

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2010
ойной
августын
5
Четверг

№ 30
(21776)

Зунай һүүлшын
харагшан хонин
харын
25
гарагай
5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай ЕРЭЭДҮЙДЭ БУРЯАД ОРОН ТАНИХААР БЭШЭЭР ХУБИЛХАЛ

Августын 2-то Улаан-Үдэдэмнай РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - финансын министр Алексей КУДРИН эрээ. Гадна хэдэн дээдэ тушаалтан, тэрэ тоодо Федеральна министрүүдэй орлогшонор Андрей Недосеков (транспортын) болон Юрий Осинцев (региональна хүгжэлтын), Буряадаа сенаторнууд Иннокентий Егоров болон Виталий Малкин, Гүрэнэй Дүүмын депутат Василий Кузнецов гэгшэд Алексей Леонидовичтай суг хамта ябалсаа. Юуб гэхэд, Алексей Кудрин Буряадай хайн дураараа Россин бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярта бэлдэлгын болон үнгэргэлгын талаар федеральна эмхидхэлэй хорооной түрүүлэгшэ юм. Тийн тэрэ энэ ехэ хайндэртэ бэлдэлгын ябасатай танилсаха зорилготой эрхэн байна.

Дмитрий Медведевтай уулзалга дээрэ зүбшэн хэлсэгдэ. Проекттын онсо шэнжэнь гэхэдэ, биатлоной түб болон түхэрэн жэлдэ хүдэлдэг санын тоннель (зундаа саһаар шэддэг пушканууд хэрэглэгдэхэ). Иимэ тоннельнууд Швеци, Финлянди, Германида бии юм.

Удаань айлшад «Восточные ворота» шадархи харгын барилгада хүрөөд, мүнгөөр туһалхаар найдуулаа. Байгша оной октябрийн һүүл багаар энэ худалмэрийн түгэсхэгдэхэдэ, үнөөхи зоболонто автомобильнуудай түрэлдөөн тухай мартажа амархабди. Гадна Алексей Кудрин онкологическа диспансерэй барилгада туһалха. Тийн ехэдээл наа гурбан жэлэй үнгэрэхэдэ,

республикадамнай хайн гэгшын онкодиспансер мүнделжэ, хүн зондо тон нарин аргаламжа дуралдагдахань лабтай.

Түгэсхэлдөө Буряадай хайн дураараа Россин бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярта бэлдэлгын болон үнгэргэлгын талаар федеральна эмхидхэлэй хорооной зүблөөн үнгэргэгдэхэн байна.

Хорооной түрүүлэгшын хэлэхээр, энэ сухала хайндэртэ дашарамдуулагдан социальна объектүүдэй барилгада болон хольбэн шэнэлэгдэ 2010-2011 онуудта дүн хамтадаа 7090 миллион түхэриг (тэрэ тоодо федеральна бюджетдээ – 3290 миллион, республикын – 3800

миллион) хараалагданхай. Даб дээрэ 15 хэмжээ ябуулга номологдоод байна, шээ хургуулинууд ашаглалгада тушаагдаа, Ород драмын театрай барилга дүүрэхэ тээшэ дүтэлэнхэй...

Буряадай Президент Вячеслав Наговицынай элдхэхээр, аэропортын түлэблэлгын-сметно дансанууд бэлдэхэдхэй, 2013 ондо терминал баригдаха, «Гүрэнэй хил» гэхэн программаар «Хяагта» МАПП сааһадаа хүгжэхэ, БГУ-гай хуралсалай-лабораторийн корпус болон оюутадай хамтын байра шата шатаар ашаглалгада тушаагдаха. Хамба-лама Д.Аюшесэвэй үүсхэлээр «РБ-дэ хонин ажалыс хүгжөөлгэ» гэхэн түлэб бэлдүүлэгдэнэ. Буряад драмын театрай хольбэн шэнэхэдхэй 2011 ондо түгэсхэгдэхэ, Хяагтын хүмэ болон Гусино-озерскын дасан шэнэлэн хэргэгдэхэ. Култук-Монды автомобильин харгын, Бабушкинай-Трубачесэвэй болон Куйбышевэй-Балтахинойвай үйлсэнуудэй харгын бэлшэрнүүдэй барилга үргэлжлэхөөр.

«Бүхылдэнь хэлэхэдэ, түсэбһөө хадуурангүй ябапабди. Пайндэр болотор хараалһанаа бултэнь бэлдүүлжэ үрдиэхэбди гэжэ бата этигэнэб. Республикын Президенттын болон Правительствын Захиргаан энэ талаар ехэ ажал ябуулаа. Помологдоһон мүнгэн болзор соогоо ашаглагдана... БГУ-гай объектүүдэй барилга 2011 ондо эхилэхэбди. Пайндэрэй үнгэрэмсөөр ажалаа тогтоожорхихо бэшэ, ойн баярайшыс удаа олон жэлдэ үргэлжлэхэ барилгын эхи табиха хэрэгтэй», - гэжэ А.Л.Кудрин пресс-конференци дээрэ онслоо.

Людмила ОЧИРОВА,
Антонина ФАДЕЕВА,
Даржана ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА.

Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

«ЯМАР НАЛБАРЯАР ХАРИЛСАХА АРГАТАЙБИБДИ ГЭЖЭ ХАРАЖА ҮЗЭХЭБДИ»

Улаан-Үдэдэ энэ үдэрнүүдтэ Япон гүрэнһөө айлшад буужа ерээд байна. Тус гүрэнэй аяншалгын, барилгын, инвестиционно, худалдаа-наймаанай компанинуудай хүтэлбэрлэгшэд, бизнесменүүд Буряад Республикын үйлдбэритэй танилсахааяа эрээ.

Түрүүшын үдэр делегаци Кабанскын болон Прибайкалийн аймагуудтай танилсаа. Эндэ тэднэр

ОАО «Байкальская лесная компания» гэхэн үйлдбэрийн бүлгэм, «Ильинка» гэхэн санатори, Большереченскын заһаа үдхэлгын завод, Посольско Спасо-Преображенскэ монастырь ошожо хараа.

«Байкальская лесная компания» гэхэн үйлдбэрийн бүлгэм Буряад Республикын модо бүтээгшэ эгээл томо компани юм. Тэрэнэй тоодо олон модо болбосоруулдаг компанинууд, леспромхозууд, мебель хэдэг фирмэнүүд ородог. Хари гүрэнэй айлшад энэ компаниин нэгэ модоной баазын ажалтай танилсаа.

Пүүлээрнь тэднэр «Ильинка» гэхэн санатори ошоо. Тус амаралтын газарай аршаан бүхи республика соо мэдээжэ юм. Эндэ ганса амарха бэшэ, харин бээ элүүржүүлэхэ арга бии.

«Манай санатори соо спортсменүүд бээ элүүржүүлгын курс гарадаг. Жэшээнь, мүнөө эндэ дзюдоогоор Буряад Республикын команда амаржа байна», - гэжэ тус санаторийн ахамад врач Ярослав Шубин айлшадта хөөрэнэ.

Энэ амаралгын, элүүржүүлгын газар 32 хүниие байлгах аргатай. Эндэ 23 эмшэд ажаллана. Тийн һаяар шэнэ корпусуудыс бариха гэхэн түсэбтэй.

«Проект планировки рекреационной зоны санатория «Ильинка» гэхэн шэглэлтэй ажал ябуулга тухайгаа Ярослав Леонидович хөөрөө. «Иимэ барилга эхилхын тула инвестици хэрэгтэй», - гэжэ тэрэ үргэлжлүүлээ. Прибайкалийн аймагай толгойлогшын орлогшо Вадим Смолин аквапарктай спа-курорт барилгын проект тухай японцуудта хөөрөбэ.

Большереченскын заһаа үдхэлгын заводой ажалаар хари гүрэнэй айлшад ехэ хонирхообо. Эндэ ажамидардаг хаб заһаан тон ехээр японцуудыс гайхуулаа.

«Түрүүшынхнээ Буряад орон ерһэн бидэндэ хонирхолтой байна. Ехэ баян соёлтой байна гэжэ хараабди. Тийн республикын үйлдбэритэй танилсажа, ямар халбаряар харилсаха аргатайбибди гэжэ хаража үзэхэбди», - гэжэ япон делегацийн гэшүүн Есио Нэда хэлэнэ.

Эржена БАТОРОВА.

Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

Хэдэн жэлэй болзор соо Япон гүрэнэй түлөөлэгшэд Буряад Республика руу ержэ, эндэхи нютагай байгаагийн баялгаар, промышленностийн хүгжэлтын талаар хонирхоод абана. Харин мүнөөшье хүртээр япон талаһаа инвестици республика руу хүржэ эрэнэгүй.

ХАМТЫН АЖАЛ ЯБУУЛХААР ХЭЛСЭБЭ

- Японой делегацийн гэшүүд Буряад Республикада ехэтэ хонирхоолоо табина. Манай республика олон тоото хонирхолтой түлэбүүдыс тэднэртэ дуралдаа. Японцууд 11 түлэбөөр хонирхоод абана. Харин мүнөөдэр ямар түлэбүүдтэ тэднэрэй мүнгэ хомолхо тухайнь мэдэгдээдүй. Тиймэһэн энэ ерлэгэнь танилсалгын үс байгаа гээд тоолоо, - гэжэ Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын уялгыс дүүргэгшэ Александр Чепик хэлээ.

Японой Kurashiki гэжэ дээдэ хургуулийн хоёр түлөөлэгшэд тус делегацида оролсоно. Энэ дээдэ хургуулийн президенттын орлогшо Масаюки Каваками гэгшын хэлээшээр, анхан саһаа эхилээд, хоёр гүрэнэй оюутадай хани харилсаанай талаар ехэ ажал ябуулагдажа байгаа, мүнөөдэр эрдэм шэнжэлгын талаар хамтын ажал ябуулхын талаар асуудал хараалагдаа.

Янжама ЖАПОВА.

Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

Августын 8 - Барилгашанай үдэр

ХҮНДЭТЭ БАРИЛГЫН ПАЛБАРИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД!

Буряад Республикын Правительствын болон өөрынгөө зүгнөө мэргэжэлтэй найндрээр амаршалнаб!

Барилгын болон проектнэ эмхинүүдтэ, архитектурна мастерскойнуудта, барилгын халбарин предпрятинуудта хүдэлэгшэдэй найндэр болоно. Манай республикада барилга эршэмтэйгээр ябуулагдана. Барилгашад мүнөө сагай эрилтэдэ харюусама түрүү аргууды хэрэглэжэ хүдэлнэ. Шэнэ, хүнүүдэй найшаамаар барилганууд хэгдэдэг болонхой.

Энэ дэмбэрэлтэй найхан үдэр та бүгэдэнни халуунаар амаршалаад, саашанхи ажалдатнай бүри ехэ амжалтанууды хүсэнэб! Элүүр энхэ, урма зоригтой ябахыетнай үрэнэб!

Буряад Республикын Президент -
Правительствын Түрүүлэгшэ В.В.НАГОВИЦЫН.

ХҮНДЭТЭ БАРИЛГАШАД, АРХИТЕКТОРНУУД БОЛОН ТҮЛЭБЛЭГШЭД, ПАЛБАРИИН ВЕТЕРААНУУД!

Буряад Республикын Арадай Хуралай зүгнөө бултгыетнай мэргэжэлтэ найндэрөөртнай - Барилгашанай үдэрөөр үнэн зүрхөнөө амаршалнаб!

Таанад эгээл хүндэтэй мэргэжэлүүдэй нэгэнэйн түлөөлэгшэд гэээтэ. Танай гараар гэр байранууд үндынэ, паркнууд мүндэлнэ, хүүргэнүүд татагдана, харгынууд баригдана.

Жэл бүхэндэ Буряадта хэдэн зуугаад дүрбэлжэн метрэй талмайда гэр байрануудшье. Үйлдбэрин объектүүдшье бодхоогдодог. Залуу мэргэжэлтэд, хуушан гэрнүүдхэ зөөхэ ёһотой эрхэтэд шэнэ гэр байраар хангадана. Бага болон дунда хэмжээнэй олзын хэрэг эрхилэгын объектүүд олоор баригдана, спортын комплексууд бии болоно, театрууд хэлыбэн шэнэлэгдэнэ.

Ажабайдалнай хубилжал байна. тиймэһээ бүри саашаа дабхижа, шэнэ зорилгонууды урдаа табижа хэрэгтэй: ашаг үрэтэй барилгын технологиууды нэбтэрүүлхэ шухала.

Хүндэтэ барилгашад! Буряад оройнайнай хотонууд болон хуурунууды хүгжөөдөг ажалтайнай болон дээдэ шадбаринтайнай түлөө баяры хүргөөд, элүүр энхыс, найн найхан хэрэгтэтайнай амжалтанууды хүсэнэбди!

Буряад Республикын Арадай Хуралай
Түрүүлэгшын уялганууды дүүргэгшэ А.С.КОРЕНЕВ.

ХУУЛИЙН ЁНООР ГУРИМШУУЛАГДАНА

«Гүрэнэй болон муниципална зөөрин мэдэлдэ байхан газарай участогууды түлөөлөгшүүд хубин зөөридэ үгэхэ тухай» гэһэн Буряад Республикын Хуули бэелүүлэгдэжэ байнхай. Газарай участогууды энэ хуулийн ёһоор гуримшуулжа үгэхэ хүдэлмэри хэр ябуулагдана гэээб гэжэ Буряад Республикын зөөрин болон газарай харилсаануудай министр Маргарита Антоновна МАГОМЕДОВАТАЙ хэһэн хөөрэлдөөн - уншагдай анхаралда.

- Энэ хуули бэелүүлгын хойноһоо танай министр-ствэһээ гадна хэн харгалзална гэээб?

- Энэ хуули 2002 оной октябрийн 16-да абтаһан байна. Буряад Республикын Правительствын 2010 оной майн 14-нэй 297-дохи дугаарай захиралтаар хүдэлмэрилгын бүлэг байгуулагдажа, манай республикын дэбисхэртэ энэ хуули бэелүүлгын хойноһоо хинамжалдаг болонхой. Юуб гэхэдэ, аяар 2002 ондо абтаһан хуулимнай хүсэдөөр бэелүүлэгдэнгүй гэжэ ажабайдал харуулна. Тиймэһээ газарай участогууды хуулийн ёһоор гуримшуулжа, хэрэгтэй хүнүүдтэ удааруулангүй хубаарилжа үгэхэ гэээб сагай эрилтэ болоод байна. Тиймэһээ энэ жэлдэ нимэ хүдэлмэрилгын бүлэг байгуулжа, энэ хүдэлмэри урагшатай болгохо гэжэ шийдхэгдэн байна.

- Мүнөө үсын байдалаар тус хуулийн ёһоор хэды хүнүүд түлөөлөгшүүд газар абаад байна гэээб?

- 2010 оной июлийн 1-нэй байдалаар республикын дэбисхэртэ энэ хуулигай зохицуулан, түлөөлөгшүүд 652 газарай участогууд үгтөөд байна. Гэр

байра хэрэгтэй гэжэ бүридхэлдэ үнэнэй ороһон эрхэтэдтэ, тинхэдэ хүдөө нотагуудта хүдэлжэ байхан мэргэжэлтэдтэ нимэ газар үгтөө. Гол түлэб багшанар, соёлой хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахыда хүдэлдэг мэргэжэлтэд нимэ газарта хүртэһэн байна.

- Республикын ямар аймагуудта энэ хуули бэелүүлэгдэжэ?

- Ивалгын, Прибайкалийн, Ахын, Хурамханай, Загарайн аймагуудта болон Улаан-Үдэ хотодо эрхэтэдтэ түлөөлөгшүүд газарай участогууды олгохо хүдэлмэридэ найн дүнгүүд туйлагдаад байна. Газарай участогууды хубаажа үгэхэ хүдэлмэри эдэбхижүүлхын тула «2010 оной республикын бюджет тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай манай министрствын талаһаа дуралдаһан байна. Газарай участогууды бүридүүлхэ кадастрай хүдэлмэринүүдэ үнэргэлдэ 9600 мянган түхэриг мүнөө дээрээ үгтэнхэй. 2400 участогууды энэ мүнгөөр кадастрай ёһоор хубаажа үгэһэн байна. Тинхэдэ кадастрай талаар нэгэ участогын 4 мянган түхэригөөр сэгнэгдэнэ болоно. Энээнһээ гадна Улаан-

Үдэ хотын захиргаан түлөөлөгшүүд газар үгэхэ хүдэлмэри дүүргэлдэ мүнгэ зөөри шэглүүлнэ. Энээнэй ашаар байгша оной августын 1 болотор 3400 хүрэтэр эрхэтэдтэ газарай участогууд түлөөлөгшүүд хубаагдаха ёһотой.

- Мүнөө үсэдэ газарай участогууды кадастрай талаар сэгнэлгэдэ анхарал хандуулагдана гү?

- 2010 оной мартын нэгэнһээ эхилжэ, кадастрай ажал ябуулгы бэелүүлхэ шэнэ дүрмүүд абтаа. Тэрэнэй ёһоор кадастрай инженерүүдэ мэргэжэлдэ хэр зохилоноб гэжэ сэгнэхэ тусхай комиссинууд байгуулагдаха юм. 2011 оной январин 1-һээ эхилжэ, кадастр үнгэргэхэ аттестадтай хүн энэ ажал дүүргэхэ ёһотой гэжэ тусхай хуули соо бэшгэдэнхэй. Энээнһээ гадна мэргэжэлэйн бэлиг шадбарине баталхан аттестаци энэ хүн гараһан байха ёһотой. Кадастрай инженер гэээб кадастрай бүридхэлдэ орохо объектүүдэ сэгнэхэ ажал ябуулха, физическэ гү, али юридическэ ниур байжа болохо. Газары зүбөөр сэгнэхэ, бүридхэлдэ абаха хүдэлмэридэ мэргэжэл

ехэтэй, энэ хүдэлмэридэ наринаар хандаха эрдэмтэй инженерүүд хэрэгтэй гэжэ сагнай харуулна.

- Газар бүридхэлдэ абалгаар бэрхэтэй асуудалнууд гарада гү?

- Кадастрай инженерүүдэ бэлдэжэ гаргадаггүй байха үеэр манай гүрэндэ кадастрай бүридхэлэй документүүдэ бэлдэдэг хүнүүд ямаршье харюусалгада хабаадуулагдадаггүй байгаа. Мүнөө эрдэмтэй инженерүүд энэ ажал дүүргэдэг болоходоо, аргагүй харюусалгатай байха болоно. Энээнһээ гадна документүүдэ ёһоор бүридхэжэ бэшээгүй байгаа хаа, федеральна хуулийн ёһоор хубидаа материална харюусалгада хабаадуулагдаха ёһотой. Тиймэһээ кадастр хэжэ инженерүүдэй аттестаци энээнһээ хойшо саг үргэлжэ үнгэргэгдэжэ байдаг болохо. Энээнһээ уламжалан, газартай болоһон эрхэтэд эхинһээнь хуулийн ёһоор газараа зүбөөр бүридхэлдэ оруулха болоно. Энээндэ гүрэн түрын талаһаа ехэ анхарал хандуулагдажа байна гэээб.

Эльвира ДАМБАЕВА
хөөрэлдэбэ.

КУБОК – ЗАРНИЧНИКАМ

Наши зарничники, ученики улан-удэнской школы №8, которые участвовали во всероссийской игре «Победа-2010» в Казани, вернулись победителями, из 39 команд страны они заняли четвертое место и награждены кубком «За отличные показатели».

В Администрации города Улан-Удэ чествовали нашу команду. Её капитан – Антон Андреевский. Заместитель мэра города Улан-Удэ Виктор Гаврилов вручил благодарственное письмо и денежную премию 5 тысяч рублей каждому члену отряда.

Дарима Батуева заняла первое место по сборке и разбору автомата Калашникова, также ей присудили первое место за отличное знание истории Великой Отечественной войны.

Вручили благодарственные письма и руководителям отряда - Татьяне Иннокентьевне Патахаевой, Леониду Дымбрыловичу Сенгееву, директору школы №8 – Любови Андреевне Калашниковой.

Зарничники школы №8 на протяжении многих лет добиваются успехов. Пожелаем, чтобы в 2011 году они стали лучшими в России!

Д.БАТОРОВА.

Фото автора.

АЛДАРТА БАЙГАЛАА АРЮУХАН БАЙЛГАЯ!

Кабанскын аймагай «Сухая» гэжэ хурунда ариг сэбэр байдалыс хамгаалхан акци үнгэрбэ. Тэндэ Уласхоорондын Байгалай волонтерско албанай хүбүүд, басагад далайн эрьс сэбэрлэбэ.

Бог шорой зүйлөөрнэ хубаахадаа, саархынь дүргөөжэ, эдэс хоолой үлдөөсэ, шэл, нимгэн түмэр, хатаһан зуурмаг тус тустань илгаба. Мэшээг соо суглуулагдаһан пластик гэхэ гү, хатаһан зуурмаг болбосоруулжа, шэлээр амһарта хэгдэхэ байна. Шэл бог шорой тэһэлэгдэжэ, бетон, битум болон бусад барилгын материалнуудта орохо. Тингэжэ бог үлдөөсэ дахяад ажабайдалманай хэрэглэгдэнэ.

Гансашье Байгалай эрьсдэ бэшэ, мүн хотодо нимэ аргаар ариг сэбэр сахигдаха байна. Тинхэдэ ажабуушаднай бог шорой илгажа баһал бураха.

Өөрын дурээр хабаадаха аргатай энэ хэмжээ ябуулгын нээлгэдэ Буряад Республикын Правительствын мэдээсэлэй - аналитическэ хорооной хүтэлбэрилэгшэ И.В.Смоляк, Буряад Республикын Байгаагийн нөөснүүдэй министрствын министрэй орлогшо Э.Ц.Цыденов, «Сухинскос» муниципална байгуулгын гулваа В.Ф.Власов байгаа. Худалдаа наймаанай «Титан», «СМИТ», «Байкалфарм» эмхинүүд энэ акцие дэмжэн, туһаламжа үзүүлнэ.

Байгал шадархи газар сэбэрлэхэ хүсэлтэй гансашье Буряад оройной зон суглараа бэшэ, эндэ Франциин,

Америкын, Нидерландын түлөөлөгшэд эрхэнхэй. «Сухая» газарай Байгалай эрьсын бог шорой сэбэрлэнхэй удаа, волонтернууд Энхалугай байгаагийн заказник хүүржэ, аяншалагшадта хабаатай соносхой плакадууды, мэшээгүүдэ тараагаа.

Даржана ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА.

Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

ЗАЛУУ ПУНГАГШАДАЙ ХУРАЛДААН

«Ерээдүйнай - залуушуулай гарта» гэһэн гаршаг доро регион хоорондын залуу пунгагшадай фестиваль үнгэрһэн амаралтын үдэрнүүдтэ Буряад Республикада болоһон байна. Эрдэм ухаанай болон нуралсалай министрствын залуушуулай политикын талаар хороон, Буряад Республикын хунгуулин комисси тус хэмжээ ябуулга эмхидхэжэ, республикын 19

аймагуудай, Томскын ба Эрхүүгэй можонуудай, Забайкалийн хизарай залуушуулы суглуулаба.

Хоёрдохёо үнгэргэгдэжэ байһан энэ фестиваль баян программатай байгаа. Нэн түрүүн «Залуушуул ба хунгалта: хунгалгын ажалда шэнэ технологи хэрэглэлгэ» гэһэн видео-хүүргэ Улаан-Удыс Москвагай, Абакантай, Барнаултай, Кызылтай холбобо.

Удаань фестиваль ажалаа Байгал далайн эрьсдэ үргэлжэлүүлэ. «Россиин ерээдүйе бидэ шэлэнэбди» гэһэн хунгалтын талаар хэгдэнэн үзэлгэ, «Залуу пунгагшадай эрхим клуб», Флэш-моб акци болон бусад хонирхолтой хэмжээнүүд фестивалиин программада оруулагдаа.

Эдэ бүгэдэ тухай дэлгэрэнгүйгээр удаахи дугаарта.

Борис БАЛДАНОВ.

Засагай дээдын зургаануудта

БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:
ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

2010 оной июлиин 26 - 31

Июлиин 26-да Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын заншалта зүблөөнүүдые үнгэргөөд, Буряадай Правительствын, профсоюзуудай эмхинүүдэй нэгдэлэй болон ажалаар хангагшадай холбооной хороондо «РБ-дэ эгээл бага салин тухай» региональна хэлсээ баталаа, республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй сэтгүүлшэдэй асуудалнуудта харюусаа, Улаан-Үдын болон Буряадай епископ Савватийтай уулзаа. Тиихэдэ нимэ асуудалнуудаар хүдэлмэрийн зүблөөнүүдые эмхидхээ: «Газпром» ОАО-гой Правлениин Түрүүлэгшэ А.Б.Миллергэй уулзалгада бэлдэлгэ; 2011-2014 онуудта «Буряад хэлые хамгаалга болон хүгжөөлгэ» гэхэн РБ-гэй гүрэнэй программа баталалга; «2011 ондо Буряад Республикада пенсионерэй ажаидаралтын эгээл бага хэмжээн тухай» РБ-гэй хуулиин түлэб; «2011-2017 онуудта болон 2020 он болотор Буряад Республикада АПК болон хүдөө дэбисхэрнүүдые хүгжөөлгэ» гэхэн республикын тухай зорилготой программа.

Июлиин 27-до Буряадай Президент хүдэлмэрийн хэдэн зүблөө үнгэргөө гэбэл: ВУЗ-уудай оюутадые республикын дэбисхэрнүүдые хүгжөөлгын олон талата түсэблэлгэдэ хабаадуулга; 2020 он болотор социально-экономическа хүгжэлтын программн түлэб; цирк пээлгэ. Гадна РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшэ В.В.Путинай хүтэлбэрлэн видеоконференцидэ ойн түймэрнүүдэй тоо болон гарзыень доошолуула талаар абтажа байһан хэмжээнүүд тухай хөөрэлдөө, онкодиспансерэй түлэбтэй танилсалгада хабаадаа.

Июлиин 28-да Вячеслав Наговицын Сибирийн Федеральна тойрогто РФ-гэй Президентын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэгшын дэргэдэхи Кадрова политикын асуудалнуудай талаар зохилдуулгын соведэй нүүдэл зүблөөндэ хабаадаа.

Июлиин 29-дэ Буряадай Президент Аюулгүйе сахилгын соведэй, мүн Буряадай хайн дураараа Россин бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярта бэлдэлгын болон үнгэргэлгын талаар эмхидхэлэй хороонтой зүблөөнүүдые хүтэлбэрлөө; БАК-лаборатори барилгада болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ветерануудые гэр байраар хангалгада хабаатай хүдэлмэрийн уулзалгануудые үнгэргөө.

Июлиин 30-да Вячеслав Владимирович 2011-2013 онуудта болон 2020 он болотор хугасаада республикын социально-экономическа хүгжэлтын программада, түгэсэгдөөгүй барилгануудта болон бусад шухала асуудалнуудта зориулагдаһан хүдэлмэрийн зүблөөнүүдые эмхидхээ.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Иннокентий Егоров үнгэрэгшэ долоон хоногто Буряадай Президентын хүтэлбэрлэн бүхы зүблөөнүүдтэ хабаадаа, эрхэтэдэй хубинь асуудалнуудаар уулзаа.

Гадна Иннокентий Матвеевич республикын гүйсэдхэхи засагай зургаануудай, 2011-2013 онуудай дунда болзорой мүнгэн зөөрийн түсэбэй болон «Республикын 2011 оной бюджет тухай» РБ-гэй хуулиин түлэб бүридхээ талаар хүдэлмэрийн бүлгэй, Буряад Республикада захиргаанай хубилган шэнэдхэлгэ үнгэргэхэ талаар правительственна комиссин зүблөөнүүдые; Байгалай омоллин тоо нэргээлгэ, «Агналга болон агнуурийн нөөснүүдые хамгаалха тухай» РБ-гэй хуулиин түлэб болон бусад амин шухала асуудалнуудаар хүдэлмэрийн зүблөөнүүдые үнгэргөө.

Экономическа хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Чепик Буряадай Президентын, республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшын хүтэлбэрлэн бүхы зүблөөнүүдтэ хабаадаа, албан хэрэгээрэ Загарайн аймагаар ябаа. Гадна Александр Евгеньевич экономическа бүлэглэлэй министрствэнүүд болон албан зургаануудай, республикын нэгэдхэмэл бюджетэй олзо оршо дээшлүүлгын талаар хүдэлмэрийн бүлгэй зүблөөнүүдые; республикын түлөөлэгшэдэй Сочи болон Хитадай Шанхай хото ошолгодо, Японин түлөөлэгшэдэй эрэлгэдэ хабаатай хүдэлмэрийн зүблөөнүүдые эмхидхээ.

Социальна хүгжэлтын талаар Буряад

Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Бальжиров республикын Правительствын, РБ-гэй Президентын дэргэдэхи Аюулгүйе сахилгын соведэй, РБ-гэй Консервативна политикын түбэй, республикын 2011 оной бюджет болон дунда болзорой мүнгэн зөөрийн түсэб бүридхэлгын талаар хүдэлмэрийн бүлгэй, Сибирийн федеральна тойрогто РФ-гэй Президентын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэгшын дэргэдэхи Кадрова политикын асуудалнуудай талаар зохилдуулгын соведэй зүблөөнүүдтэ хабаадаа.

Мүн тиихэдэ Баир Гвибалович эрхэтэдэй хубинь асуудалнуудаар уулзаа; Загарайн аймагай Асагад хууринда «дүхэриг шэрээдэ» хабаадаа; 2010 оной январь-май харануудай туршада республика дотор гэрлэлгын болон айлай халалгын хэмжээ сэгнэлгэ, Байгал дээрэ үлэмжэ аюултай спортын янзануудаар фестиваль эмхидхэлгэ, Дэлхэйн монголшуудай конвентын болон «Алтарганын» дүнгүүд, Муяйн аймагай Таксимо хууринда спортын комплекс хүлһөөр эдлэлгэ мэтын асуудалнуудаар хүдэлмэрийн зүблөөнүүдые хүтэлбэрлөө.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Фоменко РБ-гэй Президентын хүтэлбэрлэн, республикын Правительствын бүхы зүблөөнүүдтэ хабаадаа; онсо аюулта байдалһаа нэргүүлгын болон усадхалгын, түймэрэй аюулгүйе хангалтын талаар правительственна комиссин, 2010-2011 онуудай дулаасуулгын хабада бэлдэлгын талаар республиканска штабай зүблөөнүүдые хүтэлбэрлөө; 2010 оной I хахад жэлэй туршада нэблэн шэнэлгын болон барилгын объектуудтэ номологдоһон мүнгэн зөөрийн ашаглалга, Мостовко хууринда хургуулин байһан ашаглалгада тушаалга, республикые газар хангалга тухай хүдэлмэрийн зүблөөнүүдые эмхидхээ; дайнай ветерануудые гэр байраар хангалгын, элшэ хүсэ гамналгын асуудалнуудые хаража үзөө; Буряадай хайн дураараа Россин бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярта дашарамдуулагдаха барилгануудаар ябаа.

РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Лехатиной толгойлдог РФ-гэй Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэгшэтэ эмхин мэргэжэлтэд федеральна министрствэнүүд болон албан зургаануудта нимэ асуудалнуудаар ажал ябуулаа: «БАМ-ай Буряадай дэбисхэрэй хуушарһан болон хандарха туйлдаа хүрэнэн гэр байрануудые задалалга» гэхэн республиканска подпрограмма гүйсэд бэлдэхэлгэ; Татаурово – Горячинск – Баргажан замаар 220 вольтын лининин, бага ГЭС-үүдэй барилга эршэдүүлгэ, зайн галай тарифуудые доошолуулга; «Хошуун-Узуур – Боом – Түгнэ – Никольск» автохаргын нэблэн шэнэлгэдэ федеральна бюджетдээ номололго; ойн түймэрнүүдэй саралгада нэмэлтэ мүнгэ шөглүүлгэ; республикын бюджеттэ федеральна дэмжэлгын мүнгэн зөөрийн хэмжээн; хүүгэдэй республиканска клиническэ больницын барилга болон Н.Семашкын нэрэмжэтэ республиканска клиническэ больницын нэблэн шэнэдхэлгэ.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо – РБ-гэй Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшэ Петр Носков Сибирийн Федеральна тойрогто РФ-гэй Президентын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэгшын дэргэдэхи Кадрова политикын асуудалнуудай талаар зохилдуулгын соведэй зүблөөндэ, хасагуудай соёлой республиканска II фестивалда хабаадаа.

Петр Лукичай толгойлдог байгуулгануудай хүдэлмэрлэгшэд Буряадай Президентын пресс-конференци, хасагуудай соёлой республиканска II фестивалда зориулагдаһан брифинг эмхидхээ; Буряад Республикын гүрэнэй болон муниципальна хангалгануудай ресстр дээрэ хүдэлмэрлөө; Буряадай хайн дураараа Россин бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярта бэлдэлгын болон үнгэргэлгын талаар федеральна эмхидхэлэй хороонтой зүблөөндэ бэлдээ...

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Хэблэлэй албан.

Буряад Республикын Арадай Хуралай түсэблэн хэмжээ ябуулганууд

2010 оной августын 2 - 6

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН УЯЛГАНУУДЫЕ ДҮҮРГЭГШЭ А.С.КОРЕНЕВОЙ ДЭРГЭДЭ ЭМХИДХЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

02.08 11.00 Бага танхим II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЫЕ ЭРХИЛЭГШЭ – АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЫН УЯЛГАНУУДЫЕ ДҮҮРГЭГШЭ В.Г.ТАРХОВАЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

02.08 13.30 Бага танхим БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДТА

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон финансын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.-Д.Э.Доржисв)

1. «Россин Федерацида нотагай өөһдын хүтэлбэрийс эмхидхэлгын юрэнхы дүрмүүд тухай» 2003 оной октябрийн 6-ай 131-ФЗ дугаарай федеральна хуулиис Сибирийн федеральна тойрогто бэсүүлгын дүй дүршэл тухай» асуудалаар регионууд хоорондын эрдэмэй-практическа конференциин хэмжээндэ «Нотагай өөһдын хүтэлбэридо бюджетүүд хоорондын харилсаануудай дүй дүршэл болон шиндхэгдээгүй асуудалнууд» гэхэн 3-дахи сескиин зүблөөндэ бэлдэлгын ябаса тухай

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай элжээтэ арбан долоодохи сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд

03.08 10.00 каб.231 Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.С.Скоцырская)

«Россин Федерацида нотагай өөһдын хүтэлбэрийс эмхидхэлгын юрэнхы дүрмүүд тухай» 2003 оной октябрийн 6-ай 131-ФЗ дугаарай федеральна хуулиис Сибирийн федеральна тойрогто бэсүүлгын дүй дүршэл тухай» асуудалаар регионууд хоорондын эрдэмэй-практическа конференцидэ бэлдэлгэ тухай

02.08 10.00 каб.323 «Буряад Республикада хуули эбдэлгэнүүдые нэргүүлгын байгуулгын үндэһэ хуури тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

03.08 11.00 каб.323 «Пунгуулин хуулиин асуудалнуудта хабаатай зарим хуули ёһоной актуудта хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

06.08 10.00 каб.323 Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэгдэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)

«Россин Федерацида худалдаа наймаанай ажаябуулгыс гүрэнэй талаһаа гуримшуулгын үндэһэ хуури тухай» федеральна хуулиин абтаһан ушарһаа Россин Федерациин зарим хуули ёһоной актуудта хубилалтануудые оруулха тухай» 400727-5 дугаарай федеральна хуулиин түлэб тухай – Россин Федерациин Правительство оруулна

03.08 10.00 каб.119

«Россин Федерациин зарим хуули ёһоной актуудта саадай, огородой болон дачна газарай участогуудыс ашаглалгын дүрим тодорхойлохо талаар хубилалтануудыс оруулха тухай» 167057-5 дугаарай федеральна хуулиин түлэб тухай – Россин Федерациин Федеральна хуулиин дүүмын депутатууд А.М.Бабаков болон М.Е.Старшинов гэгшэд оруулна

05.08 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, залуушуулай политикын, ниитын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Р.Булдасв)

«Буряад Республикын Арадай Хуралда түлөөлэгдэһэн политическэ партинуудай ажаябуулгыс Буряад Республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ тэгшэ адляар харуулха найдүүлганууд тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

03.06.08 10.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэй грамота тухай дүрим тухай

04.08 10.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

1. «Ветеранууд тухай» федеральна хуулида хубилалтануудыс оруулха тухай» 389221-5 дугаарай федеральна хуулиин түлэб тухай

2. «Россин Федерациин Президентын дэргэдэ Хүүгэдэй эрхэнүүдэй талаар бүрин этигэмжэтын байсаалтын нэбтэрүүлэгдэһэн ушарһаа зарим хуули ёһоной актуудта хубилалтануудыс оруулха тухай» 264736-5 дугаарай федеральна хуулиин түлэб тухай

3. «РФ-гэй Ажалай кодексын 325-дахы статьяда болон «Холын Хойто зүгтэ болон тэрэндэ адлидагдаһан нотагуудта ажалуудаг болон хүдэлмэрлэдг хүнүүдтэ гүрэнэй найдүүлганууд болон хангалта түлбэрнүүд тухай» РФ-гэй хуулиин 33-дахы статьяда хубилалтануудыс оруулха тухай» федеральна хуулиин түлэбэс Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын үзэмжэдэ оруулха талаар Магаданай областной Дүүмын дурдахал тухай

02.08 9.30, 9.45, 10.00 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөснүүдые ашаглалгын болон оршон тойронхис хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдсв)

«Россин Федерациин субъектнүүдэй байгаали ашаглалгын болон оршон тойронхис хамгаалгын талаар хуули гаргаха үүсхэл тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

05.08 14.00 каб.203

III. ЭРХЭТЭДЫЕ ХҮЛЭЭН АБАЛГА

Ц.Б.Батуев – Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо

02.08 14.00-17.00 каб.118/233

Предприниматели Улан-Удэ стали лауреатами премии «Золотой фонд Приволжья, Урала и Сибири»

Пресс-служба Администрации Улан-Удэ

В столицу Сибирского ФО съехались около 200 предпринимателей, представители общественных организаций, властных структур из Республик Алтай, Бурятия, Хакасия, из Алтайского, Забайкальского и Красноярского краёв, а также из Иркутской, Кемеровской, Новосибирской, Омской и Томской областей.

Лауреатами конгресса стали генеральный директор ООО «Ажур-Текс» **Цыпилма Барасова** - ее фирма занимается производством бельевого трикотажа и чулочно-носочных изделий, генеральный директор ООО ПКФ «Полистра» **Михаил Сехнишвили** - его организация занимается производством тротуарной плитки и металлических дверей, генеральный директор ООО «Ермак» **Виталий Ермаков**, чья фирма производит строительные материалы и индивидуальный предприниматель **Светлана Корытова**, которая занимается производством хлебобулочных изделий.

На фото: награду вручают Цыпилме Барасовой.

Нынешним летом в Новосибирске проходил Сибирский межрегиональный конгресс руководителей малого и среднего бизнеса, на котором город Улан-Удэ представляли несколько частных фирм-производителей.

В Усть-Брянни все готово для строительства современного свинокомплекса

Сибирская аграрная группа продолжает реализацию проекта строительства свинокомплекса в пос. Усть-Бряння Заиграевского района. Компания заканчивает подготовительные и проектные работы по объекту, сообщает Министерство сельского хозяйства и продовольствия РБ.

Пресс-служба Президента и Правительства РБ

- СЕГОДНЯ мы выполнили значительную часть предпроектных и проектных работ, которые являются обязательной и важной частью процесса строительства, - рассказывает генеральный директор ЗАО «Свинокомплекс «Восточно-Сибирский» **Сергей Одышев**. - Подготовка к строительству - достаточно сложный процесс, который требует особо тщательной проработки. Наша принципиальная позиция состоит в том, чтобы все требования и

нормы обязательно были соблюдены.

Закончены работы по оформлению основных земельных участков, на которых будет строиться свинокомплекс: проведено межевание, участки поставлены на кадастровый учет, подписаны и зарегистрированы договоры аренды. По площадке строительства в полном объеме выполнены геодезические изыскания, в ближайшее время будут завершены и геологические.

Выполнен и проходит согласование в соответствующих органах проект санитарно-защитной зоны предприятия. Закончены проектные работы и осуществляется бурение разведочно-эксплуатационных скважин.

- Мы полностью выполняем свои обязательства по данному проекту. Как только банки определятся со сроком первого транша, я смогу с полной определенностью сказать, когда будут забиты первые сваи в основание свинокомплекса, - подчеркивает Сергей Одышев.

В Улан-Удэ в парке Орешкова открылся цирк-шапито

Теперь каждые выходные, вплоть до ноября, здесь будет проходить настоящее цирковое шоу.

Людмила ОЧИРОВА

Яркое и веселое представление под синим куполом понравится взрослым и детям, но особенный восторг - у малышни, которая по первому зову клоунов спешит на манеж.

Новая программа Бурятского цирка состоит из двух отделений. В первом - шоу с национальным бурятским колоритом, это групповая скакалка «Наездники», силовое жонглирование «Тэргэ», хула-хуп «Шаманки» и другие. Но гвоздь программы, конечно, силовой номер «Гунны» и еще «Борцы». Эти театрализованные эмоциональные номера зрители провожают шквалом аплодисментов.

Второе отделение - в европейских традициях: воздушные гимнасты, девушки-каучук, силовые акробаты и, конечно, клоуны. Прекрасно вошли в программу монгольские артисты из цирка «Хадага». Украшением стали наши знаменитые девушки-каучук, приехавшие на открытие цирка-шапито из Нью-Йорка, где они выступают в составе луч-

шего цирка мира «Дю соли». Они заметно повзрослели, похорошели, и от этого их номер стал еще зрелищнее.

Впрочем, все артисты цирка молоды и обаятельны, а появление балета еще больше украсило номера. Артисты все многожанровые, это особенность Бурятского цирка. Думаю, что скоро их будут узнавать на улице. Впрочем, заслуженного артиста РБ **Буянто Цыренова** и клоуна **Бато Данжалова** зрители помнят с первых представлений.

Юные участники программы из республиканской цирковой школы внесли свое очарование.

«Манеж требует совершенно другого стиля исполнения, чем сцена театра, предоставляет больше возможностей, особенно для воздушных акробатов, - рассказывает молодой художественный руководитель цирка **Туяна Догданова** - На основе народных легенд и преданий хотим показать культуру и обычаи нашего народа.»

Пока цирк-шапито будет работать с мая по ноябрь. Днем, с 12 часов, представления для детей, вечером, с 18.30 - для взрослых и детей. В зале 650 мест. Цирк - это особое место, где столько радостных эмоций. Приходите!

В Бурятию может прийти японский бизнес

В республике находится делегация деловых кругов Японии. Это представители разных ассоциаций, торговых, финансово-инвестиционных, консалтинговых компаний, в том числе таких известных, как машиностроительная компания «Мицубиси», архитектурно-инжиниринговая - «Никкен Секкей», а также издательств, учреждений образования, науки, спорта.

Даржана ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА

ПРЕЗЕНТАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ

Состоялась встреча японской делегации в Правительстве РБ. Встречу вели заместитель Председателя Правительства РБ по экономическому развитию **А.Е.Чепик**, и.о. министра экономики **М.М.Егоров**, в ней участвовал гендиректор ИФК «Метрополь» **М.В.Слипенчук**.

Была представлена презентация инвестиционно привлекательных кластеров, площадок, объектов республики. Ее вели руководитель Республиканского агентства по развитию промышленности, предпринимательства и инновационных технологий **А.Г.Гребенщиков**, Республиканского агентства по развитию туризма **Л.Б.-Ж.Максанова**, министр природных ресурсов РБ **Б.Д.Ангаев**, заместитель министра сельского хозяйства и продовольствия РБ **Ю.Г.Дагданова**, заместитель мэра г.Улан-Удэ по экономическому развитию **З.Г.Сангадиев**, заместитель главы МО «Джидинский район» **М.С.Табинаява**.

ИНВЕСТОРЫ ПОЛУЧАТ НАЛОГОВЫЕ ЛЬГОТЫ

Где может приложить в Бурятии свой капитал японский бизнес? Это могут быть разработка месторождений, лесопереработка, производство продуктов питания и торговля, строительство, архитектура, дизайн, консалтинг, конечно же, туризм, другие сферы деятельности.

Республика открыта для инвесторов: подготовлено много проектов, площадок, предлагаются налоговые льготы и другие преимущества. Представителей сферы инновационных технологий, промышленности может привлечь площадка на базе бывшего ремонтного (вертолетного) завода. Находится в 10-ти километрах от центра города, в 300 метрах от федеральной дороги в сторону Кяхты, где на участке в 35 гектаров расположены 14 зданий. Общая площадь зданий - 32 тысячи квадратных метров. Есть места для строительства зданий серийных производств.

Комплекс содержится за счет средств рес-

публиканского и федерального бюджетов, есть транспортная и инженерная инфраструктура. Здесь может быть устроен технопарк, сказал **А.Г.Гребенщиков**, могут быть открыты, например, сборочные производства, выпуск экологически чистого изоляционного материала для плазматронов, в том числе для сжигания топлива, вентиляционное производство и другие. Предполагается размещение здесь малых и средних предприятий, и уже изъявили желание вложить средства 19 организаций и частных лиц. Им будут предоставлены налоговые льготы, в перспективе у них - выкуп занимаемых площадей.

Правительство республики ставит вопрос о подобном использовании объектов площадью более 100 тысяч квадратных метров.

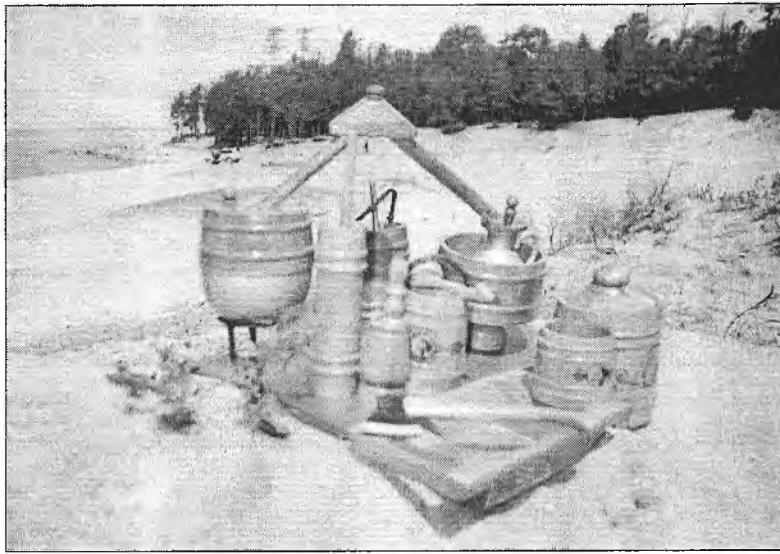
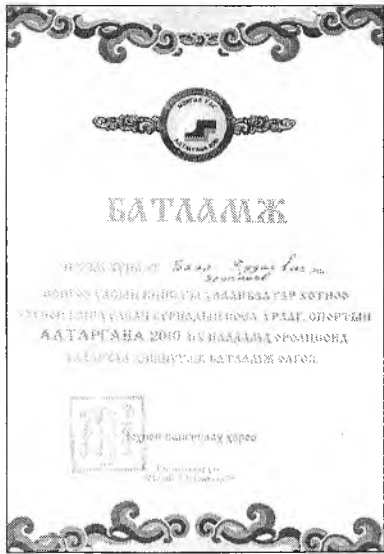
НЕДРА РЕСПУБЛИКИ БОГАТЫ

Японскому бизнесу предлагается разработка месторождений из нераспределенного фонда участков недр. Например, месторождения калийного и глиноземного сырья, чистых и особо чистых кварцев... Возможно, появится интерес у бизнеса к Сынырскому месторождению калиевых руд, где комплексное перерабатывающее производство планируется разместить в Новом Уояне. Стоимость проекта - 600 миллионов долларов. Инвесторам предлагается Чульбонское кварцевое месторождение, а также Мухалское (сырье для цементной промышленности).

Представитель финансово-инвестиционной компании «Никко Ситигрупп» **Х.Окамото** сказал, что в Бурятии богатые месторождения полезных ископаемых, но достаточно ли развита транспортная инфраструктура? «От Чульбонского месторождения идет грунтовая дорога, надо проложить 70 километров железной дороги до БАМа», - ответил **Б.Д.Ангаев**.

Создана межведомственная комиссия, которая рассматривает степень освоения месторождений, сказал министр. И там, где владельцы, арендаторы участков недр не прилагают усилий, средств, лицензии будут аннулироваться. И таких примеров уже достаточно: ведь на территории Бурятии есть богатые, доступные для добычи, но не «работающие» месторождения, и эти участки недр будут вновь выставляться на конкурс.

НА СНИМКЕ Р-Н.БАЗАРОВА: в музее Большереченского рыболовного завода.

Фестиваль ресторанного искусства

пройдет в рамках Первого международного форума «Байкальское гостеприимство» 2-3 сентября в Культурно-спортивном комплексе Улан-Удэ.

Пресс-служба
Администрации Улан-Удэ

Проведение конкурса тесно связано с позиционированием столицы Бурятии как центра туризма в Байкальском регионе. Он призван развить культуру сервиса, повысить конкурентоспособность услуг индустрии, привлечь трудовые ресурсы и развить сотрудничество предприятий этой сферы.

Фестиваль проводится Комитетом экономического развития администрации города при поддержке ВСГТУ, профессионального лицея №12 и ведущих предприятий отрасли.

Программа фестиваля очень насыщенная. 2 сентября пройдет конкурс «Серебряный поднос» (среди официантов), «Мастра кухни» (среди поваров), мастер-классы для барменов и для баристов. 3 сентября состоятся конкурсы профессионального мастера среди баристов и барменов, мастер-классы для поваров и официантов.

Для участия в конкурсе претенденты должны подать заявку в оргкомитет по адресу: ул. Кирова, 8. НП «Бурятская ассоциация рестораторов», контактные телефоны: 21-64-62, 21-53-40, e-mail: kon@u-ude.ru.

Заявки подаются за подписью руководителя предприятия и принимаются до 20 августа. Победители получают дипломы и призы, наставники победителей будут удостоены званий «Мастер года-2010» и «Мастер ресторанного сервиса-2010».

Счастливы, что участвовал в Алтаргане

Заслуженный учитель Бурятии, народный мастер Баир Будаевич Эрдыниев награжден на Алтаргане в Монголии почетным дипломом за активное участие в фестивале.

Дулма БАТОРОВА

Это третья Алтаргана в его жизни. Он с радостью пришел поделиться своими впечатлениями о празднике в нашу редакцию: «Когда мои земляки сообщили, что я включен в официальную делегацию от района, очень обрадовался (Баир Эрдыниев сейчас учится в аспирантуре БГУ – авт.). Нашу делегацию из Баргузинского района в составе 25 чело-

век поселили в одноместные номера «люкс» в гостинице «Элегант» в центре Улан-Батора. Таким образом жили в очень комфортабельных условиях. Кормили тоже отлично, некоторые блюда для меня были экзотичными и необыкновенно вкусными.

Все дни были заняты интереснейшими встречами, познаниями, открытиями! Мы, мастера народно-художественного промысла из разных районов Бурятии, вместе представляли нашу республику в Монголии. Тщательно подготовили нашу выставку, которая заняла самый большой зал. Я повез свой мини-аппаратный самогонный аппарат, бу-

ряд талхи (кожемялку), монгольский кувшин, пиалу и другую посуду, сделанную из березы и сосны. К слову, самогонный аппарат в 1993 году стал лауреатом всероссийского выставочного центра (ВДНХ), удостоен золотой медали выставки.

Из нашей делегации вокальная группа Баянгольского народного театра выступила успешно, вошла в семерку лучших. Отметим певческое искусство **Станислава Улановича Потхоева**, которого показали по монгольскому телевидению в дни фестиваля. Педагог Баргузинского Дома детского творчества **Леонид Петрович Будун** занял четвертое место в фотовыставке. Я очень

счастлив, что побывал на Алтаргане в Монголии. Даже приехав на родину, до сих пор чувствую вдохновение и испытываю самые прекрасные чувства от праздника и желание работать ещё лучше!».

Баир Будаевич предложили нам почаше освещать на своих страницах деятельность учителей труда и технологии – наставников и народных мастеров. Редакция «Бизнес Олзо» совместно с учительским сообществом в Год учителя открывает рубрику «Золотые руки». Пишите!

На снимках автора: диплом; самогонный аппарат; Б.Б.Эрдыниев.

Ученые создали уникальный диагностический прибор

Ученые лаборатории пульсовой диагностики Отдела физических проблем Бурятского научного центра (БНЦ) Сибирского отделения РАН ищут инвесторов, чтобы запустить в мире прибор аналогов в мире прибор в серийное производство. Созданный ими автоматизированный пульсодиагностический комплекс тибетской медицины (АПДК) уже успешно применяется во врачебной практике.

Пресс-служба Президента и Правительства РБ

КАК пишет журнал «Инноватор», по мнению российских специалистов, будущее современной медицины – это интеграция различных медицинских систем, выбор наиболее эффективных методов и средств диагностики и лечения заболеваний

человека. Подтверждает это мнение и тот факт, что научно-прикладному подходу к изучению восточных медицинских систем пристальное внимание уделяется в таких странах, как США, Франция, Южная Корея, КНР, Япония и т.д.

Диагностическое обследование с помощью АПДК разработано согласно требованиям пульсовой диагностики заболеваний в тибетской медицине. Особенность АПДК в том, что он за 10-15 минут способен производить доклиническую (раннюю) диагностику функционального состояния организма, а также дифференциальную диагностику 12 внутренних органов одновременно, включая дыхательную, сердечно-сосудистую, желудочно-кишечную, мочеполовую системы организма человека. Это достигается за счет анализа пульсовых сигналов, снятых высокочувствительными датчиками с шести канонических точек ЦОИ, КАН, ЧАГ обеих рук пациента, согласно кано-

нам пульсовой диагностики тибетской медицины. Снимаемые сигналы после аналого-цифрового преобразования передаются в компьютер для дальнейшего исследования и анализа. Анализ осуществляется с помощью специально разработанных математических методов, гарантирующих высокую точность и эффективность диагностических оценок. Результаты исследования интерпретируются врачом, ставящим диагноз. Трактовка результатов поддается интерпретации как с точки зрения традиционной тибетской, так и европейской медицины, подчеркивают создатели прибора.

АПДК уже показал себя в работе. Проведены клинические исследования на базе Республиканского клинического госпиталя ветеранов войн МЗ РБ, ГУЗ «Центр восточной медицины» МЗ РБ и медицинского института г. Хухэ-Хото АРВМ КНР. Получено разрешение Минздрава Бурятии на его использование в ме-

дицинских учреждениях и научных лабораториях республики, есть сертификат Бурятского сертификационного центра и экспертное заключение ОАО «Медтехника» МЗ РБ по техническому состоянию АПДК.

Нынешним летом в Улан-Удэ побывал генеральный директор Томского центра венчурных инвестиций **Сергей Мельченко**, заинтересовавшийся сразу двумя проектами ученых БНЦ. Центр, объединив разработку АПДК и биорепапаратов тибетской медицины, готовит бизнес-план, который направит в Фонд полевых инвестиций Российской венчурной компании. По оценке томичей, у проектов очень высоки шансы на победу.

Традиционная тибетская медицина изучается в Бурятии как часть культурного наследия народов Востока. В Бурятском научном центре Сибирского отделения РАН (БНЦ СО РАН) работы по ее изучению ведутся более 30 лет.

В Улан-Удэ пропали лебеди, аисты и лягушки

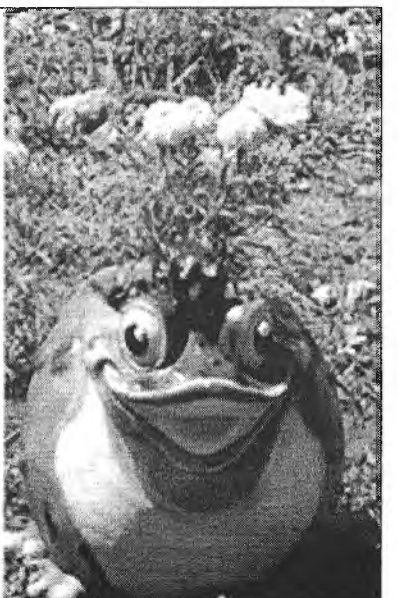
Впервые в этом году цветочные клумбы города украсили скульптурными композициями из полистоуна – искусственного камня. Так, в детском сквере около Гостиных рядов стояли красивые аисты, в Александровском саду сидели лягушки, а на клумбе у оперного театра располагалась кашпо с лебедями. Символ верности сразу же облюбовали молодожены. Фотография на фоне клумбы с лебедями стала обязательным атрибутом свадебных альбомов.

Пресс-служба
Администрации Улан-Удэ

Однако, как говорится, «недолго музыка играла». Лебеди, аисты и лягушки бесследно исчезли. Возможно, теперь веселые сказочные скульптуры украшают чьи-то придомовые или дачные участки. Приверженцы индивидуальной радости нанесли городу не только материальный, но и моральный ущерб, поскольку в озеленении улиц и площадей традиционно принимают участие многие горожане. Индивидуальные предприниматели, к примеру, высаживают цветы и кустарники не только возле своих заведений, но и выделяют средства на озеленение города. Благодаря общим усилиям в этом году цветы были высажены

на площади около 10 тысяч кв. метров, рассада была приобретена на сумму более 13 млн. рублей. К слову сказать, украденное кашпо с лебедями обошлось в 10 тысяч рублей. Кража происходила дважды, поэтому материальный ущерб составил 20 тысяч рублей. Очевидно, что коллективные усилия необходимы не только в деле благоустройства города, но и в сохранении того, что уже сделано.

Председатель Комитета городского хозяйства **Евгений Горюнов** обратился по этому поводу к горожанам: «Если вы стали свидетелем вандализма действий или краж цветочных горшков, звоните в Комитет городского хозяйства по телефону: 23-23-28».

Владимир Намсарев

Уран шүлэгшэ, оршуулагша, редактор В.Б.НАМСАРАЕВАЙ 75 жэлэй ойдо

хургуули дүүргээд, болбосоролой аттестат абаа хэн.

Аха классуудта хуража ябахдаа, Владимир шүлэгүүдэ бэшжэ, «Агын үнэн» газетэд эльгээдэг байгаа. Ерээдүйн поэт дунда хургуули дүүргэнэйнгээ хүүлээр энэ газетэд хүдэлхэсэ оробо. Эндэ мэдээжэ зо-хёолшон Жамьян Балданжабоний хүтэлбэрилдэг уран зохёолой нэгэдлэй эдэбхитэй гэшүүн болоо болэй. Газетэдэ хүдэлхэ үсдөө тэрэ зохёохы ажалай амта таниһан, абьяс ульһынь бэс дээрэ мэдэрхөн байгаа бшуу.

хатбар сэхэ хубитаяа оруулханаа гадна, зохёохы ажалтанай аяар 500 бүтээлүүдтэ нара харуулан габыятай. Энэ хадаа ёһотойл ажалай баатаршалга ха юм даа!

-Маанадай, зохёолшодой, ормоглоһон юумэн найруулгынгаа талаар элдэб янза байдаг гэшэ. Тиин редакторнуудай туйлай сэхэ ажалай ашаар хэблэгдэжэ гарадаг юм. Эндэ Владимир Намсаресвай оролдосото ажалыс онсолон дурдаха дуран хүрэнэ. Тэрэ хэрэггүй юумынь хаһажа, зарим үзэгдэлүүдынь нэмжэ, онсо шэнжэтэй, гүнзэгы хурса

саг тухай уран шүлэгшын гүнзэгы ухаан бодол, мэдэрэл, ханаа сэдхэл элсэр харагдана бшуу.

МАНХАЙ БҮРЯАД уран зохёолдо Бата-Далай Очиров, Даша Чернинов, Балдан Санжин, Бавасан Абилуев, Чимит-Рэгзэн Намжилов, Гунга Чимитов, Норпол Очиров, Александр Жамбалдоржисв болон бусад оршуулгын хүдэлмэрийн эхи табижа, горитой сэхэ ажал хэһэн алдартай. Тэдэнэй дунда Владимир Намсаресв орохо ёһотой. Ушарынь гэбэл, оршуулгын хэрэг тэрэнэй зохёохы ажал абуулгада го-

той зохид хүбүүн бэлэй. Уран найханай ном сэхэр уншанан хадаа гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэй байгаа. Найнаар хураха, али бүхы хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадаха. Пүүдээрнэ «Байгал» журналда, Буряадай номой хэблээдэ хүдэлхэ үсдэнэ ходо ходо уулзажа, һонин һорьмойгоо хөөрлэдэг һаабзабди даа. Дүү нүхэрэйнгөө бэрхэ редактор боложо, зохёолшодой бүтээлүүдыс хэблүүлжэ, өөрынгөө шүлэгүүдэй номуудыс гаргуулжа байхадань, урма баяраа мэдүүлжэ, амаршалдаг һэмби. Тэсд нүхэрэй

УГАА НАНГИНААР САХИЖА...

Тиин 1960 ондо Владимир Намсаресв зохёохы ажалай конкурс гаража, оролгын шалгалта найнаар буряад, Москвагай Арадуудай Хани барисанай орденот, А.М.Горькин нэрэмжэтэ Литературна институтдай отууган болоо хэн. Үргэн длоуун, баян дэлгэр оронойнгоо олон үндэһэ яһатанай түлөөлөгшэдтэй суг хураһан юм. Агаһаа Доржи Эрдынесв Усть-Ордаһаа Матвей Осодосв хоёртой хамта орожо, уран зохёолой

удхатай болгодог байна. Энээнэйнь түлөө Владимир Бадмасевичта сэхэ баяр хүргэхэ байһабди, - гэжэ Буряадай арадай уран зохёолшо Бардий Мунгоновой нэгтэ хэлэжэ байхынь дуулаагша һэм.

Гүрэн түрын гол ажалайнгаа хажуугаар В.Намсаресв сүлөө сагаа оложо, шүлэгүүдэ зохёолодо, оршуулга хэлдэг хэн. Шүлэгүүдэйнь түрүүшын суглуулбари «Онон» гэжэ нэрэтэйгээр 1971 ондо хэблэгдэн

ритой хуури эзэлдэг байгаа бшуу.

Буряад уран зохёолшо Михаил Жигжитовэй «Далай шадархи дайда» гэжэ гурбан номһоо бүридхэн роман буряадшалаа хэн. Тиин Михаил Ильичэй энэ романайнгаа түлөө 1979 ондо Буряадай Гүрэнэй шанда хүртэһэндэнь, Владимир Бадмасевич сэхэ хубита бии. Л.Толстойн «Халсагууд», Э.Хемингуэйн «Үбгэжөөл ба далай», А.Сент-Экзюперийн «Бишыхан хан тайжа», Е.Парновой «Хурал хүлэг» гэжэ романуудыс, туужануудыс, М.Шолоховой, Л.Соболевой, А. Вампиловой расказуудыс, совет болон дэлхэйн классикын бусад зохёолнуудыс буряад хэлэн дээрэ оршуулжа, «Байгал» сэтгүүлдэ гаргуулан, тухай ном болгожо хэблүүлхэн байгаа.

А.Арбузовай «Эрхүүгэй түүхэ» гэжэ жүжөг тэрэнэй оршуулхадань, режиссёр Владимир Кондратсв Х.Намсаресвай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай тайзан дээрэ найруулан табаа хэн.

Тэрэһинһэ гадна, В.И.Ленинэй зохёолнууд, нийтын- политическэ материалнууд - партиин съезднүүдэй, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй, Конференциүүдэй материалнууд, СССР-эй, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Конституцинууд, Совет ороной Хуулинууд Владимир Намсаресвай редакцилгаар брошюранууд, суглуулбаринууд болгодожо, барлагдан гарадаг байһан юм. Эрдэм-

үгһөө үнэтэй юун байба гэшэб!

Уран зохёолшо, драматург, оршуулагша Михаил Жалбусвич Батоин хөөрэнэ:

- Үнгэрхэн зуун жэлэй жарадахи онуудай һүүл багта - даладахи онуудай эхиндэ «Буряад үнэн» газетэдэ ажаллахадаа, Хабаровскын дээдэ партийна хургуулида хурахадаа, удаань «Баргажанай үнэн» газетэдэ хүдэлхэдөө, Владимир Бадмасевичтай уулзадаг һэмди. 1977 ондо «Мүшэдэй тохёолгон» гэжэ туужанууд болон расказуудайми түрүүшын номой барлагдажа гарахада, редакторын болоходоо, шуухала һанамжануудыс хэлэһэн, дуралхалнуудыс оруулан юм. Тэрэ зохёолшодто тон алһаар хандадаг, тааруу заабари, зүбшөл үгэдэг редактор байгаа. Энээнэйнь түлөө зохёолшод тэрэниис хүндэлдэг бэлэй.

- Анханһаа Володя оршуулга хэхэ дуратай байһан юм. Ангар ГЭС-эй барилга тухай, энэ сэхэ барилгада хабаадагшад тухай совет уран зохёолшо Анатолий Кузнецовой «Үлыгэр домогой үргэлжэлэл» («Продолжение легенды») гэжэ туужа оршуулхынь Буряадай номой хэблээлэй ахалагша редактор Балдан Санжин 1962 ондо Володидо дуралхаа хэн. Саашадаа тэрэ совет болон дэлхэйн классигуудай зохёолнуудыс оршуулжа, тэдэнэй дүй дүршүүдыс һая бэвэжэ эхилэгшэдэ дамжуулаха арга олгодог байгаа. Тэсд энэһинһэ үнэтэй сэтгэй юун байха даа, - гэжэ Буряадай арадай уран зохёолшо Доржи Осорович Эрдынесв онсолон тэмдэглэнэ.

Угаа нангинаар сахижа ябадаг В.Б.Намсаресв нийтын ажалда эдэбхитэйгээр хабаададаг байгаа. Тэрэ «Байгал» сэтгүүлдэй профкомой гэшүүнээр, Буряадай номой хэблээлэй партийна бүлэгэй секретаряар, республикын Гүрэнэй хэблээлэй хорооний партийна бюорогой секретарин орлогшоор, профсоюзай эмихин түрүүлэгшээр хэдэ дахин һунгагданан юм.

Зохёохы ажалдаа сэхэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө Владимир Бадмасевич республикын Журналистнуудай холбооний олгодог Ярослав Гашегай нэрэмжэтэ шангай лауреат юм. «Буряад Республикын соёллой габыята хүдэлмэрилэгшэ», «Россиин Федерациин соёллой габыята хүдэлмэрилэгшэ» гһэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн, республикын Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй Геметануудаар шагнагданан алдартай.

Владимир Намсаресв СССР-эй болон Россиин Федерациин Уран зохёолшодой ба Журналистнуудай холбоонуудай гэшүүн байһан юм.

Наһанайн нүхэр - республиканска больницын терапевтическэ таһагай дээдэ гарай врач-гематолог Вера Гармасвна зол заяатай зохёохы ажалдан дэмжэжэ, али бүхы сагта хажууһаань холодонгүй, ээмынь нэгтэжэ, ходоодоо үргэжэ, дүнгэжэ ябадаг байгаа.

Буряадай бэлигтэй уран шүлэгшэ, оршуулагша, хэблээлэй эрилтэ сэхэтэй редактор Владимир Бадмасевич Намсаресвай 75 жэлэй ойис республикнай олонитэ, түрэлхидын, нүхэдын, нотагаархидын үргэнөөр тэмдэглэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Бата-Мүнхэ ЖИГИТОВ, журналист.

Бадма-Базар Намсарайн Володя, Баяр хүбүүдтэсэ

онһон аргануудыс шудалаа хэн. Владимир Намсаресв Матвей Осодосв хоёр мэдээжэ поэт Сергей Смирновой хүтэлбэрилдэг поэзийн тухай семинарта хуража, уран зохёолой, уран шүлэгэй ноусануудыс тайлбарилан шудалжа, мэргэжлээ мүйлхэн, хүгжөөжэ хурсалхана, мүн оршуулга хэхэ онол шадбарья нарижуулан байгаа. Юушы мэдэгдэжэ байтар табан жэл үнгэржэ, тэрэ институтдаа амжалтайтайгаар дүүргээд, зохёохы ажалай замда гараа бэлэй.

ДЭЭДЭ ХУРГУУЛИЯА дүүргэнэйнгээ хүүлээр Владимир Бадмасевич Намсаресв «Байгал» сэтгүүлдэй уран зохёолой-оршуулгын таһагта уран зохёолой редактораар хүдэлхэсэ оробо. Тиихэдэ Африкан Андресевич Бальбуурв түрүүтэй аха нүхэдэй туһаламжа дэмжэлгээр Владимир Бадмасевич ажалаа түргөөр ойлгожо, жэһиндгүй найнаар бэсүүлдэг болоо хэн. Буряад оронойнгоо уран зохёолшодой, поэдүүдэй, журналистнуудай зохёол бүтээлүүдыс заһажа, мүйлжэ, ород хэлэн дээрэ бэшэдэг зохёолшодой захатануудыс буряадшалжа, совет болон дэлхэйн классикын зохёолнуудыс - романуудыс, туужануудыс, расказуудыс үндэһэн хэлэн дээрэ оршуулжа, уншагшадтаа хүргэдэг байгаа. Суута зохёолшодой бүтээлүүдыс түрэл хэлэн дээрэ оршуулханадаа, зохёолнуудайн удхыс балартуулхагүй, гол худалынь алдахагүй гһэн ёһо гуримуудыс наринаар баримталдаг байһан юм.

1973 онһоо Буряадай номой хэблээдэ уран зохёолой ахалагша редактораар ажаллахадаа, Владимир Намсаресв гушан жэл соо манай зохёолшодой 500 гаран зохёол бүтээлүүдэй гар бэшгыс наринаар болбосоруулан заһажа, шанарай талаар хэмдэн хүргөөд, уншагшадтай һонорто табидаг байгаа. Иигэжэ тэрэ номой хэблээдэ хүдэлхэдөө, ууган буряад хэлэһингээ хүгжэлтэдэ ай-

Владимир Намсаресв Матвей Осодосв хоёр

гараһан юм. Саашадаа Владимир Намсаресвай гуурһан дорноһоо «Нангин мэдэрэл» (1975), «Эрдэни энэдэмон» (1978), «Нүхэдэй дүхэриг» (1981), «Энхын эрьсэ» (198-3), «Аяа хайрата» (1985), «Энхэ тала» (1989) гһэн шүлэгүүдэй номууд хэблэгдэжэ гараһан байгаа.

В.Б.Намсаресвай шүлэгүүд монгол болон манай ороной арадуудай хэлэнүүд дээрэ оршуулагданхай. Поэт Баяр Дугаров «Энхын эрьсэ» гэжэ шүлэгүүдэйнь номыс ород хэлэн дээрэ оршуулжа, «Круг вечности» гэжэ нэрэтэйгээр 1983 ондо барлуулаа хэн.

Тэрэ шүлэгүүдэ зохёоходоо, арадай аман зохёолой үндэһэ хууриһаа, дэлхэйн уран шүлэгшэдэй бүтээлүүдэй баялигуудыс һайн мэдэхэ байлганаа һабагша татадаг хэн. Уянгата шүлэгүүдэйнь образ болон хэлэһинь тон юрын, уншагшадта ойлгосотой, тиин зохёол бүтээлүүдэс юрэ гоёохын тула элдэб янзын зэргэсүүлгэнүүдыс, эпитетүүдыс хэрэглэдэггүй байһан юм. Гэбшыс нимэ юрын байдлай саана манай үс

тэдэй зохёожо бэлдэһэн толинууд тэрэнэй хабаадалгатайгаар гараһан байха.

Иигэжэ Владимир Бадмасевич совет болон дэлхэйн классикын гайхамшагта зохёолшодой бүтээлүүдыс буряадшалжа, оршуулгын далай соогуур зоримгойгоор тамарһан хүнүүдэй нэгэһинь болоно гэшэ.

Үстэн нүхэдын Владимир Намсаресвай хэһэн, бүтээһэн ажал ябуулга, абари зан, ханаа сэдхэл тухай дулааханаар дурсан хөөрөһэн байна.

Буряадай мэдээжэ драматург, республикын искусствын габыята ажал ябуулагша, Буряад Республикын Гүрэнэй шангай лауреат Бата-Мүнхэ Пурбусевич Пурбусв иигэжэ дурсана:

- 1960 оной намар Володитой танилсаа хэм. Тиихэдэ би Москвагай Литературна институтта хуража байгаа. Агаһаа Володя Намсаресв, Доржи Эрдынесв, Усть-Ордаһаа Матвей Осодосв гурбан хурахаа ороо хэн. Багшын бүлэдэ түрөөн Володя түбшэн даруу зантай, томоо-

Буряадай мэдээжэ поэт Владимир Бадмасевич НАМСАРАЕВ мүнөө мэндэ ябаа һаа, 75 наһанайнгаа дабаан дээрэ гаража, үстэн нүхэдэйнгөө, ханинарайнгаа, гэр бүлынгөө, түрэл гаралайнгаа дунда онсо өөрынгөө һанамжануудыс, дурсалгануудыс һонирхолтойгоор хөөрөжэ хуухал һааб даа. Гэбшыс хүнэй наһан бурханай табисуураар хэмнэжэ үгтэдэг гэшэ бээ. Тиин Владимир Намсаресв хоёр хахад жэлэй урда тээ хада гэртээ харья хэн. Тэсд яахаб, юртэмсын жама ёһыс хубилгаха бэшэ ха юм-бибди даа...

П.ОЭТ Владимир Намсаресв 1935 оной модон хүхэгшэн Гахай жэлэй зунай дунда хожо харын 10-да Шэтэ можын Агын тойрогой Дулдаргын аймагай Шандалин нотагта байтай Хүбдүүд угай Намсарайн Бадма-Базарай үнэр баян бүлэдэ хоёрдохы үринь боложо, хурьһэтэ алтан дэлхэйдэ түрэнэн юм. Тиин мүнөө эдэнэй уг изагуур тухай тобишохоноор дурдалтай ха.

...Агын албан газарай Шудуутайн Хуни нотагта тоонтотой Бадма-Базар Намсарайн 18-тай айдар залуу наһандаа Агын хоёр шататай хургуули 1930 ондо дүүргээд, Шандалин хургуулида багшалжа байха үсдэнь сэхэ хүбүүн Володинь мүнэдлөө хэн.

Хойшодоо Табтаанайн, Согто-Хангилай, Пүдэнтын хургуулинуудта буряад хэлэ, литературын багшаар, һуралсалай тальс даагшаар, директорээр 50 гаран жэлдэ хүдэлхэн Бадма-Базар Намсаресвич Намсаресв «Россиин эрдэм гэгээрэлэй эрхим хүдэлмэрилэгшэ» гһэн тэмдэгээр шагнагданан, «Россиин габыята багша» гэжэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, дайнай болон ажалай ветеран олон орден, медалиар шагнагданан алдартай. Россиин Географическа бүлгэмэй эдэбхитэй гэшүүнэй энгэрыс Н.М.Пржевальскиин медаль шэмэглэдэг хэн.

Бадма-Базар Намсаресвич Пүдэнтын хургуулида кружок эмхидхэжэ, олон хүбүүд, басагадыс, тэрэ тоодо сэхэ хүбүүн Володинь журналистикын, уран зохёолой харгыда гаргаа хэн. Олон тоото статьюудай, үхибүүдтэ зориулагданан дүрбэн номой автор Россиин Федерациин Уран зохёолшодой болон Журналистнуудай холбоонуудай гэшүүн байһан юм.

Буряадай Пуралсалай болон эрдэм ухаанай министрствын дэмжэлгэтэйгээр режиссёр Барас Халзанов Свердловскын киностудийн дэргэдэ Агын үндэр наһатай багшын ажабайдалай һонирхолтой, баян түүхэ тухай «Багша» гһэн баримтата фильм буулганан байгаа.

Наһанайнгаа нүхэр Санжижаб Сандановнатаяа хамта Бадма-Базар Намсаресвич 7 үхибүүдыс үндылгэн, гарынь ганзагада, хүлысь дүрөөдэ хүргүүлхэн юм. Баяр хүбүүниинь биологикын эрдэмэй доктор, профессор, дэлхэй дээрэ мэдээжэ эрдэмтэ, Цыдылма басаганиинь хэлэ бэшгэй эрдэмэй дид-доктор болонхой...

Зай, Володя тухай хөөрөөгөө үргэлжүүлэс даа.

Иймэ бүлэдэ түрэнэн хүбүүхэн бага наһанһаа һонюуша һүбэлгэнөөр үндыгөө һааб даа. Тэсд бүхы юумэн хүнэй наһаашаар болодоггүй, дайнай түбөг бэрхэсээлтэй, һүйдхэлтэ шэрүүн үс сагтай балшар наһаниинь тудалдажа, үлдэхэ даарахыс бэс дээрэ үзэһэн байгаа. Тиигэжэ Володя Намсаресв найматайдаа Пүдэнтын хургуулин 1-дэхи класста хурахаа ороһон юм. Хойшодоо һуралсалдань забнарлалнууд боложо, 1956 ондо Табтаанайн дунда

ЭНХЭ ТАЙБАН БАЙДАЛНАЙ — ЭРДЭНИ ЗЭНДЭМЭНИ!

Владимир НАМСАРАЕВ

АГУУ ДУУЛГАТА АЛХАНА...

Агуу дуулгата Алхана
 уула дэнзтэй,
 Аршаанта тунгалаг
 Онон мөрөн хязатай,
 Зэрлэгэн дээгүүрээ
 жэргэмэлэй аялга үлгэдэһэн
 Хонгорхон Агымни
 хонин тоолыг тала,
 Энхэ найхан тоонтомни,
 Эднин хонгор таламни,
 Эрхэ балнар наһандамни
 Эрдэни зэндэмэни!
 Гүгээгы банальнь
 гүн Байгалтай жэшээлмэ,
 Сэлмэг сэдхэһынь
 сахюур Саяантай сасуулма,
 Зүб замаар давшан,
 зүбэлтэ тугаа үргэһэн
 Шн шарай сариуныхан
 шэнэ үсын буряад,
 Эшнэ нарата Буряадни,
 Эгэнэг аялга дуумни,
 Эдир залуу наһандамни
 Эрдэни зэндэмэни!

Түбинн агуу түүхэдэ
 түрүү зэргэ шэлэһэн,
 Тэмсэлэй гал соо
 үнэн хэрэгээ гэршэлһэн,
 Арад олоной
 анда нүхэсэл хүлдэтэй
 Аба оромни
 ажалай дэлсээр хүгжэнхэй,
 Жабхалан Эхэ оромни,
 Жаргалта хуби заяамни,
 Эрмэлзэл дүүрэн хүсэлни
 Эрдэни зэндэмэни!
 Бүмбэрэг энэ дэлхэйн
 бүхы хичаар бүхэлдэ
 Балта, халуурай
 бата барисаан мандаана,
 Хэзээш эбсэһэгүй
 хоёр хүсэн тэмсэһынь наа,
 Хэтэдээл урагнаа
 хүн түрэлтэн давшана,
 Зүлгэ ногоон Дэлхэймнай,
 Зүб үнэншэ хэрэгнай,
 Энхэ тайбан байдалнай
 Эрдэни зэндэмэни!

МҮНХЭ ЗУЛЫН ДЭРГЭДЭ

Домог түүхээ түүрээлгэ
 Омог аялгаар эдлэлбэл,
 Баатарай соло дуудалга
 Баранай зүрхэ ээлбэл,
 Мүнгэн хүлдэтэ хүшөө,
 Мүнхэ дүлэтэ зула —
 Мүхшөгүй зоригой хүлдэ,
 Мартагдаагүй солын дүлэн!
 Уян сэдхэлээ хүлгүүлжэ,
 Үнэн зүрхээ хатуужан,
 Дуу шүлгөө үгэлжэ,
 Дуугай зогсооб хажуудань.
 * * *

Гэгээн гүүрээр ордоһолхон
 Гэнгэтэ гэнгын аюул...
 Зүрхэ сэдхэлээ доһолхон
 Ииалтын үдэр ариу...
 Дүрбэн гэмсэлтэ жэл —
 Ажабайдалай үдэрнүүд,
 Дүрбэн үхэлтэ жэл —
 Аюул тодхорто онууд!
 * * *

Бусажа һөөргөө ердэггүй
 Эдирхэг эдир наһан,
 Харижа гэдэргээ эрьсэдэггүй
 Халуун залуу наһан,
 Он жэлэй ошохо бүри
 Оюунаар үзэгдэдэг хаһа,
 Наһан заяанай нангин
 Нарата найдалта хаһа,
 Эды эдир наһандаа
 Эсгын юрөөл дуудлажа,
 Элы хүдэр хавандаа
 Эхын зүрхэ уяруулжа,
 Эриг мээс баряал —
 Эхэ оронойгоо түлөө!
 Аюулга дайнда ороол —
 Ажабайдалайнгаа түлөө!
 Мэдэгдэгүй эсрэгшэ —
 Танигдаагүй хубүүн,
 Далдалан нэрэнь сарагша
 Дайнай түймэр эсбүүн,
 Хубидаа холын хүсэлтэй,
 Харгында алдуу эндүүтэй,
 Дахажа ябаха дүүтэй
 Дандаа юрын хүн хэн гү?
 Амгалан сагта ажалша,
 Амаргатаа хүхиюу зугаана,
 Амар тэнюун сэдхэлтэй
 Айдар хубүүн байгаа гү?
 Түүхын шарайда жабхалан
 Тэмсэлэйнь габьяа — Илалта!
 Хүн түрэлтэни аршалан,
 Харуулхан солонго — Илалта!
 * * *

Дурсан дурдан сэдхэлдээ,
 Дуугаа хуряан барандаа
 Доторноо уяран байнабди -
 Дуугай байлгын агшам!
 Байлдаанай шэрүүн нэсрэн,
 Буудалгын хүсэтэ наяран
 Доһолгоо зүрхым уяран —
 Дуугай байлгын агшам!
 Хатуу тэмсэлдэ унаһан
 Хори миллион зоной
 Хайрата ами наһан —
 Дуугай байлгын агшам!
 Зол жаргалаа элэжэ,
 Зоргоороо ябаһан бидэндэ
 Захьяа хануулга — мэдэ —
 Дуугай байлгын агшам!
 * * *

Хүнэй наһанай ябаса
 Хурдан түргэһынь гэгдэлэй,
 Хүнэй наһанай хугасаа

Хэмжүүгүй утаньш гэлэй,
 Энэнтэй жинэн харабал,
 Энхын байдалаар бодобол,
 Эхэ энхэ байгаалин
 Эрьсээ гээһынь аалин...
 Үзэдэгби гэнтэ заримдаа,
 Үгэ дуугүй — гансаарандаа
 Үхэл тухайда бодожо,
 Үйлын эсэс тухайлжа...
 Энэ һаналтай эбсэһгүй,
 Эрхэ эбсэхэн сонгожо,
 Эһыг зүрхэншин хүмэрин,
 Ээлүүдгүй халгаха хүлгэн,
 Адагай тулюурхан хүндэ
 Ами наһан — дэгдэ хайра,
 Эрхим хүндэ — Эхэ орон
 Эгээл нангин һүр хүлдэ!
 Хурьһэтэ зүлгэ дэлхэйлдэ
 Хүн түрлэн үүргээ
 Хэтын хүлдэтэ заяанай
 Хэмээр хэмжэн үргээ!
 * * *

Бидэнэр булта барандаа —
 Бүрин сэхын хэлэ үгэсэ —
 Бэсэрээ үзөөгүй юумсээ
 Бэлээр бодолог зангайбди,
 Алдалан унаһан эсрэгшэ
 Тэрээхэн зуура сэдхээ аалам,
 Түрэл газараа тэбэрин,
 Түрэл хурьһээс таалан?
 Хэтэдээ энхэргэн эхэсэ,
 Хүлсэн юрөөһэн эсгээсэ,
 Хани инагхан амарагаа,
 Хурьһэтэ тоонго ногаана...
 Түрын дуунай замхаадгүй,
 Түбхингэн золтой амжаадгүй
 Байлдаата шэрүүн үсдэ
 Бэлбэһэн үлэһэн абгайнар!
 Сүхэрэн гэнтэ ябаһынь наа,
 Пэхэрэн унажа ганхаагүйт,
 Хатуу сагта зобооһынь наа,
 Хамтынгаа ажал орхөөгүйт,
 Сартаяа хамта жүдхэжэ,
 Сүлөө тухагүй ажал хэжэ,
 Сэдхэлээ сэхэлэн дуулалдаат —
 Гунигта дууэтай мартаагүй!
 Хүлөөрөө ошоһон хубүүгээ
 Хүлсэхэ гэнэн заншалтай
 Үндэр наһата эхымнай
 Үншэрһэн сэдхэл хайратай,
 Наһанайнгаа эсэс хүрэтэр
 Найдалаа нэгэн алдаагүй
 Наһажал эхын эгигэл
 Нимгэн зүрхэндөө маргаагүйб.
 * * *

Хүн түрэлтэни түүхэдэ,
 Хурьһэтэ Дэлхэйн намтарта
 Хэтэ мүнхын хүлдэтэ —
 Хэрэгэймнай агуу Илалта!
 Арад түмэнэй харилсаанда
 Аласай харгын удхата,
 Ариун нангин заяата —
 Арадаймнай агуу Илалта!
 Хүн зоной амидаралда
 Хүсэлтэ ульһа олгоһон,
 «Хүрин тахал» һалгаһан —
 Хүсэн түгэс Илалта!
 Минин энэ ажабайдалда,
 Шинин энэ хуби заяанда
 Мүнхэдөө дүлэтөө зула —
 Мүхшөгүй зоригой хүлдэ!
 Эхин угһаа
 Энхэ тайбан заяатай,
 Эхэ байгаали
 Эгүүридэ оршохо болтогой!

Уран зохиолшод А.А.Батыбууров, В.Б.Намсараев, Б.М.Мунгонов түмэр зайаг дуулай перрон дээр.

ОНОН МҮРЭНЭЙ УРАСХАЛ

Эдир наһанайм
 Эдирхэг шэбшэлгэ хүсэл,
 Эршэтэ долгинойнгоо
 Эмниг нюрганда үлгэдэһэн,
 Онон домогой
 Омог суурья дэлбэрүүлһэн
 Онон мөрэн —
 Онон хатан алдартайш,
 Толи гэрэлтэ
 Тунгалаг уһанайш шарайда
 Тэнгэринн зүһэн
 Тодо һонороор гэрэлтээ,
 Ульгам түргэн
 Урасхал оодшэ харахадаа,
 Уяран сэдхэлтээ,
 Уг гарбалаа һананаб даа,
 Нэгэ булгай
 Уһа ууһан улад
 Хүршэ хани
 Хотон айл байдаг,
 Нэгэ голой
 Уһа ууһан хүнүүд
 Ами нэгэн
 Аймаг ногай байдаг,
 Нэгэ мөрэнэй
 Уһа ууһан арадууд
 Хамта нэгэн
 Хуби заяатай байдаг,
 Угайнгаа бэшэг
 Ухаан бодолдоо жэгнэхэдэм,
 Урда холын
 Ушар хэрэгүүд элирдэг,
 Хүбэл ногоон
 Хоёр эрьсэрш сууряатаһан,
 Хүлэг моридой
 Хүлэр табараа соносооб,
 Харасым урда
 Хоёр ондоо һэлмэ
 Хабираһан эрид
 Хоёр хүсэ харуулаа,
 Чингис хаанай
 Шухата шолмос һэлмэ
 Шангадхаһан тэмдэг
 Хүнэй түүхэдэ табья,
 Сүхэ-Баатарай
 Солото нангин һэлмэ
 Сүлөөтэ жаргал
 Сая аралдаа асараа,
 Үс сагуудай
 Үертэ ульгам урасхал —
 Түмэн жэлэй
 Тэмсэл байлдаанай дурасхал,
 Мүрэн голой
 Мүнхэ хэтын урасхал
 Мүнөө сагай
 Мүшэтэ аялга үлгэдэни,
 Эльгэ зүрхым
 Ээлүүдгүй гунигаар
 хүмэриүлһэн,
 Эдир наһанайм
 Эдирхэг шэбшэлгэ
 эршэдүүлһэн,
 Онон хатан,
 Онон онгосо үлгэдөөш,
 Онон хатан,
 Олоной унда харяагааш.
 * * *

Хоног үдэрэй
 Хонгор һонор шарайда
 Хэлэнбди
 Хэдэн мянгаад үгэнүүды,
 Эрдэни нангин
 Эдэ үгэнүүдээ бэслүүлхээ
 Эрмэлзэнбди
 Эди хаба соохоноо,
 Хоног сүүдхын
 Ходорон үнгэрхэ тудам
 Хүдэлнбди

Хэрэг үйлсэ эрыюулэн,
 Хэтын заяанда
 Хуби нэмэриэ оруула
 Хүсэлтэйбди
 Хаба эди соохоноо,
 Хэлэһэн үгэ
 Хэлэн хэрэг хоёрыш
 Хамта зэргэсүүлэн
 Хараха нангин шэдигтэй
 Хүнэй хараса
 Хурдан юумэ гэдэг,
 Хүнэй хараса
 Хурса юумэ гэдэг.

ХУБИ ЗАЯАГААРАА — ЭНХЫН ДУУШАН

Ханхнаса дуулаха
 хонгөө найхан хоолой
 Хүн бүхэндэ
 хуби заяан үгөөгүй,
 Дуушын аялга
 дуугайхан шагнан баясабал,
 Доһолжо сэдхэл,
 дандаа номгон байдаггүй,
 Уяран тунглан,
 инагхан гансаа дурдахаш -
 Уяхан сэдхэлш
 ирагуу дуугаар жэргэхэ даа,
 Баярлан баясан,
 Бүрхэ замаа дурсахаш —
 Улаан зүрхшн
 ульһатай һэргүүн жаргаха даа,
 Хүн бүхэнэй
 толто зүрхэн — залришагүй дуун,
 Хүн бүхэн
 хэлэн хэрэгээрээ — хэтын дуушан,
 Хүн бүхэнэй
 хүжэ сэдхэл — ирагуухан дуун,
 Хүн бүхэн
 хуби заяагаараа — энхын дуушан.

ЗАН АБАРИ ТУХАЙ

Эжы абын
 эгээлдэ тангилхан хүүгэн
 Энхэрэл мэдбэл,
 эрхэ зоргондоо болодог,
 Аляа хөөрхэн
 аяг аһаньш лэ тинхэдэ
 Абари шэнжээ
 абажа анханаа олодог,
 Үрхэтэ гэртээ
 үндэн ургаһан үхибүүн
 Үстэн соогоо
 үслэн наадаһаар ородог,
 Заяан хубидань
 заатагүй шиндэхы нүлөөтэй
 Заншалын тэндэ
 заабол эли тодордог,
 Эрмэлзэл дүүрэн
 эдир хүнэй сэдхэлдэ
 Эрдэни һанал,
 шэдигэ мэдэрэл уурхайлдаг,
 Анда нүхэлтэй,
 аласай, хүсэлтэй даһаа хаань,
 Ажал хэрэг
 абари зангын харуулдаг,
 Замда гараһан
 залуу хүнэй ажабайдалдаа
 Залан сэхэһэн,
 зориг түгэс ябаа хаань,
 Зан абаринь
 зэргэһэн саашаа үзэлтэйнь —
 Зоной дунда
 золтойхон ябаха үнэмшэлгэнь.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ хэблэлдэ бэлдэбэ.

ЗҮҮН ҮНДЭР

Жамьян
 БАЛДАНЖАБОНДО

Пэрюулбэш намай,
 Паруулхан толоороо
 харгажа

Эрьегшэ наран,
 Энэ Москвагай үглөөгүүр
 Эхэ нотогайм
 Энгэр дээгүүр игаажа,
 Энэ хаяхан
 Элшээрээ наадан үнгэрөөш.
 Зэрлэгтэ холын
 Зүүн зүгтэ сээжэдэ
 Тоонтото миний
 Түрэл нотаг оршолог,
 Нюдээ нээһээр,
 Ногоон зүлгэ талаая
 Нэн түрүүн
 Нэрлэн уяран дурданаб.
 Харалган һалхинһаа
 Халхалжа үлгысэм үндыһэн
 Хатан сууга
 Хангил уула - Зүүн Үндэр.
 Хабар эртэһээ
 Хонгор тэнгэринч сэнэтээр,
 Хотоной хүүгэд
 Халын боорсор
 хүндэлдэг хэн.

Улаан сурба
 Уймархан бага наһанай
 Хүдөө сэлгэһэндэ
 Хурин шарайгаар

хурьһэжөө,
 Бухиндажа булгилхан
 Бургаһан «хүлэгөө»
 зайдалаад,

Пэлмэ далайн
 Палхи һурин шуумайхаш,
 Сагаан тоборкулда
 Сахиур шулуу суглуулаад,
 Хонхон үнжэн
 «Хонин һүрэгөө» адуулхаш,
 Балшархан наһандаа
 Бооридонь бэсээн наадаһан,
 Баян уута
 Байсата уула - Зүүн Үндэр.
 Эрид ташалангаарын
 Эдирхэн наһамни жэргэжэ,
 Зорин хүсэлтэ
 Заяанайнгаа зам бэдэрээб.
 Алар тэрэ
 Аяр шарахан наранай
 Толи гэрэл
 Тодон абанаһаа мэдэрээб.
 Хурса һонорхон
 Харасаар сэдхэлым
 хүлгөөһэн

Гүрлөө гээзэгтэ
 Гүлмэрхэн хүүхэн энсэгээд,
 Тэрэ хабарай
 Тэрэлжэ соогоур тэрбедэд,
 Тон түрүүнээ
 Төөрөүлээ хэн тархином,
 Эгсэхэн ташалангаарын
 Эдирхэн наһанайм үнгэрһэн,
 Эрдэни шулуута
 Эдинэй уулзаагүй
 Эдинэй уула - Зүүн Үндэр.
 Үдэрэй наран
 Үндэрэй оройгоор-игаажа,
 Пэбшээ һалхин
 Пэрюу дааса хүлбэрнэ
 Унярта холын
 Ууда хаданууд сэгээрээд,
 Үнинэй уулзаагүй
 Үетэн нүхэдым хануула,
 Дуулгын һэбшээн,
 Дуулим дайдаар зоргондоо
 Дууша нүхэдэйм
 Дурата дуунууды сууряатуул,
 Хүн бүхэнэй
 Хүсэлтэ, заяата Үндэрһөө
 Заримдаа үзэгдэгшэ
 Задатай үүлэ саран сэлмээ!
 Шангаһан һалхита
 Шанха оройһоо халимдан,
 Хани нүхэдэйһөө
 Хүсэлэн үндэрнүүды
 шэргэнэб.

Алтарганын хүндэлэлдэ

ХҮНЭЙ ХУБИ ЗАЯАН
АРАДАЙ ДУУН СОО

Яхатанай гол шэнжэ, янза: хэлэн, хубсахан, дуунда, зарима зоной хайша хэрэг түрэлхи хэлэндээ хандахадань – энэмнай арадайнгаа аман зохёолые алдахын эхин гэжэ ханадаг бологдоо.

Бато Дугаржапович Баяртусвниг гэж хэлэхэн: «Мы должны оглянуться в прошлое, чтобы понять настоящее и заглянуть в будущее. А для этого необходимо собраться всем и подумать о будущем этноса. Алтаргана – это своеобразный символ объединения».

2000 онгоо эхилээд, бүхи Алтарганын наада харахан хадаа өөртөө бин болоһон сэдхэл бодоолоороо хубаалдахам. Гурбан гүрэнөөр таһархан манай үсөөхэн арад элдэб сагай эрьелтэ хубилалтада дайрагдаа, зүдэрөө. Хүнэй хуби заяан дуун сооһоо ойлгогдохоор байна. Нютаг оронһоо эрхэ бэшэ гаража ошоһон улад алдуу эндүүгүй хойшолон үзөө. Нютагаймнай зон тоонто газараа ханажа домогложол ябаа ха юм. Манаран, манаран харагданхай манай нютагай хаданууд гү? Маргагдшагүй хайханаар ханагданхай минни нүхэдэй аяг зан гү? Хүхэрэн хүхэрэн харагданхай хүндэлэн Ононой шэлэнүүд гү? гэд 2000 ондо хилын саана байһан зоной дуулахада, уярхаар, хайрлахаарһы байгаа хэн. Би эхэнхи жэшээгээ Монгол ороной дуушадһаа абааб, нютаг оронһоо таһархан зоной дуун ондоогоор, үлүү эхээр анхарал тагана. Минн хайхан хоолойгоороо бэшэ, удха уянгаараа манай сэдхэл бодолые эзлээ. Бурьялжа байһан тунгалаг булагай уһы амсаһан мэтэ бүхэли үдэр сээжэдээ шэнгээжэл байгдаа. Дашбалбарай Алтаргана ВАРКын I-дэхи президент Д.Н.Дугаровай, манай дуушан Ким Базарсаласвай хабаадалгатайгаар үнгэрөө хэн.

Үндэр бодол, үргэн хараса түрүүлхээр удхатай дуунууд эзлээ: 1998 ондо - Чинзориг, 2002 ондо - Болодбаатар, 2004 ондо - Нарангэрэлэй Ундрал, 2006 ондо Энхмэндэй «Хаан Чингисэй изагууртай халха буряад монгол зон хамтаараа нэгдэн эблэржэ, хайрата ороноо мандуулая», - гэхэднь, ухаан бодолдоо хадужа абатдаа.

Нигүүлсхы үзэл, эхэ эсэгээс

хайрлаха, хүндэлхэ заншал олон дуун соо гол удхань болоо. Арюун Жаргал, Сэдэбэй Сэрэн-Хандхүхи шубуунай урин дуун хүндын мододые эдэлүүлнэ, хүүгэд бидэниие тэнжээхэн хүшэн аба эжымнай хайханиин бэ...

Үнгэрэн зуун жэлэй туршада гүрэн түрын эрид хубилалта, засагай нэлгээн, хүлгөөн соогуур бин болоһон дуунууд бин. Гэнэтэй аюултайһы саг байгаа ха юм:

Хинган голой булжуухай
Хилгааһандаа эндүүтэй.

Хинажал сахижал ябахадан,
Оршолондоо эндүүтэй.

Сагай хубилха үедэ элдэб зоной зосоо гунигтай үгэнүүд ороол бээ. Хориин тайшаагай хатанай дуулаһан дуун гэдэг:

Хубахан шэхэтэй хулахан
Хулжажа ошоһоор ерэнэш
Хубидаа тодорһон
Хуулингаа зургаанда

Арбаадхан алда ургатай

Аргалаа түшэһөөр үмхирөө

Арбанхан наһатай хүбүүтэй

Абаяа гээһээр үлөө бэлэй, - гэд

Дацбалбарай тайзан дээрһээ нэгэ б3 наһатай эмгы дуулаа хэн. Хоолойн хайханиие хэлэхын аргагүй. Эндэл Дамдиной Болод гэжэ хүн «Хадын оройгоор харахадан, харанхы манан соо наран байна. Ханилһан гансаая ханахадан, харалсахын аргагүй холо байна», - гэд иингэжэ тайлбарилба: хаалтаттай байһан үбгэдөө эрьжэ эрэнэн хамгад уулзажа ядаад дуулаһан юм.

Магад хилын хоёр тээшы таһархан зон дуулажа болоо. Тэрэ саг үнгэрөө, тэнюун байдал тогтоо, тиигэбэшы зоннай таһархай.

2004 ондо Чойбалсанай Алтарганада Хэрлэн голой эрьсэдэ нютаг бүхэнэй нэсы гэрнүүд жэрын табигданхай. Монголой залуу дуушан Нарангэрэлэй Ундрал Агын Аяна дуушантай танилсаад үелнэ гэлсэб. Пүүлэрнь тайзан дээрһээ Ундралай

Шэлын оройгоор харахадан,
Сэнхир манан соо наран

Сэдхэлтэй гансаая
Сэнгэхынш аргагүй холо
байна,
ханахадан,
байна, -

гээд гунигтай аянгаар татахадань, ойлгосотой байгаа бэлэй. Манай арад дууша, ганса хүхихэдөө бэшэ, уйдаха, гашуудахадань дуулаха. Үгытэй хүн үлыгэрнэ, үншэн хүн-дууша. Олон тээ дуулагдадаг юрэл хайхан аялгатай үшөө нэгэ дуун бэрхэшээлтэй сагууды хануула: түрмэдэ хаалтаттай нэгэ хүн - Зандан бүрээхэтэй ташуураа захынгаа дабаанда барюужамди, зааханһаа үелһэн шамтайгаа заалсаһан газартаа уулзуужамди гээд дуулахадань, НКВД-гэй ажалшан хаана, хэнтэй уулзаха хэмши гэжэ мүшхэхэн гэдэг. Эрхэ сүлөө гэшэмнай энэ мэтээр хаагдадаг байгаа ха юм.

Үймөөн зөөгөөнэй үс, хани нүхэдэй хахасаан. Уйдхартай байдал элсэр гарадаг. Хүндэ хүшэр сагай үнгэрхэдэ, дуунуудшы ондоо болоо. Хилэ табигдаа. Монгол ороной дуушан Эрдэни тулга ба залуу хүбүүд Чойбалсанай нааданда дуулаа хэн.

Эмнигхэн моринойнгоо
Эбэрхэн Шэнэхээнээ

Сэржэмэдэгэй Егор дуулахадаа:

Баталһан гансашни

Барга Монголой хушуунда –

Харыш наашаа инагни
Хоёр харахан нюдөөрөө.

Колхоз дээрээ хуюулаа

Түбхинжэ хуухабди г.м.

Алтаргана нааданай үүргэ сэхэ. Залуушуулай хүмүүжэхэ ябадалда аша түгэс нүлөө үгэнэ. Алтарганые олон үндэхэ яхатаннай хүлээнэ, уулзана, нүхэсэнэ. 80 гаран наһатай Монголой үбгэн хүндэ «Та баһа Алтарганада ерээбта» гэхэдэм, мүлхитэрөө ябахам гээ хэн. Энэл даа зоной дура сэдхэл

Сэлмэг номин тэнгэридэ,
Сэгээ нара толорно.

Сэндэй ордон яларна.

Харыш наашаа инагни

Хоёр харахан нюдөөрөө.

Колхоз дээрээ хуюулаа

Түбхинжэ хуухабди г.м.

Алтаргана нааданай үүргэ сэхэ.

Залуушуулай хүмүүжэхэ ябадалда аша түгэс нүлөө үгэнэ.

Алтарганые олон үндэхэ яхатаннай хүлээнэ, уулзана, нүхэсэнэ.

80 гаран наһатай Монголой үбгэн хүндэ «Та баһа Алтарганада ерээбта» гэхэдэм, мүлхитэрөө ябахам гээ хэн.

Энэл даа зоной дура сэдхэл

Сэлмэг номин тэнгэридэ,
Сэгээ нара толорно.

Сэндэй ордон яларна.

Харыш наашаа инагни

Хоёр харахан нюдөөрөө.

Колхоз дээрээ хуюулаа

Түбхинжэ хуухабди г.м.

Алтаргана нааданай үүргэ сэхэ.

Залуушуулай хүмүүжэхэ ябадалда аша түгэс нүлөө үгэнэ.

Алтарганые олон үндэхэ яхатаннай хүлээнэ, уулзана, нүхэсэнэ.

80 гаран наһатай Монголой үбгэн хүндэ «Та баһа Алтарганада ерээбта» гэхэдэм, мүлхитэрөө ябахам гээ хэн.

Алтаргана - 2008, Усть-Орда

татажа, маанадые эблэрүүлжэ байһан хайхан Алтарганамнай. Анха түрүүн «Улаалзай» эмхидхэн арадайнгаа эрхим хүнүүдтэ баярые хүргэжэ, сэдхэл соогоо хүндэлжэ, ханажа ябагшабди. Саашаадаа эршээ буурангүй, үндэр хэмжээндэ үнгэржэл байһан гээд найданабди.

Пүүлэй үсын эндэхи концерт наада хараад, ханаагаа зобохоор болоно. Буряад хэлээ мэдэхгүй зоной дуулахада, алиш хэлээр дуулаһыень ойлгохын аргагүй. Хэтэрхэдээ, үншнэй дуунай аялгыень орхёод, ондоо түргэн болгоод, хатар бүжэгтэ тааруулаад дуулана. Дуунай шанар, удхань төөригдэжэ, хүнгэн хоһон болошоно. Жэшээн,

Хууяа шэлын оройдо
Хулһан хаанаһаа ургаа бэ? – гэһэн дуун гэмшлэл, гашуудал харуулна. Тээд тэрэниие түргэн, хүхиөгтэй болгоод дуулахадань, яг тааранагүй. Дуунай аянга удхыень харуулна. Мүнөө үедэ нэгэ инмэ дуунай аянга олон тээшэнь няадаг болоо.

Эрэн хээтэй торгоороо

Энгэрээ юундэ эмхирээби?

Энгийн хушуунай шамахангай

Иитэрээ юундэ дадаабиб.

Анхаралтайгаар энэ дуу шагнаа наа, дурлаад байһан хүнэй

ханаан бодолын тэгшэ бэшэ сэхээр дурлахадаа, Энгийн хушуунай хүндэ дурлашоод зобон татана. Энэ дуу энэжэ байжа дуулахаар бэшэ гээд ойлгохоор. Дуунай удха аянгадаа гарана ха юм. Хэлээ алдаад, дуугаа алдахамнай хайшаа юм? Үндэхэ яхатанайнгаа алтан мэтэ баялигые хадагалжа, абажа ябаһан сэдхэлдэмнай сээсг ургуулдаг гурбан гүрэнөөр байдаг арадайнгаа дуушадые нэрлэхэ дурам хүрэнэ: Дашанамжилов Батоцырен, Цымпиллова Балма, Дамдиной Дарима, Согтын Должин, Бутидэй Дондог, Сэдэбэй Сэрэнханд, Сэржэмэдэгэй Егор, залуу ургажа ябаһан Ундрал, Арюун Жаргал, Тэмүүжин. Энэ сэнгэй хүндэтэй зоннай үшөө удаан хүн зоние баясуулжа, залуушуулда дамжуулжа ябаха болтогой. Эдэ зон манай омогорхол болоно.

Эндэ хууһан эрдэмтэд эмхидхэгшэдтаанадта дородоход, хэжэ байһан ажалдатнай амжалта хүсэ!

2010 ондо Улаан-Баатарта жүриин түрүүлэгшэ Сэндэр, монголой дуушан, ниитын ажал ябуулагша, сэхэ наринаар арадай дуу шүүмжэлжэ байнабди гээ хэн.

Галина ЕШИЖАМСОЕВА,

РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй

отличник,

ажалай ветеран.

АЛТАРГАНА

Малой родины древней моей
С золотыми ветвями краса,
Дочь благодатных степей,
Знамя тотема – Алтаргана!

Сколько ветра ни склоняли,
Отрывать её не смогли,
Крепкие корни держали,
Пропитанные соком земли.

Не раз вешние воды смывали
Землю у корня алтарганы,
Лишь осени листья срывали
Как прожитые годы людьми.

Засухи сколь ни иссушали,
Не смогли её жизнь стереть,
Степные пожары её поджигали,
Она гордо смеялась им вслед.

Сколько в степи ни топтали

Ноги вражых коней и врагов,
Её стебли упрямо вставали,

Николай МАРКАКОВ

Как когда-то мой гордый
народ.

Упругий куст золотобокний,
Бурят-монгольской земли.
Его мощные корни глубокие,
Словно вязи семейной родни.

В топкую слякоть и в снег,
А по времени года – всегда
Излучает позолоченный цвет
Знак бессмертия – Алтаргана!

Солнце землю накроет
теплом,
Вновь желанная наступит
весна,
Расцветёт золотистым цветом
Символ народа – Алтаргана!

Фото Д.БАТОВОЙ.

Д.ЦЫБИКОВАГАЙ фото.

«ЕРЭЭДҮЙ - МАНАЙ ГАРТА!» - ГЭЭД ЗАЛУУШУУЛ МЭДҮҮЛБЭ

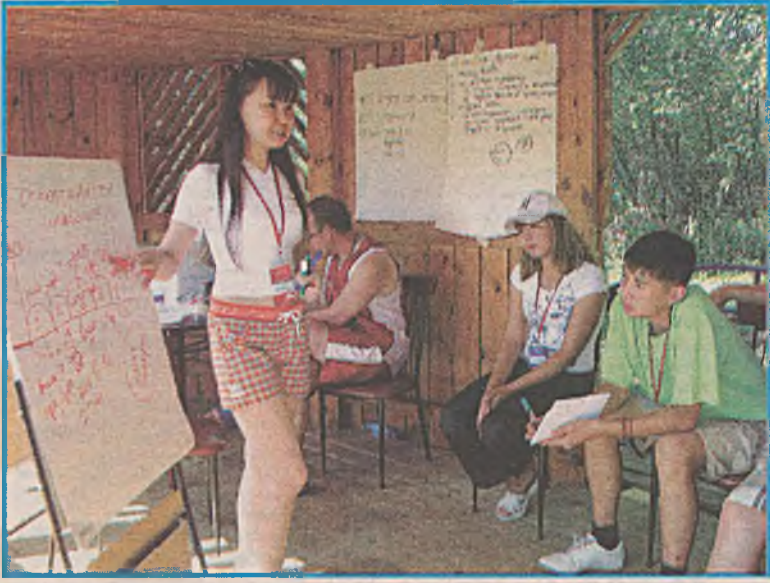
Паян үдэрнүүдтэ Загарайн аймагта регион хоорондын залуушуудай «Ерээдүй - манай гарта!» гэхэн хуралдаан үргэн дэлгэсэтэйгээр эмхидхэгдээ. Энэ хэмжээ ябуулга заншалта болонхой гээд абааар лэ хэлэхэ хэрэгтэй. Мүнөө тэрэ зургаадахия болобо гэшэ.

2000 онуудай эхээр анха түрүүшын фестивалда ганса Яруунын аймагай залуушуул Эгэтын-Адагта суглараа. «Тиихэдэ булта суглархан залуу хабаадагшад майхан соо байрлажа, ажалаа ябуулаа нэн. Эгээл тэндэ архи, тамхиннаа залуушуулые хорихо гэхэн зорилго урлаа табябди. Зарим хүнүүд манай хэлээн үгэ ойлгонгүй, хүни архи уужа байгаад, мааналта баригдаа. Үглөөдэринь тэдэниие гэртэнь эльгээгээбди. Ингэжэ гүнзэгэ удхатай хэмжээ ябуулга гэжэ олондо ойлгуулаабди», - гээд түрүүшын эмхидхэгшэ Эрдэни Дымчиков хөөрэнэ.

Улаань энэ хуралдаан Яруунын аймагай Нархатада, Хурамхаанда, Хэжэнгэдэ, Түнхэнэй аймагай Зуун-Мүрэн хууринда болоһон байна.

- Эгээл түрүүшын фестивальнуудта залуушуулые танилсуулха, нүхсүүлхэ гэхэн зорилго урдманай табяатай байгаа. Тиихэдэ элдэб хатар, нааданууд манай программада олоор оруулагдадаг нэн. Харин мүнөө ондоо зорилгонуудыс табинабди. Манай хэмжээ ябуулга үнгэргэхын тула ехэ мүнгэн гаргашалагдана. Ганса залуушуулые суглуулжа, дуулуулаад, хатаруулаад, наадуулаад, мүнгэ халгааха саг бэшэ. Мүнөө залуу хүрэгтэ хургалгын программа дуралданабди. Энэ абанан хургаалыс тэдэ наһан соогоо хэрэглэхэ юм, - гээд залуушуудай эмхинүүдэй эблэлэй президент Алексей Гыргенов хөөрэнэ.

Түрүүшын фестивалда та-

бигдаһан заншалаар, эндэ хабаадагшад майхан табижа, тэндээ ажалаа ябуулаа. Республикманай бүхы аймагуудай болон Томскдо, Новосибирскдэ, Москвада хурадаг, ажаһуудаг Буряадаһаа уг гарбалтай залуушуул эндэ хабаадаһан байна.

Арадай Хуралай депутат Александр Стопичевой хэлэхээр, нимэ талаан бэлигтэй, урдаа хараа болдолтой залуушуулһаа манай ерээдүй дулдыдаха юм.

Эрдэм ухаанай болон хуралсалай министрствын залуушуудай политикын талаар хорооной хүтэлбэрилэгшэ Баир Ангуровай мэдүүлхээр, һүүлэй үедэ орон доторнай залуушуудай талаар гол дүрбэн шэглэл табигдаа. «Паяхана Красноярск хотодо залуушуудай хэрэгүүдээр Сибирийн федеральна округой хуралдаанда би хабаадаад эрээб. Мүнөө үедэ залуушуулые зүбөөр мэргэжэл олгуулгын талаар ехэ ажал хэгдэнэ. Үшөө тиихэдэ өөрын хэрэг эрхилэлгэдэ мүн лэ залуу хүбүүд, басагад олоор оруулагдаха болоно. Инновационно ажалда залуушуудай ухаан бодолыс хэрэглээгүйдэмнай орон нутагнай дээшээ бодохогүй гэжэ ханагдана. Үшөө тиихэдэ хүдөө ажыхыда хабаадуулжа, хоолойгоо тэжээхэ болонобди. Эрэхэ хэдэн жэл соо эдэ шэглэлээр хүдэлжэ, мүнгэ алтан һомологдохо юм», - гээд Баир Ангуров хөөрэнэ.

Фестивалиин үедэ хэдэн түхэрэн шэрээ, хургалгын семинарнууд эмхидхэгдэжэ, сугларгадта хайшаагдаа. Энээнэй хажуугаар, дуунай, хайхан дангинана-

рай мүрысөөн болоо. Үшөө тиихэдэ эгээл гоёор майхануудайнгаа дэбисхэрэ зохиёһоной түлөө бэлэг сэлэгүүд барюулагдаа.

Пэсы гэртэ адляар дэбисхэрээ «Хэжэнгын залуушуул» гэхэн команда шэмэглээ. Гол дундань сэргэ, тэрээнһэнь элдэб үнгын лентэнүүд найман зүгтэ табигдаһан майхануудтай холбоотой байгаа бшуу. «Буряадаһаа ёһо заншалаар майхануудаа табижа шэмэглээбди», - гээд хэжэнгын хид хэлэнэ.

«Хэжэнгын залуушуул» ганса дэбисхэрээ гоёоходоо бэрхэ бэшэ, мүн ондоо олон юумэ хайнаар хэдэ байна. Тэдэ аймагайнгаа үйлсэнуудыс, дурасхаалай газарнуудыс ходо сэрбэрлэжэ байдаг юм. Аюна Балханавагай хэлэхээр, бүхы залуушуулыс ниитын ажалда оролсуулха гэжэ оролдоно. Мүн тиихэдэ наһатай зондо туһалдаг байна. «Майн 9-нэй урда бүхы ажалай болон дайнай ветерануудаар манай залуушуул хөөрөлдөө, фото буулгажа абаа. Мүнөө бултынь ноураарнь танихадаа баяртайбди», - гээд Аля Цыбжитова хөөрэнэ.

Мүн Баунтын аймагай хүбүүд, басагад ниитын ажалда олоор хабаадуулагдана. Алена Лобанкова ба Валерия Аганаева хоёрой хэлэхээр, жэлэй дүрбэн сагта тэдэ Багдарин хууринай түб парк соо бог шорой суглуулна. «Үнгэрһэн хабар эндэхэ аяар томо нэгэ машина бог шорой гаргаабди. Урдандаа нимэ бэшэ байгаа гээд манай түрэлхид хэлэнэ. Тэндэ үхибүүдэй наадаха угаа гоё талмайнууд байгаа бэлэй. Энэниие бидэ шэнээр бүтээхэ, һэргээхэ наһатайбди», - гээд басагад хөөрэнэ.

Холо Баунтын үшөө нэгэ түлөөлэгшэ Александр Бурмакин тус фестиваль һонирхолтойгоор үнгэрнэ гээд тэмдэглэнэ. «Эндэ би олон юумэ мэдэжэ абааб. Эгээл ехээр яагаад хүн зонине өөртөө татахаб гэхэн хөөрөлдөөн намда

хайшаагдаа», - гээд Александр Бурмакин хэлэнэ.

Ольга Соколова ерэхэ жэл хургуулия түгсэхэ юм. «Минии ерээдүйдэ туһатай хуралдаан боложо байна. Олон танилтай болоод, эндэхэ ошохомини», - гээд Ольга һонирхолтойгоор хөөрэнэ. Энэ басаган гитара, синтезатор дээрэ наадажа шададаг, ирагуу гоёр дууладаг юм.

Фестивалиин үедэ залуушуул өөһэдынгөө зохиёһон проект харуулан байна. Байгаали хамгаалгын талаар хүүгэдэй лагерин зүгһөө Буряадай гүрэнэй хүдөө ажыхын академин оюутад бэлдэжэ, гэр бүлын болон хүүгэдыс хамгаалгын талаар республиканска хорооной үндэр сэгилтэдэ хүртөө. Тиимэхэ энэнь заатагүй бэслүүлэгдэнэ бээ.

Новосибирскдэ хурадаг оюутад юридическэ туһаламжа үзүүлхэ клиникэ нээхэ тухай проект дуралдана байна. Түнхэнэй аймагай түлөөлэгшэд ба Загарайн аймагай Эрхирэг хууринай хүбүүд, басагад аяншалгын проектуудыс харуулаа.

Байгал далайе яагаад хамгаалха, залуушуудай социальна түб байгуулха, залуушуудта зориулагдаһан ажалай түб нээхэ тухай проектууд олондо хайшаагдаа. Москвагайхид Россиин нийслэл хотодо байдаг Буряадай эрхэтэдыс бэшэн абаха тухай түсэб табяад байна.

Энэ фестивалда сугларгадтайд урда амиды жэшээ байгаа гэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, энэ хэмжээ ябуулгын үнгэргэгдэхэн газарта оройдоол хоёр жэлэй саада тээ юунышье байгаагүй. Харин мүнөө «Ацагат» гэхэн аяншалга-амаралгын түбэй түрүүшын байранууд табигдаһанхай. Энэ хадаа зүб проект табижа, хайн ажалай дүн болоно. Эдээндэ адляар тус фестивалда хабаадаһан залуушуул ерээдүйгөө зохиёхо бээ гээд найдагдаа.

Тус хуудаһа Борис БАЛДАНОВ бэлдэбэ.
Авторай фото-зурагууд.

Дүхэрэг

- 21.40 Д/ф «Неоконченная песня»
22.25 Д/ф «Мерида. Вода и ее пути»
22.40 Асадемия. Ю.Пивоваров. «Традиции русской государственности и современность». 1 л
23.30 Т/с «Лондонский госпиталь»
00.50 Телетheater. Б.Фрил. «После занавеса»
01.45 Х/ф «Тэсс из рода д'эбервиллей»
02.40 Д/ф «Куско. Город инков, город испанцев»

АРИГ УС

- 07.00 Необъяснимо, но факт. Погода
08.00 «Такси». Погода
08.30 «Улан-Удэ: инструкция» Погода
09.00 М/с «Как говорит Джинджер»
09.30 «Комеди-клуб»
10.30, 18.30, 20.30 Т/с «Универ»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.30 «Приключения Джимми Нейрона»
13.30 М/ф «Эй Арнольд»
14.00 «Улан-Удэ: инструкция»
14.30 Женская лига
15.00 Х/ф «Другой маир-2: эволюция»
17.00 Барвиха
18.00 «Любовь на районе»
19.00 Улан-Удэ: инструкция. Погода
19.30 «Восточный экспресс»
20.00 Т/с «Интерны»
21.00 Х/ф «Никто не знает про секс»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.30 «Дом-2. Город любви»
00.30 «Восточный экспресс»
01.00 «Комеди-клуб»

ТИВИКОМ

- 06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
07.25, 09.25, 17.30, 18.30, 19.25, 00.20, 01.50, 02.20 Гороскоп
06.00 «Неизвестная планета»
06.30 «Час суда»
07.30 «Званный ужин»
08.30 «Солдаты-9»
09.30 «Во саду ли в огороде»
10.00 «Честно»: «Мой ребенок МОНСТР»
11.00 «Час суда» с Павлом Астаховым
12.00 «Экстренный вызов»
12.30, 16.30 «24»
13.00 «Званный ужин»

- 14.00 Х/ф «Серебряная свадьба»
16.00 «Экстренный вызов»
16.50 Х/ф «Операция «Валькирия»
19.00 «Горячая линия». Обзор за неделю
19.30 «Новости дня»
20.00 «Экстренный вызов»
20.30 Х/ф «Особенности национальной политики»
22.10 «Солдаты. И офицеры»
22.30 «Горячая линия». Обзор за неделю
23.00 «Новости дня»
23.30 «Справедливость»
00.30 «Улицы разбитых фонарей. Менты-4»
01.30 «Новости дня»
02.00 Х/ф «Кострома»
03.45 «Воплощение страха»
05.00 «Новости дня»
05.30 «Ночной музыкальный канал»

СТС - «БАЙКАЛ»

- 18.50, 20.05, 21.55, 22.30, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.00 М/с «Трансформеры. Армада»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
07.30 Галилео
08.30, 20.30 Т/с «Вороныны»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 Истории в деталях
09.30, 12.00, 15.30, 19.30 Т/с «Папины дочки»
10.00 Галилео
11.00 Д/ф «История российского шоу-бизнеса»
14.00 М/с «Мир странствий»
14.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
15.00 М/с «Что новенького, Скуби Ду?»
16.30 Т/с «Кремлевские курсанты»
17.30 Галилео
19.00 Т/с «Даешь, молодежь!»
21.00, 23.45 Т/с «6 кадров»
22.00 Х/ф «Странные родственники»
00.30 Д/ф «История российского шоу-бизнеса»
01.30 Т/с «Эврика»
03.20 Технический перерыв

СТС - «БАЙКАЛ»

- 05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.00 М/с «Трансформеры. Армада»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
07.30 Галилео
08.30, 20.30 Т/с «Вороныны»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 Истории в деталях
09.30, 12.00, 15.30, 19.30 Т/с «Папины дочки»
10.00 Галилео
11.00 Д/ф «История российского шоу-бизнеса»
14.00 М/с «Мир странствий»
14.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
15.00 М/с «Что новенького, Скуби Ду?»
16.30 Т/с «Кремлевские курсанты»
17.30 Галилео
19.00 Т/с «Даешь, молодежь!»
21.00, 23.50 Т/с «6 кадров»
22.00 Х/ф «Мы - легенды»
00.30 Инфомания
01.00 Т/с «Эврика»
02.45 Технический перерыв

НТВ

- 07.00 Т/с «Рублевка. Live»
08.00 «Сегодня утром»
09.30 «Кулинарный поединок»
09.30 Чистосердечное признание
09.30, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «Сегодня»
11.25 «Профессия - репортер»
12.00 Т/с «Криминальное видео»
13.00 Суд присяжных
14.30 Т/с «Супруги»
16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
17.30 Т/с «Возвращение Мухтара»
19.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
20.30 Т/с «Глухарь. Продолжение»
22.20 Т/с «Знахарь»
00.35 Т/с «Город соблазнов»
02.10 Футбольная ночь
02.45 Х/ф «Мой великан»
05.05 Т/с «Молодые и злые»

НТВ

- 07.00 Т/с «Рублевка. Live»
08.00 «Сегодня утром»
09.30 «Кулинарный поединок»
09.30 Чистосердечное признание
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «Сегодня»
11.25 «Профессия - репортер»
12.00 Т/с «Криминальное видео»
13.00 Суд присяжных
14.30 Т/с «Супруги»
16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
17.30 Т/с «Возвращение Мухтара»
19.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
20.30 Т/с «Глухарь. Продолжение»
22.20 Т/с «Знахарь»
00.35 Т/с «Город соблазнов»
02.10 Футбольная ночь
02.45 Х/ф «Мой великан»
05.05 Т/с «Молодые и злые»

5 КАНАЛ

- 07.00 Д/ф «Ловушка для динозавра»
08.05 Д/ф «Город слепых. Поселок Русиново»
09.00 Сейчас
09.20 Х/ф «Несовершеннолетние»
11.00 Д/ф «Наука о кошках»
12.00 Сейчас
12.20 Х/ф «Сто солдат и две девушки»
14.20 Д/с «Хроники дикой природы»
14.55 Д/ф «Смертельная любовь крокодилов»
16.00 Сейчас
16.20 Х/ф «Попутного ветра, «Синяя птица»
18.00 Открытая студия
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
20.00 Сейчас
20.30 «Реальный мир»
21.00, 02.10 Т/с «Рим»
22.00 «Суд времени»
23.00 Сейчас
23.30 Х/ф «По данным уголовного розыска»
01.10 «Шаги к успеху» с А. Кабаевой
03.15 Х/ф «Возвращение»
05.35 Д/с «Лауреаты Киноакадемии: Вивьен Ли, Марлон Брандо и другие»

5 КАНАЛ

- 07.00 Д/ф «Крокодилы: взгляд изнутри»
08.05 Д/ф «Былое и Дума»
09.00 Сейчас
09.20 Х/ф «Мой друг Иван Лапшин»
11.20 «Реальный мир»
12.00 Сейчас
12.20 Д/с «Подводная одиссея команды Кусто»
13.10 Д/с «Опасные встречи. Загадочная акула»
14.05 Д/с «Хроники дикой природы»
14.35 Т/с «Семнадцать мгновений весны»
16.00 Сейчас
16.20 Т/с «Кортик»
17.35 Д/с «Хроники дикой природы»
18.00 Открытая студия
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
20.00 Сейчас
20.30 «Реальный мир»
21.00, 02.35 Т/с «Рим»
22.00 «Суд времени»
23.00 Сейчас
23.30 Х/ф «Красивый и упрямый»
03.40 Х/ф «Вечное сияние чистого разума»
05.55 Д/с «Лауреаты Киноакадемии: Гэри Купер, Одри Хепберн и другие»

Понедельник, 9 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 Новости
10.05 «Раньше всех»
10.50 Малахов +
12.00 Модный приговор
13.20 «Участок»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 Понять. Простить
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 Федеральный судья
19.00 Вечерние новости
19.20 Т/с «След»
20.00 «Давай поженимся!»
21.00 «Жди меня»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Танго с ангелом»
23.30 Т/с «Химик»
00.30 Х/ф «Дневник Бриджит Джонс»
02.20 Х/ф «Золото Маккенны»
04.50 Т/с «Спасите Грейс»

РОССИЯ

- 06.00 Утро России
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 Вести-Бурятия. Утро
10.05 К 80-летию со дня рождения. «Неоконченная песня. Юрий Гуляев»
11.00 Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести
12.35 Вести-Бурятия
12.55 Т/с «Богатая и любимая»

- 13.55 Т/с «Райские яблочки. Жизнь продолжается»
15.30 Вести-Бурятия
15.50 Т/с «Каменская»
17.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
18.15 Вести-Бурятия
18.35 Т/с «Дворик»
19.05 Т/с «Ефросинья»
20.00 Т/с «Слово женщине»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Т/с «Дыши со мной»
23.55 Специальный корреспондент
01.05 Вести +
01.25 Ток-шоу «О самом главном»
02.20 Х/ф «Белый охотник, черное сердце»

КУЛЬТУРА

- 08.00 Канал «Евроньюс»
11.00, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.30 Т/с «Ларк райз против кэндлфорда»
13.20 «Орфей или Пророк?». В.Поленов
14.00 Е.Князев. Эпизоды
14.45 «Богач, бедняк...». Т/с «Семья»
16.00 Неизвестный Петергоф. «Начало»
16.30 М/ф «Лиса и заяц»
16.40 Х/ф «Пеппи длинныйчулок»
17.55, 02.55 Д/с «Страсти по насекомым»
18.20, 03.25 Д/ф «От колеса до «Наутилуса»
18.50 Д/ф «Камиль писсарро»
19.00 Ю.Гуляев. «Незабываемые голоса»
19.40 Письма из провинции. Владивосток
20.05 «В главной роли...» у Юлиана Макарова
20.50 Д/с «Голая наука». «Астероид-убийца»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Вторник, 10 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 Новости
10.05 «Раньше всех»
10.50 Малахов +
12.00 Модный приговор
13.20 «Участок»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 Понять. Простить
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 Федеральный судья
19.00 Вечерние новости
19.20 Т/с «След»
20.00 «Давай поженимся!»
21.00 «Пусть говорят»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Танго с ангелом»
23.30 Т/с «Химик»
00.30 Х/ф «Бриджит Джонс: грани разумного»
02.30 Х/ф «Лемони Сникет: 33 несчастья»
04.20 Т/с «Спасите Грейс»
05.10 «Детективы» до 05.45

РОССИЯ

- 06.00 Утро России
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 Вести-Бурятия. Утро
10.05 Тайзан
10.20 Улгур
10.35 «Сагай суурьян»
11.00 Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести
12.35 Вести-Бурятия
12.55 Т/с «Богатая и любимая»
13.55 Т/с «Райские яблочки. Жизнь продолжается»
15.30 Вести-Бурятия
15.50 Т/с «Каменская»
17.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
18.15 Вести-Бурятия
18.35 Т/с «Дворик»

- 19.05 Т/с «Ефросинья»
20.00 Т/с «Слово женщине»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Т/с «Дыши со мной»
00.05 Специальный корреспондент
01.05 Вести +
01.25 Ток-шоу «О самом главном»
02.20 Х/ф «Заряженное оружие»

КУЛЬТУРА

- 07.30 Канал «Евроньюс»
11.00, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.30 Т/с «Ларк райз против кэндлфорда»
13.20 Д/ф «Советский сказ Павла Бажова»
13.50 Д/с «Голая наука». «Астероид-убийца»
14.45 «Богач, бедняк...». Т/с «Грехен»
16.00 Неизвестный Петергоф. Возвращение «Самсона»
16.30 М/ф «О рыбаке и рыбке»
16.40 Х/ф «Пеппи длинныйчулок»
17.55, 02.55 Д/с «Страсти по насекомым»
18.20 Д/ф «Властелин стихии»
18.50 Д/ф «Эдуард мане»
19.00 «Вокзал мечты»
19.45 Д/ф «Земмеринг - железная дорога и волшебная гора австрии»
20.00 Письма из провинции. Азов
20.50 Д/с «Голая наука». «Кто построил стоунхендж?»
21.45 Больше, чем любовь. Л.Орлова и Г.Александров
22.25 Д/ф «Феррара - обитель муз и средоточие власти»
22.40 Асадемия. Ю.Пивоваров. «Традиции русской государственности и современность». 2 л
23.30 Т/с «Лондонский госпиталь»
00.50 Телетheater. «Репетиция бенефиса»
01.50 Х/ф «Тэсс из рода д'эбервиллей»
02.45 Д/ф «Эдгар по»
03.25 Д/ф «Властелин стихии»

АРИГ УС

- 07.00 Необъяснимо, но факт. Погода

- 08.00 «Восточный экспресс». Погода
08.30 «Улан-Удэ: инструкция». Погода
09.00 «Восточный экспресс»
09.30 «Комеди-клуб»
10.30, 18.30, 20.30 Т/с «Универ»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.30 «Восточный экспресс»
13.00 «Приключения Джимми Нейрона»
13.30 М/с «Эй, Арнольд!»
14.00 «Улан-Удэ: инструкция»
14.50 Х/ф «Плохие новости медведи!»
17.00 Барвиха
18.00 «Любовь на районе»
19.00 Улан-Удэ: инструкция
19.15 People's-новости. Погода
19.30 «Восточный экспресс»
20.00 Т/с «Интерны»
21.00 Х/ф «Никто не знает про секс-2»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.30 «Дом-2. Город любви»
00.30 «Восточный экспресс»
01.00 «Комеди-клуб»

ТИВИКОМ

- 06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
07.25, 09.25, 17.30, 18.30, 19.25, 00.20, 01.50, 02.20 Гороскоп
06.00 «Неизвестная планета»
06.30 «Горячая линия». Обзор за неделю
07.00 «Новости дня»
07.30 «Званный ужин»
08.30 «Солдаты-9»
09.30 «Новости дня»
10.00 «Честно»: «Рожденные вопреки»
11.00 «Час суда» с Павлом Астаховым
12.00 «Экстренный вызов»
12.30 «Новости дня»
13.00 «Званный ужин»
14.00 Х/ф «Особенности национальной политики»
15.40 «Дальние родственники»
16.00 «Экстренный вызов»
16.30, 22.30 «24»
17.00 «Громкое дело»
17.30 Т/с «Солдаты. И офицеры»
18.30 «Честно»: «Народный лекарь»
19.30 «Новости дня»
20.00 «Экстренный вызов»

Зохид буряад айлыс гэртээ оруулхаа хананабди. Гэрнай 8х9, 3 тагалгатай, кухнинь дизайнерска проектээр бүтээгэн. Хурамша нютагта, Улаан-Удэһөө 70 километрэй зайда. Гэрэймнай хажууда гараж, мал бариха хотон, 15 сотко газар, 4 плантаци малина, 7 сливын, 2 вишниин, 3 шасарганын модод, 6 үхэр нюдэнэй бургааһан, элдэб олон сээсэгүүд г.м. юумэд. Гэртээ удаанаар оруулхаа хананабди. Тэрээн тухай мэдэхээ ханаа хаа, нимэ телефоноор хондоходотнай болохо: 89503936853.

Среда, 11

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 Новости
10.05 «Раньше всех»
10.50 Малахов +
12.00 Модный приговор
13.20 «Участок»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 Понять. Простить
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 Федеральный судья
19.00 Вечерние новости
19.30 Т/с «След»
20.20 «Давай поженемся!»
21.10 «Пусть говорят»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Танго с ангелом»
23.30 Т/с «Химик»
00.30 Футбол. Товарищеский матч. Сборная России - сборная Болгарии
02.30 Х/ф «Скандальный дневник»
04.10 «Охота на привидения»
05.00 Т/с «Спасите Грейс»

РОССИЯ

06.00 Утро России
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 Вести-Бурятия. Утро
10.05 «Ты - феномен! За гранью возможного»
11.00 Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести-Бурятия
12.35 Т/с «Богатая и любимая»
13.55 Т/с «Райские яблочки. Жизнь продолжается»
15.30 Вести-Бурятия
15.50 Т/с «Каменская»
17.30 Т/с «Кулагин и партнеры»

18.15 Вести-Бурятия
18.35 Т/с «Дворик»
19.05 Т/с «Ефросинья»
20.00 Т/с «Слово женщине»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Т/с «Дыши со мной»
00.00 Специальный корреспондент
01.05 Вести +
01.25 Ток-шоу «О самом главном»
02.20 Х/ф «Чужие письма»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Евроьюс»
11.00, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.30 Т/с «Ларк райз против кэндлфорда»
13.20 Д/ф «Метафизика любви. Лев карсавин»
13.45 Д/с «Голая наука». «Кто построил стоунхендж?»
14.35 «Богач, бедняк...», Т/с «Рудольф»
16.00 Неизвестный Петергоф. Большой каскад
16.30 М/ф «Страшный, серый, лохматый»
16.35 Х/ф «Всадники»
17.55, 02.55 Д/с «Страсти по насекомым»
18.20, 03.25 Д/ф «Технологическая сказка»
18.50 Д/ф «Эдгар дега»
19.00 Ю.Соловьев. «Усталая жизнь в родном краю...»
19.45 Д/ф «Сан-Хуан де Пуэрто-Рико. Испанский бастион в карибском море»
20.00 Письма из провинции. Псков
20.50 Д/с «Голая наука». «Гнев земли»
21.45 Острова. Т.Самойлова
22.25 Д/ф «Берлинский остров музеев. Прусская сокровищница»
22.40 Academia. Д.Эдиев. «Арифметика населения»
23.30 Т/с «Лондонский госпиталь»
00.50 Телетеатр. «Концерт Саши Черного для фортепиано с артистом»
01.50 Х/ф «Тэсс из рода д'эргервиллей»
02.45 Д/ф «Талейран»

АРИГ УС

07.00 Необъяснимо, но факт. Погода
08.00 «Восточный экспресс». Погода
08.30 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45 People's-новости. Погода
09.00 «Восточный экспресс»
09.30 «Комеди-клуб»
10.30, 18.30, 20.30 Т/с «Универ»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.30 «Восточный экспресс»
13.00 «Приключения Джимми Нейрона»
13.30 М/с «Эй, Арнольд!»
14.00 «Улан-Удэ: инструкция»
14.15 People's-новости
14.30 Женская лига
15.00 Х.йф «Пожарный пес»
17.00 Барвиха
18.00 «Любовь на районе»
19.00 Улан-Удэ: инструкция
19.15 People's-новости
19.20 Афиша. Погода
19.30 «Восточный экспресс»
20.00 Т/с «Интерны»
21.00 Х/ф «Экс-любовник»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.30 «Дом-2: Город любви»
00.30 «Восточный экспресс»
01.00 «Комеди-клуб»

ТИВИКОМ

06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
07.25, 09.25, 17.30, 18.30, 19.25, 00.20, 01.50, 02.20 Гороскоп
06.00 «Неизвестная планета»
06.30, 16.30, 22.30 «24»
07.00 «Новости дня»
07.30 «Званый ужин»
08.30 «Солдаты-9»
09.30 «Новости дня»
10.00 «Честно»: «Народный лекарь»
11.00 «Час суда» с Павлом Астаховым
12.00 «Экстренный вызов»
12.30 «Новости дня»
13.00 «Званый ужин»
14.00 «Мама не горюй 2»
16.00 «Экстренный вызов»
17.00 Т/с «Солдаты. И офицеры»

18.00 Круглый стол: «Дошкольное образование»
19.30 «Новости дня»
20.00 «Экстренный вызов»
20.30 Х/ф «Антибумер»
22.00 «Солдаты. И офицеры»
23.00 «Новости дня»
23.30 «Справедливость»
00.30 «Улицы разбитых фонарей. Менты-4»
01.30 «Новости дня»
02.00 Х/ф «Буря столетия»
03.50 «Покер-дуэль»
04.35 «Громкое дело»
05.00 «Новости дня»
05.30 «Ночной музыкальный канал»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.00 М/с «Трансформеры. Армада»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
07.30 Галилео
08.30, 20.30 Т/с «Воронины»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 Истории в деталях
09.30, 12.00, 15.30, 19.30 Т/с «Папины дочки»
10.00 Галилео
11.00 Д/ф «История российского шоу-бизнеса»
14.00 М/с «Мир странствий»
14.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
15.00 М/с «Что нового, Скуби Ду?»
16.30 Т/с «Кремлевские курсанты»
17.30 Галилео
19.00 Т/с «Даешь, молодежь!»
21.00, 23.45 Т/с «6 кадров»
22.00 Х/ф «Безумный спецназ»
00.30 Инфомания
01.00 Т/с «Эврика»
02.45 Технический перерыв

НТВ

07.00 Т/с «Рублёвка. Live»
08.00 «Сегодня утром»
09.30 Дачный ответ

10.30 Чистосердечное признание
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «Сегодня»
11.25 «Профессия - репортер»
12.00 Т/с «Криминальное видео»
13.00 Суд присяжных
14.30 Т/с «Супруги»
16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
17.30 Т/с «Возвращение Мухтара»
19.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
20.30 Т/с «Глухарь. Продолжение»
22.20 Т/с «Знахарь»
00.35 Т/с «Город соблазнов»
02.20 Т/с «Сталин. Live»
03.20 Т/с «Мертвые до востребования»
05.05 Т/с «Молодые и злые»

5 КАНАЛ

07.00 Д/ф «Самая ядовитая змея»
08.05 Д/ф «ЦИТО. Движение - это жизнь!»
09.00 Сейчас
09.20 Х/ф «Когда деревья были большими»
11.15 «Реальный мир»
12.00 Сейчас
12.20 Д/с «Подводная одиссея команды Кусто»
13.00 Д/с «Опасные встречи. Крокодилы»
13.55 Д/с «Хроники дикой природы»
14.25 Т/с «Семнадцать мгновений весны»
16.00 Сейчас
16.20 Т/с «Кортик»
17.40 Д/с «Хроники дикой природы»
18.00 Открытая студия
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
20.00 Сейчас
20.30 «Реальный мир»
21.00, 01.40 Т/с «Рим»
22.00 «Суд времени»
23.00 Сейчас
23.30 Х/ф «Мой лучший любовник»
02.45 Х/ф «Восхождение»
04.50 Д/ф «Эко-технологии. Геотермическая энергия»
05.50 Д/с «Лауреаты Киноакадемии: Элизабет Тейлор, Мерилин Монро и другие»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Четверг, 12

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 Новости
10.05 «Раньше всех»
10.50 Малахов +
12.00 Модный приговор
13.20 «Участок»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 Понять. Простить
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 Федеральный судья
19.00 Вечерние новости
19.20 Т/с «След»
20.00 «Давай поженемся!»
21.00 «Пусть говорят»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Танго с ангелом»
23.30 Т/с «Химик»
00.30 Х/ф «Малышка на миллион»
03.00 Х/ф «Король калифорнии»
04.50 Т/с «Спасите Грейс»

РОССИЯ

06.00 Утро России
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 Вести-Бурятия. Утро
10.05 «Толи»
10.35 «Буряад орон»
11.00 Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести-Бурятия
12.35 Т/с «Богатая и любимая»
13.55 Т/с «Райские яблочки. Жизнь продолжается»
15.30 Вести-Бурятия
15.50 Т/с «Каменская»
17.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
18.15 Вести-Бурятия
18.35 Т/с «Дворик»
19.05 Т/с «Ефросинья»

20.00 Т/с «Слово женщине»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Т/с «Дыши со мной»
00.00 Х/ф «Правда о «Курске». 10 лет спустя»
01.05 Вести +
01.25 Ток-шоу «О самом главном»
02.20 Х/ф «Один - одинокое число»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Евроьюс»
11.00, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.30 Т/с «Ларк райз против кэндлфорда»
12.30 «Сияющий фонтан». Федор Тютчев
13.50 Д/с «Голая наука». «Гнев земли»
14.45 «Богач, бедняк...», Т/с «Томас»
16.00 Неизвестный Петергоф. Петергофский водовод
16.30 М/ф «Тигренок в чайнике»
16.35 Х/ф «Всадники»
17.50, 02.55 «Формы природы». Д/с «Священный скарабей»
18.20, 03.25 Д/ф «Хранители мгновений»
18.50 Д/ф «Поль сезанн»
19.00 Муз/ф
20.00 Письма из провинции. Село Заручье (Ленинградская обл.)
20.50 Д/с «Голая наука». «Гнев небес»
21.45 Д/ф «Дорогая Екатерина Павловна...»
22.30 Х/ф «Цвета юности»
00.10 Д/ф «Сен-эмильон. Винное королевство»
00.50 Телетеатр. «Комедианты»
02.05 Х/ф «Тэсс из рода д'эргервиллей»

АРИГ УС

07.00 Необъяснимо, но факт. Погода
08.00 «Восточный экспресс». Погода
08.30 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45 People's-новости. Погода
09.00 «Восточный экспресс»
09.30 «Комеди-клуб»

10.30, 18.30, 20.30 Т/с «Универ»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.30 «Восточный экспресс»
13.00 «Приключения Джимми Нейрона»
13.30 М/с «Эй, Арнольд!»
14.00 «Улан-Удэ: инструкция»
14.15 People's-новости
14.30 Женская лига
15.00 Х.йф «Подстава»
17.00 Барвиха
18.00 «Любовь на районе»
19.00 Улан-Удэ: инструкция
19.15 People's-новости
19.30 «Восточный экспресс»
20.00 Т/с «Интерны»
21.00 Х/ф «Чужие деньги»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.30 «Дом-2: Город любви»
00.30 «Восточный экспресс»
01.00 «Комеди-клуб»

ТИВИКОМ

06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
07.25, 09.25, 17.30, 18.30, 19.25, 00.20, 01.50, 02.20 Гороскоп
06.00 «Неизвестная планета»
06.30, 16.30 «24»
07.00 «Новости дня»
07.30 «Званый ужин»
08.30 «Солдаты-9»
09.30 «Новости дня»
10.00 «Честно»: «Профессиональные травмы»
11.00 Круглый стол: «Дошкольное образование» (повтор от 11.08.10)
12.30 «Новости дня»
13.00 «Званый ужин»
14.00 Х/ф «Антибумер»
15.30 «Дальние родственники»
16.00 «Экстренный вызов»
17.00 «Солдаты. И офицеры»
18.00 «Радар-спорт»
18.30 «Честно»: «Как за каменной стеной»
19.30 «Новости дня»
20.00 «Экстренный вызов»

20.30 Х/ф «Олигарх»
23.00 «Новости дня»
23.30 «Громкое дело»: «Курск». 10 лет спустя»
00.30 «Улицы разбитых фонарей. Менты-4»
01.30 «Новости дня»
02.00 Х/ф «Буря столетия»
03.30 «Покер-дуэль»
04.30 «Громкое дело»
05.00 «Новости дня»
05.30 «Ночной музыкальный канал»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Погода
06.00 М/с «Трансформеры. Армада»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
07.30 Галилео
08.30, 20.30 Т/с «Воронины»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 Истории в деталях
09.30, 12.00, 15.30, 19.30 Т/с «Папины дочки»
10.00 Галилео
11.00 Д/ф «История российского шоу-бизнеса»
14.00 М/с «Мир странствий»
14.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
15.00 М/с «Что нового, Скуби Ду?»
16.30 Т/с «Кремлевские курсанты»
17.30 Галилео
19.00 Т/с «Даешь, молодежь!»
21.00 Т/с «6 кадров»
22.00 Х/ф «Миссия «Серенити»»
00.30 «Серебряная каша» - 2009 г.
02.00 Т/с «Эврика»
03.50 Технический перерыв

НТВ

07.00 Т/с «Рублёвка. Live»
08.00 «Сегодня утром»
09.30 Следствие вели...
10.30 Чистосердечное признание

11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «Сегодня»
11.25 «Профессия - репортер»
12.00 Т/с «Криминальное видео»
13.00 Суд присяжных
14.30 Т/с «Супруги»
16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
17.30 Т/с «Возвращение Мухтара»
19.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
20.30 Т/с «Глухарь. Продолжение»
22.20 Т/с «Знахарь»
00.35 Т/с «Город соблазнов»
02.25 Т/с «Сталин. Live»
03.20 Т/с «Мертвые до востребования»
05.05 Т/с «Молодые и злые»

5 КАНАЛ

07.00 Д/ф «Нашествие медуз»
08.00 Д/ф «Моссад»
09.00 Сейчас
09.20 Х/ф «В огне брода нет»
11.15 «Реальный мир»
12.00 Сейчас
12.20 Д/с «Подводная одиссея команды Кусто»
13.10 Д/с «Опасные встречи. Дикие кабаны»
14.05 Д/с «Хроники дикой природы»
14.35 Т/с «Семнадцать мгновений весны»
16.00 Сейчас
16.20 Т/с «Кортик»
17.30 Д/с «Хроники дикой природы»
18.00 Открытая студия
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
20.00 Сейчас
20.30 «Реальный мир»
21.00, 01.15 Т/с «Рим»
22.00 «Суд времени»
23.00 Сейчас
23.30 Х/ф «Побег в никуда»
02.20 Х/ф «Капитан Кидд»
04.00 Х/ф «Мой лучший любовник»
05.00 Д/с «Лауреаты Киноакадемии. Первые пятьдесят лет»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Пятница, 13

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 Новости
10.05 «Раньше всех»
10.50 Малахов +
12.00 Модный приговор
13.20 «Участок»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 Понять. Простить
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Ширвиндтом
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 Федеральный судья
19.00 Вечерние новости
19.20 «Поле чудес»
20.10 «Давай поженемся!»

21.00 «Пусть говорят»
22.00 «Время»
22.30 «Детектор лжи»
23.30 «Приют комедиантов»
01.10 Х/ф «Комната страха»
03.10 Х/ф «Соседи»
05.00 Х/ф «Метрополис»

РОССИЯ

06.00 Утро России
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 Вести-Бурятия. Утро
10.05 Мусульмане
10.15 «Мой серебряный шар. Алексей Серебряков»
11.10 Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести-Бурятия
12.35 Т/с «Богатая и любимая»
13.55 Т/с «Райские яблочки. Жизнь продолжается»
15.30 Вести-Бурятия

15.50 Т/с «Каменская»
17.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
18.15 Вести-Бурятия
18.35 Т/с «Дворик»
19.05 Т/с «Ефросинья»
20.00 Т/с «Слово женщине»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Т/с «Дыши со мной»
00.00 «Девчата»
00.55 Х/ф «Мужская интуиция»
03.05 Горячая десятка
07.30 Канал «Евроьюс»
11.00, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.30 Х/ф «Как вам это понравится»
13.15 Д/ф «Дорогая Екатерина Павловна...»
14.00 Д/с «Голая наука». «Гнев небес»
14.50 Х/ф «Автопортрет неизвестного»
16.00 У «Нептуна» в Верхнем саду

16.30 М/ф «Крот и его новые друзья»
16.35 Х/ф «Капроновые сети»
17.50, 02.55 «Формы природы». Д/с «Архитектура перенаселенных жилищ»
18.20, 03.25 Д/ф «Окно в невидимое»
18.50 Д/ф «Поль гоген»
19.00 Г.Гаранян. «Признание в любви»
19.45 «Объяснение чувств и недоверие успеху...»
20.50 «Сферы»
21.30 «Чему смеётеесь? или Классики жанра»
22.10 Д/ф «Совсем другое кино»
22.50 Х/ф «Мадо, до востребования»
00.50 Телетеатр. О.Богав. «Башмачкин»
02.25 Концерт
АРИГ УС
07.00 Необъяснимо, но факт. Погода
08.00 «Восточный экспресс». Погода

08.30 «Улан-Удэ: инструкция»
08.45 People's-новости. Погода
09.00 «Восточный экспресс»
09.30 «Комеди-клуб»
10.30, 18.30 Т/с «Универ»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.30 «Восточный экспресс»
13.00 «Приключения Джимми Нейрона»
14.00 «Улан-Удэ: инструкция»
14.15 People's-новости
14.30 Женская лига
15.00 Х.йф «Чужие деньги»
17.00 Барвиха
18.00 «Любовь на районе»
19.00 Улан-Удэ: инструкция
19.15 People's-новости. Погода
19.30 «Восточный экспресс»
20.30 Битва экстрасенсов
21.00 «Комеди-клуб»
22.00 Comedy Women. Погода
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.30 «Дом-2. Город любви»

0.30 «Восточный экспресс». Погода

1.00 «Комеди-клуб»

ТИВИКОМ

6.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода

7.25, 09.25, 18.30, 19.25, 00.20, 01.50, 02.20 Гороскоп

6.00 «Неизвестная планета»

6.25 «Радар-спорт»

7.00 «Новости дня»

7.30 «Званный ужин»

8.30 «Солдаты-9»

9.30 «Новости дня»

0.00 «Честно»: «Как за каменной стеной»

1.00 «Час суда» с Павлом Астаховым

2.00 «Экстренный вызов»

2.30 «Новости дня»

3.00 «Званный ужин»

4.00 Х/ф «Олигарх»

6.30 «24»

7.00 «Солдаты. И офицеры»

18.00 «Честно»: «Суррогаты»

19.00 «Во саду ли в огороде»

19.30 «Новости дня»

20.00 «Экстренный вызов»

20.30 Х/ф «Робокоп: Воскрешение»

22.30 «Новости дня»

23.00 «Фантастика под грифом «Секретно»: «Тайна Красной планеты»

00.00 «Улицы разбитых фонарей. Менты-4»

01.00 «Новости дня»

01.30 «Сеанс для взрослых»

03.00 Х/ф «Вдребезги»

05.00 «Новости дня»

05.30 «Ночной музыкальный канал»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.25, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.40, 00.25, 00.50, 01.50 Погода

06.00 М/с «Трансформеры. Армада»

06.55 М/с «Смешарики»

07.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»

07.30 Галилео

08.30, 20.30 Т/с «Вороныны»

09.00, 13.30, 18.30 Истории в деталях

09.30, 12.00, 15.30, 19.30 Т/с «Папины дочки»

10.00 Галилео

11.00 Д/ф «История российского шоу-бизнеса»

14.00 М/с «Мир странствий»

14.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»

15.00 М/с «Что новенького, Скуби Ду?»

16.30 Т/с «Кремлевские курсанты»

17.30 Галилео

19.00, 23.00 Т/с «Даешь, молодежь!»

21.00 Х/ф «Детоксикация»

23.30 «СЕРЕБРЯНАЯ КАЛОША» - 2010 г.

01.00 Х/ф «Женщина в красном»

02.45 Х/ф «Челости - 3»

04.25 Т/с «Тайны смолвила»

НТВ

07.00 Т/с «Рублёвка. Live»

08.00 «Сегодня утром»

09.30 «Главный герой» представляет

10.30 Чистосердечное признание

11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»

11.25 «Профессия - репортер»

12.00 Т/с «Криминальное видео»

13.00 Суд присяжных

14.30 Т/с «Супруги»

16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие

17.30 Т/с «Возвращение Мухтара»

19.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие

20.30 Следствие вели...

21.30 Т/с «Семины»

23.30 «Жизнь за еду». Научный детектив

00.30 Х/ф «Назад в будущее-2»

02.45 Т/с «Сталин. Live»

03.45 Т/с «Мертвые до востребования»

04.50 Т/с «Молодые и злые»

5 КАНАЛ

07.00 Д/ф «Зеленокровные гиганты»

08.00 Д/ф «Советский архимандрит»

09.00 Сейчас

09.20 Х/ф «Пять вечеров»

11.20 «Реальный мир»

12.00 Сейчас

12.20 Д/с «Подводная одиссея команды Кусто»

13.05 Д/с «Опасные встречи. Возвращение в пещеру питонов»

14.00 Д/с «Хроники дикой природы»

14.30 Т/с «Семнадцать мгновений весны»

16.00 Сейчас

16.20 Т/с «Бронзовая птица»

17.30 Д/с «Хроники дикой природы»

18.00 Открытая студия

19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»

20.00 Сейчас

20.30 «Реальный мир»

21.00, 01.40 Т/с «Рим»

22.00 «Суд времени»

23.00 Х/ф «Кража»

02.45 Х/ф «Комитет 19-ти»

05.50 Д/с «Лауреаты Киноакадемии: Барбра Стрейзанд, Дастин Хофман и другие»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Суббота, 14

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00, 11.00, 13.00 Новости

7.10 М/ф «Голубой щенок»

7.30 Х/ф «Родная кровь»

9.20 «Чип и Дейл спешат на помощь», «Черный плащ»

0.00 «Играй, гармонь любимая!»

0.40 «Слово пастыря»

1.10 Смак

1.50 «Вениамин Смехов. «Нам покой не по карману»

3.10 «Екатерина Васильева. Из тени в свет перелетая»

4.10 Х/ф «Обыкновенное чудо»

6.50 Х/ф «На южном краю земли»

7.30 Х/ф «Черный принц»

9.00 «Знакомство с родителями»

0.00 «Кто хочет стать миллионером?»

1.00 Среда обитания. «Осторожно, ремонт»

2.00 «Время»

2.15 «Здравствуйте, девочки!»

3.40 Футбол. XVII тур. «Зенит» - «Динамо»

1.40 «Национальная безопасность»

3.20 Х/ф «Знаки»

5.20 Т/с «Спасите Грейса»

6.10 «Спаси свидетеля»

РОССИЯ

6.20 Х/ф «Карусель»

7.45 Вся Россия

8.00 «Сельское утро»

8.25 Диалоги о животных

9.00, 12.00, 15.00, 21.00 Вести

9.10 Вести-Бурятия

9.20 «Военная программа»

9.45 Субботник

0.25 Х/ф «Москва - Кассиопея»

2.10 Вести. Дежурная часть

12.20 Телевизионная приемная

12.30 «Моя Бурятия» Еравнинский район

12.45 Проекты развития

13.00 Медсовет

13.15 Комната смеха

14.10 «Сто к одному»

15.20 Вести-Бурятия

15.30 К юбилею актрисы. «Казачки не плачут. Людмила Хитяева»

16.20 «Кто хочет стать Максимом Галкиным»

17.20 Субботний вечер

19.15 Х/ф «Женщина-зима»

23.25 Х/ф «Невеста на заказ»

01.35 Х/ф «Телохранитель»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Евроьюс»

11.10 Библиейский сюжет

11.40 Х/ф «Дайте жалобную книгу»

13.05 Д/ф «Чески-крумлов. Жемчужина богемии»

13.20 «Кто в доме хозяин»

13.50 Х/ф «Приключения в городе, которого нет»

15.10 М/ф «Две сказки». «Крот и его новые друзья»

15.40 Заметки натуралиста

16.10 Д/ф «Библиотека петра: слово и дело»

16.35 «Очевидное-невероятное»

17.05 Д/ф «Тайны архангельского собора»

17.50 Х/ф «Человек, которого я люблю»

19.20 Великие романы XX века. Королева Нур и король Иордании Хусейн

02.55 Д/ф «Музыка движет миром»

19.50, 20.40 «Романтика романса». Е.Гусева

21.20 Спектакль «Мамалпасынсобака»

23.00 Новости культуры

23.20 Х/ф «Руфь»

00.50 Д/ф «Как стать героем»

02.05 Концерт «Фонограф-Симфон-Джаз»

АРИГ УС

08.00 «Восточный экспресс». Погода

08.30 М/с «Жизнь и приключения робота-подростка»

09.00 «Улан-Удэ: инструкция»

09.15 People's-новости. Погода

09.25 Т/с «Саша плюс Маша»

09.50 Афиша. Погода

10.00 «Восточный экспресс»

10.30 Друзья

11.00 Школа ремонта

12.00 «Наука против человека»

13.00 «Комеди-клуб»

14.00 Ешь и худей

14.30 Женская лига

15.00 Состороплайн. Видеоверсия

16.00 Универ

16.30 Х/ф «Славные парни»

19.30 Улан-Удэ: инструкция

19.45 People's-новости. Погода

19.55 Афиша

20.00 Х/ф «Рэмбо-4»

21.35 «Комеди-клуб»

23.00 «Дом-2. Город любви». Погода

00.00 «Дом-2. После заката»

00.30 Убойная лига

01.40 «Секс» с А. Чеховой

ТИВИКОМ

06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода

07.25, 09.25, 18.30, 19.25, 21.30, 00.20, 01.50, 02.20 Гороскоп

06.00 Т/с «Холостяки»

08.20 «Во саду ли в огороде»

08.45 «Новости дня»

09.10 «Я-путешественник»

09.40 «Карданный вал»

10.10 Х/ф «Робокоп: Воскрешение»

12.00 «Репортерские истории»

12.30 «Новости дня»

13.00 «Военная тайна» с Игорем Прокопенко

14.00, 02.20 Т/с «Черкизна. Однора-

зовые люди»

18.00 «В час пик»: «Брошенные дети звезд»

19.00 «Громкое дело. Спецпроект»

20.00 Х/ф «ДМБ»

21.45 Х/ф «Ночные сестры»

23.40 «Тор геар» автошоу

00.45 «Сеанс для взрослых»

05.15 «Неизвестная планета»

05.40 «Ночной музыкальный канал»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 10.00, 11.10, 17.15, 19.15, 20.05, 21.50, 22.25, 23.15, 00.55, 01.50 Погода

06.00 Х/ф «Однажды преступив закон»

07.50 М/ф «Каникулы в Простоквашино», «Ну, погоди!»

08.20 М/с «Смешарики»

08.30 М/с «Любимые сказки»

09.00 Т/с «Папины дочки»

11.00 Галилео

12.00 Т/с «Вороныны»

14.00 М/с «Семья почемучек»

14.30 М/с «Том и Джерри. Комедийное Шоу»

16.00 Истории в деталях

16.30 Т/с «Даешь, молодежь!»

17.00, 18.00, 19.00, 20.00 Т/с «Галыгин. Ги»

17.30, 18.30, 19.30, 20.30 Т/с «Даешь, молодежь!»

21.00 Х/ф «Красный дракон»

23.20 Х/ф «Молчание ягнят»

01.35 Х/ф «Обратная сторона правды»

03.35 Х/ф «Кулл-завоеватель»

НТВ

06.45 Т/с «Рублёвка. Live»

07.45 М/с «Люди икс: эволюция»

08.30 Сказки Баженова

09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»

09.20 Лотерея «Золотой ключ»

09.45 Их нравы

10.25 Смотр

11.20 Главная дорога

11.55 «Кулинарный поединок»

13.00 Квартирный вопрос

14.20 Особо опасен!

15.00 «Лучший город Земли». Москва догоняющая»

16.05 Своя игра

17.20 Т/с «Преступление будет раскрыто»

19.10 Очная ставка

20.25 «Самые громкие русские сенсации: Я отвечаю за все. Кто смеется последним?»

22.00 Ты не поверишь!

22.40 Х/ф «Калкан для киллера»

00.30 Х/ф «Полицейская академия-6. Осажденный город»

02.10 Х/ф «Королевство»

04.45 Т/с «Молодые и злые»

5 КАНАЛ

07.00 Д/с «Лучшее из Голливуда вместе с Табом Хантером»

08.00 Д/ф «Это реально? Корабли-призраки»

09.00 Клуб знаменитых хулиганов с Дмитрием Нагиевым

09.25 Х/ф «Последнее лето детства»

12.55 Х/ф «Три тополя на Плющихе»

14.35 «Прогресс» с Игорем Макаровым о науке

15.00 «Исторические хроники» с Николаем Сванидзе

16.00 «Личные вещи. Полина Дашкова

СЕЛЬСКИЙ СПОРТ НАБИРАЕТ ОБОРОТЫ

Сельский спорт в России набирает обороты. Подтверждением тому - участие 69 субъектов Российской Федерации на VIII Всероссийских сельских спортивных Играх, прошедших в одном из туристических, спортивных центров Поволжья, в татарском городе Елабуга, недавно справившем свое тысячелетие. Тридцать шесть бурятских спортсменов выступали в семи видах спорта и бурятская команда заняла тридцать второе место в общекомандном зачете.

Рассказывает глава нашей спортивной делегации, заместитель руководителя Республиканского агентства по физической культуре и спорту Дмитрий ШТЕПА.

В 1995 году, после большого перерыва, в честь 50-летия Великой Победы состоялись I Всероссийские сельские спортивные Игры, которые проводятся раз в два года. С 2003 года спортивный календарь сельских спортсменов дополнился и Всероссийскими сельскими Играми. В настоящее время Игры проводятся в соответствии с федеральной целевой программой «Социальное развитие села на период до 2010 года».

Большой форум сельских спортсменов поучил подержку высшего руководства страны. Свои приветствия прислали Президент России Дмитрий Медведев и Председатель правительства России Владимир Путин. Дмитрий Медведев назвал эти Игры заметным событием в жизни российского села.

Красивый стоятидесяти тысячный город Елабуга, расположенный на берегу Камы, поразила нас великолепной инфраструктурой спортивных сооружений. Соревнования по 17 видам спорта проходили на спортивных площадках, залах и стадионах Елабужского муниципального района, объединенных в автономное учреждение «Дирекция спортивных сооружений». Как и в прежние годы, Игры проходили под эгидой Министерства сельского хозяйства РФ, Министерства спорта, туризма и молодежной политики России и Всероссийского ДСО «Урожай». В торжественной обстановке состоялась открытие Игр. С привет-

ственными словами к участникам Игр обратились первый заместитель председателя правительства России Виктор Зубков, президент Татарстана Рустам Минниханов. Первыми на старт вышли косари, где отличились наши северные соседи из Саха-Якутии. Вообще надо сказать, что соревновались и дояры. Здесь первенствовали мастера дойки из Карачаево-Черкессии. Впервые на старт Игр выходили не сборные команды регионов, а команды сельских поселений. И так, в турнире по самбо Бурятию представляли борцы Сосновоозерского Еравнинского района, в мужском волейбольном турнире участвовала команда Курумканского района, а на борьбе на поясах соревновались также курумканцы. Гиревой спорт представляли кабанцы, в армспорте на руках боролись силачи джидинского райцентра Петропавловки. На Центральном стадионе с легкоатлетами других команд соперничали онохойские атлеты, а в женском волейболе хорошо зарекомендовала себя баргузинская команда. Следует заметить, что хорошо подготовились к стартам представители команд средней части России, а в силовых видах - атлеты Карачаево-Черкессии и Кабардино-Балкарии. Среди команд Сибирского федерального округа мы уступили омичам, красноярцам, новосибирцам, зато опередили ближних соседей - спортсменов Иркутской области и Забайкальского края.

Лучше выступили наши представители в силовых видах спорта. Соревнования по гиреву и армрестлингу проходили в Ледовом дворце.

В весе до 90 кг второе место занял богатырь с берегов Байкала Сергей Балагуров. Он в толчке зафиксировал 146 подъемов, а в рывке 111 подъемов и в командном зачете кабанцы заняли шестое место. Здесь же джидинские борцы на руках, руководимые первым чемпионом СССР по армспорту, известным мастером бурятской борьбы и самбо 45-летним Сергеем Федосеевым, показали высокий класс, заняв в соперничестве с сильнейшими рукоборцами России четвертое место. Сам ветеран среди тяжеловесов занял восьмое место. Его дочь, чем-

пионка России, Европы Валентина Федосеева, принесла в копилку бурятской команды золотую медаль. Ее почин поддержал другой ученик Федосеева - Анатолий Ощепков. Он также, как и Валентина, победил на двух руках и удостоился золотой медали чемпиона Игр.

Чуточку до медали не дотянул онохойский прыгун в длину Александр Лесков с результатом 6 метров 48 сантиметров. Ему не хватило двух сантиметров до бронзовой медали. Он занял четвертое место. В турнире по самбо Эрдэм Афанасьев в весе до 62 кг поделил 5-6 места. В командном зачете еравнинцы заняли двадцатое место.

Неплохо проявили себя баргузинские волейболистки, занявшие шестое место.

Я думаю, что успехи наших спортсменов - это результат пристального внимания сель-

скому спорту властных структур нашей республики. Наше правительство ежегодно проводит Республиканские сельские спортивные Игры. Благодаря Играм, в сельской местности Бурятии строятся социально значимые объекты, улучшается качество подготовки спортсменов, растет мастерство тренеров-преподавателей по многим видам спорта. Для любителей статистики сообщаяю, что в Елабуге в общекомандном зачете победили хозяева Игр, спортсмены Татарстана, на втором месте была команда Костромской области и третье место заняли спортсмены Челябинской области.

Следующие летние Игры российских сельских спортсменов состоятся в 2012 году и организатором будет Министерство сельского хозяйства России.

Валерий СЫДЕЕВ.

СВЯТОЙ НОС ГЭНЭН ХАХАД АРАЛАЙ ОРОЙ ГАТАЛАГШАД

Паяхана аяншалха дуратайшуул Баргажанай аймагай Святой нос гэнэн хахад аралай орой дээрэ гараа. Иймэ һонирхолтой хэмжээ ябуулгада 70-аад хүнүүд хабаадаһан байна.

Манай Буряад ороной байгаали гайхама гоё гэжэ хаа хаагуур мэдэжэ юм. Байгал далай, үүлэгэ үндэр хаданууд, уһа горхонууд, ой модонууд ондоо хотонуудай, хари гүрэнүүдэй аяншалгадта ехээр һайшаагдадаг. Тиин Святой нос гэнэн хахад аралай орой дээрэ гараад хараа һаа, энэ бүхы байгаалин

үзэгдэлнүүд алыган дээрэ шэнги һайнаар гарагдаха юм.

Хэдэн жэлэй туршада аяншалха дуратайшуул, амаралтад, спортсменүүд, хурагшад, оюутад энэ хадын өөдэ гарана. Гайхама хүндэ бэрхшээлнүүдые гаталжа, хадын орой дээрэһээ манай байгаалин бүхы үзэгдэлнүүдые, Байгал далай, Баргажанай болон Чивыркуйска булануудые аяншалгадта хараа.

Тиин жэл бүри тишээ гараха дуратайшуул олошорно. Святой нос аралай үндэринь -1877 километр. Эгээн дээрэхи орой дээрэ гарахаяа һанаа һаа, 7 километр ябах хэрэгтэй. Энэ

харгые аяншалгад 4 час соо ябадаг. Харгынь тиимэ хүнгэн бэшэ, олон бэрхшээлнүүдтэй. Тэрэниие гаталхын тула хүн ехэ бэлдэлгэтэй байха хэрэгтэй.

«Энэ аралай орой дээрэ 26-дахы гаралга мүнөө жэл үнгэрөө. Тиин эндэ аяншалгада дуратайшуул болон спортсменүүд хабаадаа», гэжэ «Молодежь Баргузинской долины» гэнэн ниитын залуушуулай нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ Лидия Филиппова хэлэнэ.

Буряад Республикын Пенсонио фондын, «Информ полис» гэнэн хэблэлэй гэрэй, Буряат-геоцентрэй мэргэжэлтэд, Бурнет,

Байкалсофт гэнэн фирмэнүүдэй түлөөлөгшэд, оюутад, хургуулин хурагшад, журналистнар тус хэмжээ ябуулгада хабаадаа.

Буряад Республикын үндэ-һэтэнэй номой сангай мэргэ-жэлтэн Лаврентий Прокопьев тус хэмжээ ябуулгын эмхидхэгшэдэй тоодо ороһон байна. Аяншалгад гурбан бүлгэм хубааржа, хадын оройдо гараа. Нэгэ нимэ бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэн Лаврентий байгаа.

«Иймэ бэрхшээлтэй газар үзэлгын аяншалгада түрүүшынхисэ хабаадаашье һаа, хүнүүдые дахуулаад ябаха ха-

рюусалгатай ябааб. Ехэ хүндэшг байгаа, харин харюусалгатайгаар ябажа, тус аралай орой дээрэ гаража шадаабди. Пүүлээрнь доошоо буухадаа, ядалдаһан хүнүүдтэ туһалха гэжэ оролдожо, гараһаань барижа буулгааб. Дээшээ гарахыдаа, 4 час ябаабди. Доошоо буухыдаа - 3 час», гэжэ Лаврентий хөөрэнэ.

Бурятгеоцентрын бэрхшээлнүүдхээ айдаггүй гурбан басагад эндэ хабаалаа. Тэдэнэй тоодо Виктория Боженова ороно.

«Бидэ, геологууд, аяншалгада ехэ дуратайбди. Харин нимэ бэрхшээлтэй хэмжээ ябуулгада түрүүшынхисэ хабаадааб. Мүнөө Святой нос аралда хүрдэг дабаануудай пэгдэхэ дабааснь гараһан байнабди. Бага саг байһанай түлөө тиимэ болоо, олон хүн эсээ. Харин ерэхэ жэл бидэнэр нүхэдөрөө заабол бүхы дабаануудые гарахыа хэлсээбди», гэжэ Виктория хэлэнэ.

«Бэрхшээлнүүдые дабажа, дабаанай орой дээрэ гарахад, минни урда тээ гарагшад фото-зурагуудые буулгажа байгаа, Гое байгаали нимэ дээрэһээ хараад, ехэ уярааб», гэжэ ООО ИПК «Биллинговский центр» гэнэн фирмын програмист Батор Цырендылыков хэлэнэ.

Эржена БАТОРОВА.
 Авторай фото-зурагууд.

Шойдон БАКШЕЕВ

ТОЛГОЙНОО ТОМО НАРХЯАГ

Намжаа намарай баян ургасаар гар зар дайда халюуршанхай. Гэрэй бүүдэрэй үдхэн ногоон соо нютаг нугадаа хүндэтэй эрэшүүд хүлөө захиалан хуушоод тамхилна. Наһатайшуулай уулзалтын хөөрөөн бэсын элүүр энхэ, байгаагийн оршон байдалгаа эхилдэг заншалтай.

- Зай, нүхэд, наһамнай уһан мэтэ хурданаар үнгэржэл байна. Бидэнэр шадал хабаараа ажал хэрэгээ, хүсэл зоригоо бүтээжэ ябанабди даа, - гэжэ республикынгаа соёлой габыага хүдэлмэришэн Содном Ринчинович түрүүлэн захална.

Урда зуунжэлэй дүшөөд онуудай Эсэ-гын дайнда Содном Мункуев гүрэнэйнгөө зүүн хизаарта, мүн Монголдо алба хээ. Япон, манжуур тагнуулашдагтай эрэлхэг зоригтой, шадамараар тэмсэһэн алдартай. Старшина зиндаатай, ялалзһан олон дайшалхы шагналнуудтай баатар эрэ шлалта түгэс нютагаа бусажа эрээ һэн.

- Тон зүб тэмдэглэбэт, ахатан. Пара жэлнүүднай ошожол байна. Дүлэтэ Эсэ-гын дайнай түгэсэһөөр хорёод жэл болоо. Ажабайдалай найжархада бидэ, үбгэдэ, баясанабди даа, - гэжэ хонишон Дондог Гомбоев нүхэрөө дэмжэнэ.

Бэсэр үндэр, шамбай шиираг энэ эрэ - мүн дайнай ветеран. Украинын нэгэ хотодо ажаһууштадай аюулгүй, амгалан байдал сахижа ябаад, баруун ташандахи ташуур буугаа хулуулгажархёо һэн. Шанга зэмэлэ орожо, залуу буряад штрафной батальондо тушаагдаа. Манай сэрэгшэдэй добтололтын бүлэгэй урда зэргэдэ оруулагдажа дайлагдаад, зэмээс сагааруулаа бэлэй.

- Энэ жэлэй хабарай, мүнзунай хаһада бороон болзортоо, хура хугасаандаа ороо. Тийн үбһэ ногоон элбэг дэлбэгээр ургаа даа. Элһэ, шулуун дээрэшье - зузаан ханза ургамалнууд хубхынэл, нүхэд, - гэжэ Дондог Гомбоев хүхюүтэйгээр хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

- Пэ...һэ, шулуун дээгүүр ногооросоо гэбэлтэ! Энэтнай юуншы бэшэл. Зайн галай хүсөөр түмэр түхээрлгэдэ гагнуури хэдэг байрыгмин цемент шала (пол) дээгүүр нархьяа ургашоо. Хүнэй шүлһыг гооцуулхаар, лэ, вот язви-то! - гэжэ саг сагтаа худал-үнэниие холижо хөөрэгшэ Дэмбэрэн Жапов хэлэнэ. Зондоо хүндэтэй, дуугайшаг гагнууршан Берлин хотын үйлсөөр фашистнуудтай тулалдаһан сэрэгшэн. Тэрэнэй хэлэгшээр: «шоргоолжон мэтэ обдоролдоһон» манай сэрэгшэдэй дунда дүү хүбүүн Дашатайгаа улаан нюураараа уулашаһан золтой хүн юм.

Нүхэдэйнгөө дунда шогууша-наадаша, суутай жолоошон Ринчин-Доржо Гырыловэй шүбгэтэй хэлээс бүлөудэхэ тааруушар тохёолдоһоно. Тэрэ хуумга холжорһоор Дэмбэрэн Жаповта дүтэлжэ, зорюута шангаар шэбэнэн:

- Үри Дэмбэрэни, Пайрха найрхаһаар, Нархьяагүй үлдэшөөд, Пахалаа шоройдохошни, - гэжэ хошон үгэ дурдаад, толгойгоо гунхалзуулан, долёобор хургааа хамарайнгаа урдахана ёдолзуулна.

- Дымбэр...ра...ан! Байрадашни урһан мөөгэ...гриб...нархьяагшни «шампиньон» гэшэ. Айхабтарамтаттай. Урһаг. Хүнэй толгой мэтэ томо болоходонь, хоюулан нюусаар хубаажэ эдихэдни, зоололохобди, - гэжэ Гырылов хурмагаар «нохойгоо гаргана».

Ринчин-Доржо Гырылов тосхонһоон гансааран Эсэ-гын дайнда бүхы дүрбэн жэлдэ ябалсаад, хүнгэхэнөөр лэ шархатаа бэлэй. Амгалан тайбан сагта, жараад ондо, тарья хуряалгада комбайн жолоодожо ябаад, зайн галай элшэдэ сохюулжа, наһа барашоо һэн.

БАНДИДУУД

Хоёр-гурбан үдэр таһалгаряагүй бороо орожо, сабишалада наад болобо. Юугтэ горхон эрьһээ сабишалан дээгүүр урдан, халижа эхилбэ. Үбһэнэй бригадын бригадир Баанай Жамбал Сультим хоёр хүбүүдэ «тэрэ Юугтын хаалта хаагаад эрэгты» гэжэ эльгээбэ. Эгээл энэ үеэр Петровскын түрмэхөө хоёр дээрэмшэд тэргэлээ гэхэн хураг гараба. Хоюулаа буутай, Маараттын малшадта орожо эдихэ юумэ эрээ ха, тийгээд хүн зоние болгоомжотой, һэргэг байгты гэжэ совхозой ноёд албан зондоо хандаба.

Хоёр хүбүүд Юугтэ горхон дээрэ хүржэ эрээд, хүүртнүүдэ тайлаад, хаалта хаажэ эхилбэд. Нилээд удаан хүдэлөөд, дууһажа байтараа, Сультимэ баруулжаа харан гэхэнь, Хүлэрэгтын дабаанһаа доошоо хоёр хүн буужа ябаад. Хүбүүдэй байһан газарһаа дабаан хүрэтэр, юрэдөөл, нэгэ 300 метр һэн. Балашые ехэ холо бэшэ гэшэ ааб даа.

Тийгээд Сультим хажуудахия тохонгоороо дайраад: - «Пөө! Хара даа» - гэб. Хоюулаа бүгтыгөөд, хүрэнүүдэ барихан зандаа зогсообод.

- Петровскын түрмэхөө буутай хоёр хүн тэргэлээ гэхэнь һэн гүбэ. Тэдэ бэшэ гү? - Тиймэ, тиймэ. Харьш, буунууды үргэлэнхэй абаад.

Дабаанһаа буужа ябаһан хоёр хүбүүды хараад, зуг татан байрадаа зогсообод. - Буунуудаа нюрганһаа абажа байна лэ. Яахабиди?

- Гүйлдэшэхэмнай гү? - Угы! Гүйгөө хаамнай, хойноһоомнай буудаха.

Тийгээдэ байтарнь, тэдэ хоёр «бандидууды» гэнтэ хажуу тээшэ халба хүржэ, ой руу орошобод.

- Гүйлдэ!!! Хүбүүд отог руугаа даралдабад. Хүлнүүдынь газарта хүрэнэ юм гү гэхээр, шумайһан һомондол хиндэнэд. Нэгэ-нинин нүгөөдлнгөө урда орохо гэжэ оролдон. Гэнтэ тэрэ муухай «бандидууд» хойноһоон буудаа һаа, нэн түрүүн арда ябаһан хү тудаха гэжэ болонод ха юм.

Ойн заха хүржэ эрээд. Ой руу орон сасуу, Сультим модоной үндэһнөө торожо, оро бологүй мухаршаба. Хойнонь гүйжэ ябаһан Жамбал хойноһоомнай бууджа байна гэжэ ханаад, баһал хажуу-

угаарнь мухаршаба. Тийгээд хоюулаа нилээд удаан саг соо уухилдажа хэбтэбэд. - Амидыги? - Амиды. - Шамайе тудаа гү? - Юу, тудаа гү гэжэ? - Буудаа бэшэ гү? - Буудаа гү? - Тээд юундэ унаабиши? - Үндэһнөө торожо унашооб. - Ха - ха - ха! Би шамайе буудуулаад унашоо гэжэ ханаалби. Тийгээд би баһа унашоо гүби.

- Хи - хи - хи! Аймхай гэшэшни. - Өөрөө! Ха - ха! Аймхай бэшэ һаа, юундэ гүйгөөбши?

- Шини гүйхэдэ гүйгөө гүби. - Худалаар бү хэлэ, ши түрүүн гүйгөө гүбши.

- Ха - ха - ха!!! - Хи - хи - хи!!!

Хүбүүдэй зүрхэн нэгэ жаа доошоо орожо, амиды мэндэ үлэһэндөө баярлажа, һайса бэе бээ наадалжа энэлдэбэд. Тийгээд бодожо, отог руугаа ошожо, бригадиртаа харан юумээ дуулгабад. Тэндэ байһан зон ехэл һонирхожо шагнабад. Зариманинь этигэнэшье үгы хэбтэй. Бригадир Баанай наһаараа агнуури хэдэг, тиймэ нэгэ даруу, түбшэн зантай, олон үггүй хүн. Хүбүүдэй хэлһые шагнаад:

- Зай, юрэдөө, Гали мама Саран хоёры хараа зон аабта даа. Бүрхэг үдэр юумэ томо боложо харагдада гүб даа, - гэбэ.

- Угыл даа! Гали мама Саран хоёры танихагүй һэн гүбди, тээ тэндэ ябаһан! Хоёр томо эршүүл ябаа юм гүбэ. Үшөө хоюулаа буутай байгаа лэ.

- Юугээ хэлэнэ хабта даа? Зай, Сультим бидэ хоёр ошожо, хаража эрээ. Таанад эндэ шэхээ татажа байгарайгты. Юун болохыень яажэ мэдэхэбши.

Бидэ хоёр урда харгыгаар ошоод, Хүлэрэгтын дабаанай саанаһаа нааша бууя. Харгыгаар доошо ябажа, мүнрүүды хараба. Нилээдгүй удаан ябажа эрхээдэ, Гали мама Саран хоёрой мүнрөө бэшэ мүнрүүд үгы даа гэбэ.

- Угыл даа! Гали мама Саран хоёрой ябаа һаань, таниха байгаа гүбди. Хоёр томо хүн ябаа гэнэ ха юмбид.

- Эрэ хүнүүдэй мүнрүүд үгы гэнэм! - Пайнаар харыш даа, байһан лэ байхал

даа. Баанай нэгэ бага бодолгото болоһоной һүүлээр, тархияа маажаад: «Зай, байза, Хүлэрэгтын бригада ошожо, хүн зонһоо хурагшалаа», - гээд, трактортаа хуужа, Хүлэрэгтэ руу зорибод.

Хүржэ эрэтэрнь, боро хараан болонобо. Эдэ бороотой үдэрнүүдтэ бригадын зон Хөөрхэ ошоо хэбэртэй. Гэртэ ороходонь, Дамдинжап үбгэн үүдэнэй хажууда модоор заанай дүрээ һиллэжэ хууна, пешэнэй зүүн тээ Гали мама Саран хоёр сай уужа хуунад.

Мэндэ хэлсээд, эрэгшэ хоёр дээшэ гаража хуубад. Тийгээд Баанай эрһэн ушараа хэлэхэдэнь, Гали мама Саран хоёр ухаа алдабад:

- Пүүе! Тэрэ хоёрыешни бидэ хоёр баһа хараалди.

Баанайшые ехэ гайхажэ: «Үгы, таанад хаана харабат?»

- Бидэ хоёр нэрһэ хараашалжа ябаһаар. Хүлэрэгтын дабаанһаа доошоо настил руу буужа ябатарнай, зүүн хаалта дээрэ хоёр буутай хүнүүд бүгтынхэй, маанад тээшэ буунуудаа шагаажэ байгаад лэ. Айһан гэшэ-шэмнай, шүүд хүнэһэмнай ябашан алдаа. Түргэн хажуу тээшэ ой руу халба хүржэ ороод лэ, гарсалдаа ха юмбиди. Тийгээд тэдэниие хараһамнай, булга Хөөрхээ ябашан байба гүбэ, - гэжэ хэлэхэдэнь, Сультим:

- Хаалта дээрэ Жамбал бидэ хоёр байгаалди. Таанады хараад, түрмэхөө тэргэдэһэн хүнүүд гэжэ ханаа гүбди...

Бэс бэһээ айгаад, хоёр тээшэ гүйлдэһэн зон иигэжэ уулзабад ха.

Содном ШАГДАРОВ.

МЭДЭЛШЭ ХҮН

Урдын сагта үбгэ һамган хоёр ажаһуугаа ха. Памганиинь хара үглөөһөө эхилээд, харанхы һүни болотор ажалдаа. Харин үбгэниинь үдэрөө дууһан дулаан хүнжэл соогоо хэбтэжэ, сагаа үнгэргэдэг байгаа.

Нэгэтэ һамганиинь үбгэндөө хэлэбэ ха: «Хэбтэжэл байнхаар, газашаа гаража, орон дэлхэйгээ, ойро тойронхиёо хаража байгыш. Үглөөдэрын үбгэниинь хэбтэжэ байһанаа, байз, энэ һамган ямар удхатай юумэ намда хэлэбэ гэшэб гээд, залхуржа байжа, газашаа гараба. Тийгээд хотон дээрэ гаража, һарабшалан иишэ тиишээ хараашалба. Харахадань, хүршынь хоһон гэр тойрожо, олон шубууд шууялдана. Хүршэнь һаяр нүүжэ ошоһон байгаа. Энэ хоһон гэртэ шубууд юундэ сугларха шууялдаха болоо юм гэжэ һонирхоод, һалира һалирһаар, хараха юм байна гээд ошобо. Гэр руу шагаахадань, гэрэй дунда түхэрэн шара тоһон табяатай. Шубууд тоншоодожо сүлөөгүй байбад. Урданай заншалаар айл нүүжэ ошоходоо, гэрэйнгээ оёорто тоһо орхидог байгаа. Тэрэ хүн шубууды намнажа, тоһо тэбэрэд гэртэ эрээб. Тоһоёо үхэг дээрэ табижархёод, баһал унтаридаа орожо хэбтэшэбэ.

Орой боложо, һамганиинь ажалһаан эрээб. Ороһоор үхэг (стол) дээрхэн шара тоһо харажархёод, эхээр хүхибэ: «Энэ хэн тоһо хаанаһаа асараа гэшэб?» Үбгэниинь дуугай, унтаашан болоод, нилээд хэбтэжэ байһанаа, болоһон ушараа дууһан һамгандаа хөөржэ үгэбэ ха. Памган эхэтэ баярлажа: «Хари би шамда хэлээл һэмби, орон дэлхэйгээ, ойро тойроноо хаража байһаар, олзо олобо ха юмши, нилээд эдихэ тоһотой болободи даа», - гэбэ. Тийгээд тэрэ тоһонийнгоо дууһатар, үбгэниинь баһал унтаридаа хэбтэнэ. Хабар дууһажа, бааяма халуун зун эрээб. Үбгэн һамгандаа нэгэтэ баһа орон дэлхэйгээ хараад эрэхэм-

ни гэбэ. Харин тийгээд намда сагаан морин, сагаан нохой, нэгэ түсээг (сумка, туулмаг) хилээмэн хэрэгтэй гэбэ. Памганиинь эрилтыень дууһан дүүргэжэ, энэ хүмнай харгы замда гараха болобо. Сагаан мориндоо хуужа, сагаан нохойгоо дахуулаад, хараһан тээшэ гэшхэлүүлбэ даа. Халуун гэшэнь аргагүй.

Нилээд ябажа ябатарынь, талада нэгэ үнэгэн харагдаба. Нохойнь тэрэ үнэгэ намнажа, үнэгэн нэгэ нүхэн руу гүйжэ орошобо. Тэрэ хүмнай моринһоо буужа, нохойгоо моринойнгоо эмээлһээ уяба. Тийгээд хубсаһаа тайлажа, ганзагалажархиба ха. Нөөхи үнэгэнэй ороһон нүхэ ошожо хараба. Тээ саана үшөө нэгэ нүхэн харагдана. Үнэгэнэй ороһон нүхэн дээрэ малгайгаа табижа, өөрөө нүгөө нүхэн дээрэ томо гэшын шулуу далайгаад, тэрэ үнэгээ хүлээбэ. Удааншьегүй болонгүй үнэгэн тэрэ нүхэнһөө гараад, тархидаа малгай үмдэнхэй гүйжэрхибэ. Морин сошожо, уяатай нохойгоо шэрээд баһал гүйжэрхибэ. Зай, тэрэ хүмнай морийше үгы, хубсаһашы үгы үлэшэбэ. Үдэшэ болотор ябагаар яба ябаһаар, нэгэ баян айлай газар хүржэ эрээбэ. Нохойнууд хусалдажа, тэрэ хүмнай хашаа соохи бухал үбһэн соонь хоргодобо.

ОНТОХОН

Үглөөгүүр болотор тэрэ үбһэн соогоо амараад, газашаа шагаажэ газашаа. Харахадань, баян айлай басаган газашаа гаража, бээ хүнгэллөөд бусажа ябатарна, алтан бэһэлиг унагаажархиба. Хараһаар байтарнь, үнэгэн бэһэлиг дээрэнь шабаһаһа унагаагаад ябашаба. Удангүй барлагын тэрэ шабаһаһынь абажа, харша хашаада (хорёодо) шабажархиба.

Үдэр дунда ехэ хүлгөөн боложо, олон барлагууд алтан бэһэлиг бэдэржэ эхилбэд. Олоной нэгэн бухал соохи хүннимнай харажархиба. Тэрэ хүмнай убайгүй юумэн гаража эрээд, би бэһэлигетнай оложо үгэхэб гэжэ дурадхаба. Харин би долоон хоног соо «бүтээлдэ» хэбтэхэб гэбэ. Зай, тийгээд долоон хоног соо ехэ хүндэ ямбаатай, һайн эдэс эдижэ, бээ амаруулжа хэбтэнэ.

Наймадахи үдэрын олон зон сугларжа, бэһэлиг бэдэрлгэн болобо. Тэрэ хүмнай намда үхэрэй тархи хэрэгтэй гэбэ. Тийгээд тэрэ тархияа баряад, олон зоние хойноо дахуулаад бэдэржэ эхилбэ. Ябахадаа, үхэрэйнгөө тархин эбэрээр харша хорёо тоншоод ябана. Эндэ үгы, эндэ үгы гээд лэ хэлэнэ. Пүүлдэнь энэ байха гээд, нэгэ шабаһаа тоншоод унагаажархиба. Алтан бэһэлиг ялагас гээд унажа эрээбэ. Хүнүүдые ехээр гайхалдажа, шууялдаба.

Гэрэй эзэн баян хүн: «Шамда юун хэрэгтэйб, эриһэн юумыешни үгэхэб», - гэбэ ха. «Намда сагаан морин сагаан нохой хоёр хэрэгтэй», - гэбэ. Үтэр түргэн сагаан морин, сагаан нохой олдожо, туулмагаар дүүрэн алта мүнэгтэй, ганзага даажэ ядаһаар гэртээ бусажа эрээбэ ха. Памган ехэтэ баярлаба.

Тийһээр байтар, мэдэлшэ хүн бии болоо гэжэ холо ойро сууда гараба ха.

Валентина МУНКУЕВА.

Ивалга.

**XVII ЖАРАНАЙ САГААН ТҮМЭР БАР ЖЭЛ
ЗУНАЙ НҮҮЛШЫН ХАРАГШАН
ХОНИН ПАРА - НАМАРАЙ
ТҮРҮҮШЫН ХҮХЭ БИШЭН ПАРА**

Буряад лугэ	29	30	1	3	4	5	6
Европын лугэ	9	10	11	12	13	14	15
Гараг Нэрэ Үдэр	Дооба Лара панед	Мягмар Марс вторник	Лагда Меркури среда	Лурдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр
Үнгэ Үдэр	сагааншаан Туулай	хара Луу	хараншаан Могой	хүхэ Морин	хүхэншэн Хонин	улаан Бингэн	улааншаан Тахья
Мэнгэ	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан
Лүүдал	огторгой	улан	уула	модон	хин	гал	шорой

Гарагай 2-то зунай нүүлшын харагшан Хонин харын августын 9 (хуушанай 29).

Сагааншаан Туулай, 7 улаан мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр. Бальжиниматай (буян хэшэгтэй), хутагын хурса үдэр.

Бурханда зальбарха, лусууд ба тэнгэри тахиха, дасан дуган бодхоо, хэсэг далаага абаха, сан табиха,огторгойн үүдэ сахиха, гүрэм заһал хүүдэхэ, гэр байшан бариха, эм найруулха, замда мур гаргаха, хүрэнгэ эһэхэ, бэри буулгаха, хурим хэхэ, сэх хүндэ бараалхаха, үхэр, хони малтай холбоотой үйлэ бүтэхэ, буянай үйлэ бүтэхэ байн. Ном эхилэн соносохо, холын замда ябаха, эд. юумэ үгэхэ, шэнэ дэглэ үмдэхэ, шарил шатааха, түрэл салан болохо, газар хажалха. хубаг татаха, сэргэ хүдэлгэхэ, мал худалдаха, үбшэн эмнэжэ эхилэхэ, нүүдэл хэхэ, улай гаргаха эсэртэй.

Хүнэй үнэ абаа һаа, хүнэйшэн зайлажа төөрхөх.

Гарагай 3-да августын 10 (хуушанай 30). Дүйсэн үдэр.

Хара Луу, 6 сагаан мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Парын эсэр.

Бурханда зальбарха, бурхан, лусууд тахиха, дасан шүтээн бодхоо, хэсэг далаага абхуулха, угаал үйлэдэхэ, харюулга хэхэ, түмэрөөр урлаха, шэнэ ноение табиха, худалдаа хэхэ, эм найруулха, тоосоо хэхэ, үзэл үзэхэ, буянай үйлэ бүтэхэ, сэх хүндэ бараалхаха, хүрэнгэ табиха, нүүхэ үйлэнүүдтэ байн. Замда гараха, наһа бараншын хүдөө табиха, онгосо, һала, модон тээрмэ урлаха, хүрэнгэ бариха, хүн, малые ханаха, төөнэхэ, сэх гол гаталха, загһа бариха, тангарин үгэхэ, хубаг татаха, лайсанне номгодохо, бузар буртагыг айсуулхата муу.

Хүнэй үнэ абаа һаа, хүнэйшэн эрхлэгтэй ушарха.

Гарагай 4-дэ августын 11 (намарай түрүүшын хүхэ Бишэн харын шэнын 1).

Хараншаан Могой, 5 шара мэнгын, уулада хуудалтай үдэр. Тэрүүд тэмдэгтэй, хутагын хурса үдэр.

Бурхан тахиха, бэйшэ зурхай зураха, дасанай тахил заһаха, дасан шүтээн һэрэгэхэ, арамнайха, лама болохо, номын үүдэндэ орохо, Очирпүрэвийн харюулга хэхэ, гэрэй һуури табиха, бүрихэ, ном номлохо, үхэр, мори һургаха, ураг салан болохо, худалдаа хэхэ, туһатай ажал хэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, эзэлсэр абаха, нүүдэл хэхэ, Юумэ газашань үгэхэ, хүрэнгэ эһэхэ, эм найруулха, модо отолхо, бэри буулгаха, хурим хэхэ, замда гараха, сэх хэрэг үүдэхэ, ном уншаха, газар хажалха, нохой абахада хангалтагүй.

Хүнэй үнэ абаа һаа, наһан богонш болохо.

Гарагай 5-да августын 12 (шэнын 2-ой үдэр үгы, забһарлаба, шэнын 3).

Хүхэ Морин, 4 ногоон мэнгын, модондо хуудалтай үдэр.

Бальжиниматай (буян хэшэгтэй), хутагын хурса үдэр.

Бурханда зальбарха, бурхан, тэнгэри, 8 лусууд тахиха, тахилда үгэлэгт үлэхэ, бэйшэ зурхай зураха, санаар олгохо, дасан шүтээн бодхоо, номын хураг байгуулха, эрдэмтэ зураха, ном соносохо, номлохо, хэблэхэ, замда ябаха, эм найруулха, модо тариха, бэри буулгаха, түрэхэ, хүн, малые ханаха, шэмэ зүүдхэл зүүхэ, һэсэ гэр табихада байн. Модо отолхо, байра бууса гүбхинүүдхэ, мори худалдаха, гэр бүрихэ, тангарин табихада бүтэмжөгүй.

Хүнэй үнэ абаа һаа, эд зөөри арьбажаха, үхэр мал үдэхэ.

Гарагай 6-да августын 13 (шэнын 4).

Хүхэгшэн Хонин, 3 хүхэ мэнгын, хиндэ хуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, лусууд тахиха, «Чавдор», «Уһан балин», «Лудор», «Лусын балин» үгэхэ, лама болохо, тарин уншаха, эм найруулха, залаха, замда гараха, эрдэмтэ зураха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, бэри буулгаха, хурим хэхэ, ажалшанине абаха, мал газашань үгэхэ, хонинхо аһаг шэмэ абаха, худалдаа хэхэ, харюулга хэхэ байн. Нэхэхэ, нүүдэл хэхэ, эд, хүрэнгэ эзэлсэр үгэхэ, ханаха, төөнэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, тээрмэ бодхоо, газар һэндэхэ, модо отолхо, хубаг татахыг гэмнэгтэй.

Хүнэй үнэ абаа һаа, мэдэрлэгтэй эрхлэгтэй байжарха.

Гарагай 7-до августын 14 (шэнын 5).

Улаан Бишэн, 2 хара мэнгын, галда хуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, буянай үйлэ бүтэхэ, түмэрөөр урлаха, харюулга хэхэ, ном уншаха, замда ябаха, модо буулгаха, шэмэ зүүхэ, бүжэг наада табиха, гүг дараан хиндүүдхэ, наһанай буян бүтэхэ, эд, мал абаха, худалдаа хэхэ, харюулга хэхэ байн. Гэрэй һуури табиха, шэнэ гэр бариха, хүн, мал һамнаха, ханаха, төөнэхэ, шэнэ дэглэ эсэхэ, мал агталха, нялхыг хүүдэ оруулха, газашань ябуулхада харша.

Хүнэй үнэ абаа һаа, шэг шарай байжарха.

**ПРИГЛАШАЕМ НА ПРИЕМ
К АКАДЕМИКУ ВАНДУ**

С 5 по 25 августа Бурятия посетит профессор Комджо Ванду, занятия будут проводиться в Музыкальном колледже имени П.И.Чайковского. Проспект Победы 17, с 19-00 до 21-00.

Академик Ванду родился в области Гонджо Восточного Тибета в 1948 году. Это место считается святым и знаменитым еще с 8 века, где великий тантрический мастер Падмасамбхава проявил мандалу Ваджракилайи.

Обучение Ванду началось с 8-ми лет. Его дядя в течение пяти лет обучал его грамоте, языку, поэзии. А с 13-ти до 18 лет Ванду обучался у «живого Будды» - учителя школы Ньингма Пема Кунзанг Рандрола теории и практике буддизма, а также основам медицины. С 18 до 25 лет Ванду обучался медицине у знаменитого врача Чиме Дордже, чья семейная линия насчитывала много поколений лекарей. С 25 лет он приступил работать в окружную больницу Гонджо. После 3 лет практической работы он переехал в сто-

лицу Лхасу, где ему посчастливилось обучаться у таких светил традиционной тибетской медицины (ТТМ), как Академик Тору Ценам, которого признали как 3-го Ютокпу, и у врача Тудан Чирена.

Ванду изучал санскрит, астрологию, ТТМ, а также высшую тибетскую фармакологию, в которую посвящены единицы - приготовление драгоценных пилюль из многочисленных ингредиентов, в число которых входят драгоценные металлы. Ванду обучался у женщины-врача Кхандро Янгды, которая прославилась операциями по удалению катаракты с помощью традиционного тибетского способа. Этот метод документально зафиксирован еще в 6-м веке нашей эры, когда врач Аша проводил успешные операции по удалению катаракты.

Ванду имеет посвящения на все учения из цикла духовных практик для врачей, известные в Тибете, а также на такие тексты, на которые имеют передачу лишь единицы. Он всю жизнь применяет на практике цикл духовных учений основателя ТТМ «Юток Ньинтик».

С 1975 по 1980 года Ванду поступил на службу в больницу Лхасы Менчикхан, где продолжил углубленное изучение ТТМ со знаменитыми врачами Кунга Пунцогом и Тхуптеном Церингом. Его пригласили остаться при больнице для проведения исследований в области ТТМ и преподавания в Академии. Так Академик Ванду стал руководить процессом обучения ТТМ, чем занимается до сих пор.

За годы своей неутомимой деятельности Академик Ванду написал более 50-ти обширных статей и трудов по ТТМ, а самое главное - в 1983 году издал известный словарь по ТТМ. В настоящее время он заканчивает работу над всеобъемлющим словарем ТТМ, где содержится 2,5 млн. слов. Академик Ванду имеет множество титулов и званий.

Кроме Лхасы, Академик Ванду преподавал в Италии, Непале и России. В настоящее время Академик Ванду является научным консультантом Международной академии традиционной тибетской медицины (IATTM).

ТЕМЫ ЗАНЯТИЙ С КОМДЖО ВАНДУ:

Первый цикл занятий:

1. Введение в Традиционную Тибетскую Медицину (ТТМ).

2. Диагностика: ТАВА (осмотр) - осматривают форму тела, цвет кожи, органы чувств, язык и, что наиболее важно - мочу.

РЕГПА (пальпация) - Тело пациента ощупывают, чтобы определить болезненные области и место локализации болезни. Надавливанием выявляют болезненные точки на позвонках, чтобы установить, с какими органами они связаны.

Второй и наиболее важный аспект РЕГПА - это пульсология (пульсодиагностика).

ДРИВА (история болезни) - Это сбор информации: пациента расспрашивают, чтобы соотнести рассказ с симптомами, узнают о питании и образе жизни, дабы понять возможные причины болезни.

Второй цикл занятий:

1. Лечение в Традиционной Тибетской Медицине

2. Фармакопея

Также будет проводиться Женанг Будды Медицины.

Запись желающих на прием к академику Ванду по телефону: +7924-752-61-42, +7983-332-05-07.

Автоинформатор: +7950-380-81-65, также на сайте yuthokling.ru

Ару Доржи лама.

«Уг изагуурни» гэһэн конкурсдо

ГҮЗЭЭЛЭЙ НЮТАГАЙ ХАСАГУУД

1727 онһоо Буринскэ хэлсээнэй һүүлээр Росси, Хитад, Монголой хилэ харалган шангаржа, ород, буряад хасаг солдадууд, мүн эвенкийскэ дружинадууд хилэ харалганда сэхэ эдб-хитэйгээр хабаадаба. Манай нютагта хэдэн харуулнууд эмхидхэгдэбэ: Харасайн, Сээжын, Хамнин, Сахирай, Шара-Азаргын, Санагын ба Модонхүлэй.

Дүрбэн аха дүүнэр багахан Гүзээлэй нютагһаа Модонхүлэй харуулда алба хэһэн намтартай. Эсэгэнь Зуйконов Палуу аяр 4 хубүүдтэ бүхэ багажа эбсэгтэйнн гүхээржэ. Эхэ оройно хамгаалхынь Баруунай сэхэ дайнда ябуулхан юм. Доржо, Цэрэн, Дэлэ, Дана - эдгээр хэрэгтэ зүүһэн буряадууд - залуу, шамбай, мэрэн буудлагиндэ (сэгэнь буряад, эхэнь ород). 1905 оной ород-япон кампанияда, I Империяле дайнда хабаадаһан, Воаго мурэнне һэтэ гаралсаһан, Польнын граница хүрһэн, Буденный суута морин армияда яһанан, шахаа тангарингаа үнэн сэхэ байһанаа «За веру царя и Отечества» харуулжа шадаһан хүнүүд.

Орон нютагаа суурхууһан, баруунай баруун хизаарһаа унажа ошонон ооһдынгөө мөрсөр хүржэ эрһэн баатар хубүүд болоно.

Баруунай баруун хизаарһаа Байгал далай тээшэ дүтэлхэ бүритнай Агаар жэгтэй тэнюун, амилхада һэрюун, Сэдьхэлэйтнай домог аялга-Сөнхир ягаан ая ганга. Зүүнэй холо зүг руу Зүрхэнтнай доһолон хүлгэнэ-Золтой түрһэн наһандаа-Золгохоо гэртээ эржэ - Зүүдэлһэндэл һууналта. Арса жодоо хангалтай Аглаг тэнюун нютагтаа Арса, айруул эдэстэй Ангууша хонгор отогтоо Зүүдэлһэндэл һууналта.

Амил мөндэ эржэ, Ехэ Николай, Дунда Николай, Бага Николай гэжэ нэрэ солотой, нютаг соогоо хүндтэй хүнүүд болоһон юм. Эдгэй бүһэн түүхэ манай оройной түүхтэй нята холбоотой.

Зуйконовтой бүлэ Малагар, Холтоһон, Избуули буусанууһаа (мүнөө Закаменск хот) нүгөө буусда үхэр малаа шэмэгтэй бэлгээрлэдэ адуулаха нүүдэл байдалтай байһан юм.

Буежа эрһэнэй һүүлээр Дана Зуйконов - хасаг, тэртэ угай, колхозой ажал хүдэлмэридэ хамсыгаа шуужа, сэхэ эдбхитэйгээр оробо. Тэрэ дүтэ байһан буусануудыг:

Харһага, Баруун Бэс, Ехэ Хужар, Бага Хужар, Гүзээлэй хамтадажа, колхоз эмхидхэ. 3-дахы Интернационал колхозой эгээ түрүүшын түрүүдэнгэ болобо. Хоёр Георгиевско Хэрэгһэнэй кавалер. Тэрэнэй дүрэ зураг Закаменск хотын Джидакомбинатай музей соо байдаг. Тэрэнэй олон тоого аша туһанарынь манай оройной олохон нютагаар гаранхай.

Эдэ голойм шааяан шэхэндэм гоёхонор дуулдана, Зэрлэгээтэһэн Гүзээлэй, Избуули зүүдэндэм хүннөө үзэгдэнэ.

Хасаг гарбалтай Мардантан хамаг талаһаан магтаалтай, Омог зоригьстнай үргэһэн Гүзээлэй, Модонхүл, Хужар нютагууднай.

Үхибүүн наһанһаа дэмжэжэ, эрын соло нэрлүүлхэ тэнжэһэнта!

Цырен, Доржо, Дэлэ, Дана!

Үнэр баян нютагайтнай үршөөл хайра байхал холдодо!

В.ГАРМАЕВА,

Цакир нютаг, багшын ажалай ветеран.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директорэй - ахамад редакторай түлөө
Т.В.САМБЯЛОВА
Редакторай түлөө Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, В.Г.БАЛЬЖИРОВ, П.Л.НОСКОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУЛДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), А.Л.АНГАРАХАЕВ (генеральна директор - ахамад редактор), Г.Х.ДАШЕЕВА (редактор), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ хото,
Каландариншын үйлэс, 23.
Хэблэгтэй байшан
"Буряад үнэн".
E-mail:
unen@mail.ru

Газетэ хэблэгтэй 4
хууданан хэмжээтэй.
Индекс 73877.
Газетын хэбэг - 4500.
Хамтын хэбэг - 18000.
Хэблэгдэ
тушаагдаһан саг - 17.00.

"Республиканская типография" гэхэн ОАО-до
бэлдэ лановинүүдтэ газетэ хэблэгдэ,
670000, Улаан-Үдэ, Борсоной үйлэс, 13
Директорийн телефон: 21-40-45. Сүлөө сэт.
Б-0079-дэхи номертойгоор «Региональное
управление регистрации контроля за
соблюдением законодательства Российской
Федерации» гэхэн эмхидэ бүридхэлдэ абтанхай.

Хэблэгтэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшын - 21-68-08, «Буряад үнэн-Дүхэрнэй» редакторан - 21-64-36, «Бурятия» сонинной редакторай - 21-33-61, секретариатай - 21-60-21, таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соолой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершинны» журналистудай редакци - 21-55-97; залуучуудай, оюутудай ажабайдалай - 21-54-96, «Одон» журналай редакци - 21-68-08; мэдээлэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламтын - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерин - 21-23-67.

Редакцияда ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрлүүдтэй бэйлэньс хазгайрууһан ушарга авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа авторайхтай адил бэшэ байжа магад.

Ойн баяр

СОГТОЙ ДАБШЫШ,
СОЛБОМНАЙ!

аажамхан урагшаал дабшыш даа гээд мэргэжэл нэгтэй нүхэртөө – Солбон Дамдиновичтаа хүсээл даа. Уянгынгаа мүндэлхэндэ баясажа, уулынгаа оройн зэдэлтэр, Үлэгшэн, Зэдэ голнуудайнгаа салгидатар дуугаа дуулыш, Солбомнай!

Үри хүүгэдэйнтөө, үелхэн гансынгаа урихан үгэ дэмжэлгэдэн хүртэн, урматай дабшыш, хурьхэтэ дэлхэйдэ хүн түрэнэн золдоо гэр бүлэдөө, ажал, ажабайдалдаа золтой ябыш гээд үнэн сэдхэлэй үрээл шамдаа зориулнабди.

Галина БАЗАРЖАПОВА-ДАШЕЕВА,
«Буряад үнэн» сониной сурбалжалагшадай зүгтөө.

мэргэжэлдэ бээ зэһэжэ, гуурһаяа туршажа эхилээ. Солбон анхана аятай, нүхэд соогоо шог зугаатай, хүхюутэй зангаараа илгардаг хэн.

Журналистын ажалай амта нилээн үзөөд, али олон талынь бэе дээрээ туршаад ябахандаа, Сэлэнгын аймагай газетын редакторай орлогшын бээ даанги тушаалай бии болоодхиходонь, маргангүй зүбшөөлөө үгээн юм. Иигэжэ арба гаран жэлдэ «Сэлэнгэ» сониндо редакторай орлогшоор хүдэлжэ, нютагай зонтой харилсаатай, хүндэтэй хүниин болоо. Илангаяа зохёохы ульһатай зонинь эндэл түшгөө, тулгаяа олодог байгаа ха юм.

Солбон Дамдинович хадаа манай мэдээжэ ахатан – бүхы наһаараа аймагай, нютагайнгаа хүтэлбэрлхы тушаалнуудта ябаһан, удаань сурбалжалагшын ажал шэлэһэн Дамдин Цыренович Аюшсвэй ууган хүбүүниин мүн. Дамдин Цыренович Захааминай,

Зэдын аймагуудта «Буряад үнэнэй» собкороор олон жэлдэ ажаллаһан, СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн, дорюун солгёон зантай, зугааша дэлгэр хүн хэн.

Зохёохы замынь дамжан, Солбон хүбүүнэйнь буряад байдалайнгаа, буряад хэлэнэйнгээ түлөө оролдон ябаһаниинь хайн лэ гээшэ.

Илангаяа шүлэгүүдэйнгээ түрүүшын ном гаргуулһандань онсо баясамаар байна. Үни-хэнэйшые хүлээдэг хэмди, хэзээл Солбомнай түрүүшынгээ хараасгайе Хайсагар дээгүүрээ ниидхүүлхэнь ааб гэжэ...

«Дуунайм эхин – Үлэгшэн» гэһэн суглуулбаринь, магтаал дуунуудын нютагайнгаа үзэсхэлэнгүүдтэ, хада уула, обоонуудтаа зориулагданхай. Иигэжэ зондоо сэдхэлээ нээжэ, уянгаяа бэлэглэжэ, уг удамаа - эжы аба хоёроо, элинсэг хулинсагаа хайн хайханаар дурдуулба, буантай

хэрэг хэбэ гээд магтая Солбоноо.

Түрүүшынгээ багша Цыпэ Санжиевна Очировае ямар дулааханаар дурсана гээшэб. Багшын үршөөл нимэ хүсэтэй: он жэлнүүдэй хэды үнгэрөөшые наа, замымнай нээжэ, залууршан боложол байдаг лэ. Инаг дуранай уя татама мүнүүдын анхарал татана, ямаршые наһанай зоной уя хүдэлгэмэл даа.

Пүүлэй 10-аад жэлэй туршада Солбон Дамдинович Гусино-озерскын ГРЭС-эй Хэблэлэй албание толгойлно. Хэрэг ёһо, мүнөөнэй үйлэдбэрин ябаса хайн мэдэхэ, ямаршые шатын дарганартай харилсажа ядахагүй болбосоронги хаһадаа федеральна хэмжээнэй нимэ шанга, харюусалгатай албание толгойло ябана гээшэ. СССР-эй, Россиин Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

Наһанай ой гүйсэбэ гэлсээн болоно. Гэбэшые наран эртэ гэһэн үгэ уряал болгоод лэ, намхан

Анһаһан
амаараа
агаар
дүүрэн
амилжа,
Абиртын гараһан
алтарма
элшээсэ
бэдэрнэб...
Агуу наранай гэгээн
туяада
һаргажа,
Аглаг
дэлхэйн
хайханиис
мэдэрнэб.

1982 ондо Д.Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт дүүргээд, дали жэгүүрээ һэбижэ, дэбижэ, ажабайдалай уудам руу орохоёо бүлэг залуушуул «Буряад үнэн» редакцияда орожо эрээ бэлэй. Тэдэнэй дунда минии нютагай – Захааминай аймагай Үлэгшэн тоонтотой Солбон АЮШЕЕВ мүн лэ эрээдүйнгөө

ДУУНАЙМ ЭХИН

Хонгор уулын оройһоо
Харанаб дурамбаар эрьелдэн...
Хүнды жалгын соорхойһоо
Харьялна горхон түргэдэн.

Сагаан Таабай шобхойгоод,
Тэнгэри өөдэ улынэ,
Саагуур, хэды годироод,
Тэниглэн Зэдэ зурына.

Нарһатын жалгада наратай,
Бүргэд дээгүүр элинэ.
Нахигар олон хадатай,
Баарай дайдаяа ээлинэ.

Хоёр голой бэлшэртэ
Хүбэн манан үлгөөтэй.
Хойто хадын үбэртэ
Хонишон хүбүүд хүлгөөтэй.

Дуунайм эхин – Үлэгшэн,
Дүтэлүүр, Хайсагар, Булһаһан...
Дурамбаар хаража байхадаа,
Дахин-дахин дурлаа һэм.
1986 он.

САГАЙ ПУДАЛ

Ухаандамини барилдана бодолнууд.
Урда хойно орожо, һубарилдана.
Угайм эхин болохо - монголнууд
Угыем дамжуулха хүбүүнтэйм
тэбэрлэдэнэ.

Үсгэлдэр уулзаһан нүхэрэйм зугаа
Үтэр түргэн энэ бодолым туугаа.
Шэлэй саана шииганаһан батаганаа
Шэнэ бодол түрүүлээд,
хаанашыеб унаа...
Түригдэһөөр, урилдана бодолнууд.
Тэнэ мэтэ болоһоноо мэдэрнэб.
Бээ зэһэн шагнаарханаб. Пудалнуудни
Бахардажа сохилно. Бодомжолноб.

ЭЖЫН ЭНХЭРЭЛ

Газаа саһан ороно. Саб сагаан.
Гэрэймнай үрхэхөө таталдана утаан.
Гуламтынгаа дэргэдэ эжым мүнөө
һуунхай,
Гаража ошоһон намааа ханана хэбэртэй.
Үлгы соо хэбтэһэн үри хүүгэндэ
Үлгын дуу дуулажа байһандал
Аялга татана. Зүрхэ сэдхэлдээ
Панаагаа зобоно хүбүүндээ...
Хүбүүншни хүл дээрээ бодоо.

Наранай харгыда гаража,
Найдамтай нүхэдөө оложо,
Холын замда мордоо.

Газаа саһан хайланхай. Дулаан.
Газар дайда һэргэнхэй.
Гэрэйнгээ дэргэдэ эжым зогсоно удаан,
Гаража ошоһон хүбүүгээ хүлээнхэй.
1981 он
Улаан-Үдэ, БГПИ.

БҮ ГАЙХА...

Бү уйда.
Бү уйла.
Бү хараа.
Дуратай гансаһ
ондоо хүндэ
хадамда гараа.
Болорхон нулимса
гунигтай нюдэнһөөш
гэнтэтэ адхараад,
Уралайш дэльбэ дээр
уйдхарыш харуулан
сасаран бутараа.

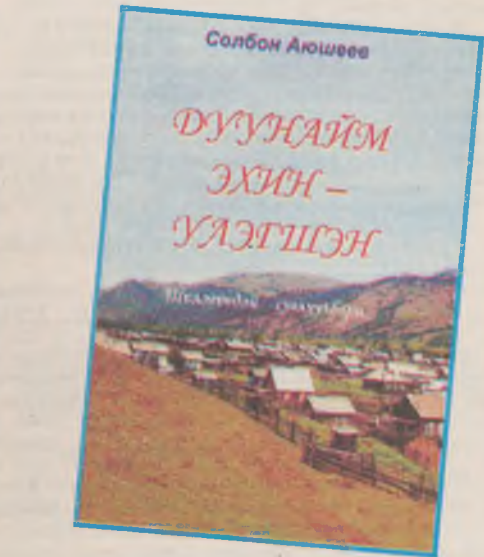
Бү зобо.
Бү хана.
Бү бэшэ.
Үгтэһэн наһамнай
сэсэгтэл адли -
мүнхэ бэшэ.
Үелхэ хаһа -
дурлаха инаг -
үшөө байха.
Бэшэхэш. Зобохош.
Панахаш. Уйдахаш.
1986 он.

ХЭШЭГ

Хабсагайн оройһоо
гараа һарбайгаад
һүрэнэб.
Доромни - долгитохон сээл.
Хиидэхэ замдаа
тойрон хаража
үрдинэб
Дайдын хэшэг сэдхэлым эзэлээл.
Помон шэнгээр
долгиной хашарһа сүмэлэн,
Паргама тунгалаг
уһанай мэдэлдэ абтанаб.
Панжалзама наранай элшэхэ
аһалдан,
Бушхалзаһаар дээшээ тамаран
гаранаб.
Анһаһан амаараа
агаар дүүрэн амилжа,
Абиртын гараһан алтарма элшээсэ
бэдэрнэб...
Агуу наранай гэгээн туяада
һаргажа,
Аглаг дэлхэйн хайханиис
мэдэрнэб.
1990 он.

ЗУНАЙ ҮГЛӨӨ

Баруун уула манан соо -
буурал сагаан,
Шиигтэйшые наа, зунай үглөө
- газаа дулаан.
Бүри наяхан шуужа харьяһан горхон
Шубуудай дуунтай зэргэ зэдэлхэдээ
гоёхон.

Үглөөнэй шүүдэртэ үрдижэ
үбһэ сабшахаа яаран,
Сабшалан тээшээ шамдууханаар
гэшхэлнэб.
Үүрэй толоноор угтамжын дохёо үгэһэн
Булжамуурай жэмбүүр дуундань
баясанаб.
Хаа-яагуур харагдана бухалнууд.
Хаанашыеб даа хажуураа хэнишыеб
дабтана.
Жэгдэхэнээр тоншохо абяаниинь
Жэнхэни дайдым зүрхэн шэнгээр
сохилно...
Уданшыегүй эртын наранай туяанууд
Сэнхир дайдым энгэр дээгүүр сасарба.
Ууган түрэнэн нютагаймни шарайда
Сэлмэг үдэрэй арюун амисхаал асарба.

ААДАРАЙ АДИС

Туулган хүндэ үүлэн газар доһолуулан,
Галзуутан сахилжа,
хүнтэрүүлээ тогоогоо.
Тэбдэжэ адхарһан аадар байгаали
сүршүүлэн,
Гантаһан талыем ногоон үнгөөр
носоогоо.
Пүүлшын дуһалай арюун адиста
хүртэжэ,
Полонгын дүхэриг ажаглажа байхадаа,
Пэбшээһэн агаарайнь һэрюухэн охиндо
һогтожо,
Пэргэһэн дайдынгаа үлгы энгэртэнь
нэнгэнэб.
1991 оной хабар.